

**OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ ÖZ DÜZENLEME VE
SOSYAL BECERİ DÜZEYLERİ İLE ANNELERİN EMPATİK
BECERİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

Rana Nur ATMACA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TEMMUZ, 2019

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren yirmi dört (24) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Rana Nur

Soyadı : ATMACA

Bölümü : Okul Öncesi Öğretmenliği

İmza :

Teslim Tarihi : 16/07/2019

TEZİN

Türkçe Adı : Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Öz Düzenleme ve Sosyal Beceri Düzeyleri İle Annelerin Empatik Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

İngilizce Adı : The Analysis of the Relationship Between Self-Regulation and Social Skill Levels of Prescholl Children and Emphatic Skills of Mothers

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: RANA NUR ATMACA

İmza: .....

JÜRİ ONAY SAYFASI

Rana Nur ATMACA tarafından hazırlanan Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Öz Düzenleme ve Sosyal Beceri Düzeyleri ile Annelerin Empatik Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Gülümser GÜLTEKİN AKDUMAN

Temel Eğitim Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Başkan: Prof. Dr. Yasemin AYDOĞAN

Temel Eğitim Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Üye: Dr. Öğretim Üyesi Hatice ÖZASLAN

Temel Eğitim Anabilim Dalı, Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 16/07/2019

Bu tezin Temel Eğitim Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Selma YEL

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

TEŞEKKÜR

Öncelikle araştırma süresince her zaman akademik olarak desteğini esirgemeyen, sabır ve hoşgörüsüyle yanımda olan tez danışmanım sayın Prof. Dr. Gülümser GÜLTEKİN AKDUMAN'a saygılarımı sunar ve teşekkür ederim.

Hayatımın her anında maddi ve manevi her daim yanımda olup, her zaman arkamda durup güç veren kıymetli ANNEM, BABAM ve KARDEŞİME sonsuz teşekkür ederim.

En büyük teşekkürümü de araştırma süresince tüm stres ve sıkıntımı çeken, sabır gösteren, her daim destek veren canım eşim KORAY ATMACA'ya teşekkür ederim.

Rana Nur ATMACA

**OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ ÖZ DÜZENLEME VE
SOSYAL BECERİ DÜZEYLERİ İLE ANNELERİN
EMPATİKBECERİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ
(Yüksek Lisans Tezi)**

Rana Nur Atmaca

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMMUZ, 2019**

ÖZ

Bu araştırma, okul öncesi eğitimi alan çocuklarının öz düzenleme ve sosyal beceri düzeyleri ile annelerin empatik becerileri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılmıştır. Bu kapsamda araştırma, Şanlıurfa ili, Suruç ilçesindeki resmi ilköğretim okullarının anasınıfları ile resmi bağımsız anaokullarına devam eden 103 çocuk ve annesi ile yürütülmüştür. Araştırmada veri toplamak amacıyla; anneler ve çocuklar hakkında gerekli bilgilere ulaşabilmek için, Çocuklar İçin Genel Bilgi Formu; çocukların öz düzenleme becerilerini belirlemek için Öz düzenleme Beceri Ölçeği; sosyal beceri düzeylerini ölçmek için Sosyal Beceri Ölçeği ve annelerin empatik becerilerini ölçmek için Empatik Beceri Ölçeği kullanılmıştır. Elde edilen veriler SPSS paket programında, bağımsız değişkenlerin kategori sayısına göre, bağımsız örneklem için t testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile analiz edilmiş olup; anlamlı çıkan farklılıklarda, grup farklılıklarını inceleyebilmek için Tukey HSD testi kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkiler Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı ile incelenmiştir. Araştırma sonucuna göre öz düzenleme becerilerinin çocuğun cinsiyetine ve babanın mesleğine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmüştür. Sosyal beceri düzeyinin ise çocuğun yaşına, cinsiyetine, annenin yaşına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmüştür. Araştırmada çocukların öz düzenleme becerileri ile annelerin empati becerileri arasında ise pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu, sosyal beceri ile annelerin empati beceri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır. Bununla

birlikte; sosyal beceriler ile öz düzenleme becerileri arasında anlamlı, pozitif ve düşük bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler : Okul öncesi dönem, öz düzenleme becerileri, sosyal beceri, empati
Sayfa Adedi : 107
Danışman : Prof. Dr. Gülümser GÜLTEKİN AKDUMAN

**THE ANALYSIS OF THE RELATIONSHIP BETWEEN SELF-
REGULATION AND SOCIAL SKILL LEVELS OF PRESCHOOL
CHILDREN AND EMPHATIC SKILLS OF MOTHERS
(M.S.Thesis)**

Rana Nur Atmaca

**GAZI UNIVERSITY
INSTITUTE OF EDUCATIONAL SCIENCES
JULY, 2019**

ABSTRACT

The purpose of this study is to investigate the relationship between the self-regulation and social skill levels of the children who have received preschool education and emphatic skills of mothers. In this context, the study was carried out with 103 children who attend the kindergartens of official primary schools and official independent kindergartens of Suruç Şanlıurfa and their mothers. With the purpose of collecting data for the study, General Information Form for Children to collect background information of children and mothers; Self-Regulation Skills Scale to measure self-regulation skills of children; Social Skills Scale to measure social skills; Empathy Skills Scale to measure emphatic skills of mothers were used. The data were analyzed by category number of independent variables and with t-test and One-Way Variance Analysis (ANOVA) for independent samples in SPSS package program; Turkey HSD test was used to examine group differences for significant differences. The relationships between the variables were examined with Pearson Product-Moment Correlation Coefficient According to the results of the research, it was observed that self-regulation skills differed significantly regarding the child's gender and father's profession. Social skill level showed a significant difference statistically according to child's age, gender and mother's age. In the study, it was observed that there was a positive, significant correlation between self-regulation and empathy skills. There

was no significant relationship between social skills and empathy skills. A significant, positive and low relationship between social skills and self-regulation skills was found.

Key Words : Preschool, self-regulation skills, social skills, empathy

Page Number : 107

Supervisor : Assoc. Prof. Dr. Gülümser GÜLTEKİN AKDUMAN

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZ	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ.....	xvii
BÖLÜM 1.....	1
GİRİŞ.....	1
Problem Durumu.....	1
Araştırmanın Amacı.....	2
Araştırmanın Önemi	3
Araştırmanın Sınırlılıkları.....	4
Araştırmanın Varsayımları	5
Tanımlar	5
BÖLÜM II.....	6

KURAMSAL ÇERÇEVE	6
Öz Düzenleme	6
Öz Düzenlemenin Tanımı ve Özellikleri	6
Okul Öncesi Dönemde Öz Düzenleme Becerisinin Gelişimi	8
Okul Öncesi Dönemde Öz Düzenlemenin Önemi	10
Sosyal Beceri	10
Sosyal Beceri Tanımı ve Özellikleri.....	10
Okul Öncesi Dönemde Sosyal Becerilerin Gelişimi	12
Okul Öncesi Dönemde Sosyal Becerilerinin Kazanılmasının Önemi.....	13
Empati	13
Empati Tanımı ve Özellikleri.....	14
Ebeveynlerde Empatik Becerinin Önemi	15
İlgili Araştırmalar	15
Öz Düzenlemeyle İlgili Araştırmalar	16
Sosyal Beceriyle İlgili Araştırmalar	20
Empati Becerisiyle İlgili Araştırmalar	26
BÖLÜM III	33
YÖNTEM.....	33
Araştırmanın Modeli.....	33
Araştırmanın Evren ve Örneklemi	33
Veri Toplama Araçları.....	37
Kişisel Bilgi Formu.....	37
Öz Düzenleme Beceri Ölçeği	37
Sosyal Beceri Ölçeği	38
Empati Beceri Ölçeği	39

Verilerin Analizi	40
BÖLÜM IV	42
BULGULAR VE YORUM	42
Çocukların Öz Düzenleme Becerilerine İlişkin Bulgular ve Yorum	42
Çocukların Sosyal Becerilerine İlişkin Bulgular ve Yorum	58
Annelerin Empatik Becerilerine İlişkin Bulgu ve Yorum	76
Çocukların Öz Düzenleme Becerileri İle Annelerin Empati Ölçeği Arasındaki Korelasyon Bulguları ve Yorum	78
Çocukların Sosyal Becerileri ile Annelerin Empatik Beceri Ölçeği Arasındaki Korelasyon Bulguları ve Yorum	79
Çocukların Sosyal Becerileri ile Öz Düzenleme Becerileri Arasındaki Korelasyon Bulguları ve Yorum	80
BÖLÜM V	83
SONUÇ VE ÖNERİLER	83
Sonuç.....	83
Öneriler	86
Ebeveynlere Yönelik Öneriler.....	86
Öğretmenlere Yönelik Öneriler	86
Araştırmacılara Yönelik Öneriler	87
KAYNAKLAR.....	88
EKLER	98
EK 1. Çocuklar İçin Genel Bilgi Formu	99
EK 2. Öz Düzenleme Ölçeği.....	101
EK 3. Okul Öncesi Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği-OSBED	102
EK 4. Empati Beceri Ölçeği	103

EK 5. Öz Düzenleme Ölçeği İzin Yazısı.....	104
EK 6. Sosyal Beceri Ölçeği İzin Yazısı.....	105
EK 7. Empati Beceri İzin Yazısı.....	106
EK 8. Araştırma İçin Milli Eğitim Müdürlüğü İzin Yazısı	107

TABLÖLAR LİSTESİ

<i>Tablo 1 Araştırmaya Dahil Edilen Çocuklara İlişkin Demografik Veriler .....</i>	<i>35</i>
<i>Tablo 2 Araştırmaya Dahil Edilen Çocukların Ailelerine İlişkin Demografik Veriler .....</i>	<i>36</i>
<i>Tablo 3 Çarpıklık ve Basıklık Değerleri .....</i>	<i>40</i>
<i>Tablo 4 Araştırmaya Dahil Edilen Çocukların Yaşlarına Göre Öz Düzenleme Beceri Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t Testi Sonuçları .....</i>	<i>42</i>
<i>Tablo 5 Araştırmaya Dahil Edilen Çocukların Cinsiyetlerine Göre Öz Düzenleme Beceri Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmalar ve t Testi Sonuçları .....</i>	<i>43</i>
<i>Tablo 6 Araştırmaya Dahil Edilen Çocukların Kardeş Sayılarına Göre Öz Düzenleme Beceri Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmalar ve Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları .....</i>	<i>45</i>
<i>Tablo 7 Araştırmaya Dahil Edilen Çocukların Doğuş Sıralarına Göre Öz Düzenleme Beceri Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmalar ve Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları .....</i>	<i>46</i>
<i>Tablo 8 Araştırmaya Dahil Edilen Çocukların Annelerinin Yaşlarına Göre Öz Düzenleme Beceri Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmalar ve Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları .....</i>	<i>48</i>
<i>Tablo 9 Araştırmaya Dahil Edilen Çocukların Babalarının Yaşlarına Göre “Öz Düzenleme Beceri Ölçeği”nden Aldıkları Puanlara İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmalar ve Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları .....</i>	<i>49</i>

<i>Tablo 10 Araştırmaya Dahil Edilen Çocukların Annelerinin Öğrenim Durumuna Göre Öz Düzenleme Beceri Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmalar ve Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....</i>	<i>51</i>
<i>Tablo 11 Araştırmaya Dahil Edilen Çocukların Babalarının Öğrenim Durumuna Göre Öz Düzenleme Beceri Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmalar ve Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....</i>	<i>53</i>
<i>Tablo 12 Araştırmaya Dahil Edilen Çocukların Annelerinin Meslek Durumuna Göre Öz Düzenleme Beceri Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmalar ve t Testi Sonuçları.....</i>	<i>54</i>
<i>Tablo 13 Araştırmaya Dahil Edilen Çocukların Babalarının Mesleğine Göre Öz Düzenleme Beceri Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmalar ve Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....</i>	<i>55</i>
<i>Tablo 14 Araştırmaya Dahil Edilen Çocukların Aile Yapısına Göre Öz Düzenleme Beceri Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmalar ve t Testi Sonuçları.....</i>	<i>56</i>
<i>Tablo 15 Araştırmaya Dahil Edilen Çocukların Yaşlarına Göre Sosyal Beceri Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmalar ve t Testi Sonuçları.....</i>	<i>58</i>
<i>Tablo 16 Araştırmaya Dahil Edilen Çocukların Cinsiyetlerine Göre Sosyal Beceri Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmalar ve t Testi Sonuçları.....</i>	<i>59</i>
<i>Tablo 17 Araştırmaya Dahil Edilen Çocukların Kardeş Sayılarına Göre Sosyal Beceri Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmalar ve Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....</i>	<i>61</i>
<i>Tablo 18 Araştırmaya Dahil Edilen Çocukların Doğuş Sırasına Göre Sosyal Beceri Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmalar ve Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....</i>	<i>63</i>
<i>Tablo 19 Araştırmaya Dahil Edilen Çocukların Annelerinin Yaşlarına Göre Sosyal Beceri Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmalar ve Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....</i>	<i>65</i>

<i>Tablo 20 Araştırmaya Dahil Edilen Çocukların Babalarının Yaşlarına Göre Sosyal Beceri Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmalar ve Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları .....</i>	<i>67</i>
<i>Tablo 21 Araştırmaya Dahil Edilen Çocukların Annelerinin Öğrenim Durumuna Göre Sosyal Beceri Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmalar ve Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....</i>	<i>69</i>
<i>Tablo 22 Araştırmaya Dahil Edilen Çocukların Babalarının Öğrenim Durumuna Göre Sosyal Beceri Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmalar ve Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....</i>	<i>71</i>
<i>Tablo 23 Araştırmaya Dahil Edilen Çocukların Annelerinin Meslek Durumuna Göre Sosyal Beceri Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmalar ve t Testi Sonuçları.....</i>	<i>72</i>
<i>Tablo 24 Araştırmaya Dahil Edilen Çocukların Babalarının Meslek Durumuna Göre Sosyal Beceri Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmalar ve Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....</i>	<i>74</i>
<i>Tablo 25 Araştırmaya Dahil Edilen Çocukların Aile Yapısına Göre Sosyal Beceri Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmalar ve t Testi Sonuçları.....</i>	<i>75</i>
<i>Tablo 26 Araştırmaya Dahil Edilen Çocukların Annelerin Yaşlarına Göre Empati Beceri Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmalar ve Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....</i>	<i>76</i>
<i>Tablo 27 Araştırmaya Dahil Edilen Çocukların Annelerin Öğrenim Durumuna Göre Empati Beceri Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmalar ve Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....</i>	<i>77</i>
<i>Tablo 28 Araştırmaya Dahil Edilen Çocukların Annelerin Çalışma Durumuna Göre Empati Beceri Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmalar ve t Testi Sonuçları .....</i>	<i>78</i>
<i>Tablo 29 Çocukların Öz Düzenleme Ölçeğinden Aldıkları Puanlar ile Annelerinin Empati Ölçeğinden Aldıkları Puanları Arasında İlişkiye Ait Korelasyon Testi Sonuçları .....</i>	<i>79</i>

<i>Tablo 30 Çocukların Sosyal Beceri Ölçeğinden Aldıkları Puanlar ile Annelerinin Empati Ölçeğinden Aldıkları Puanları Arasında İlişkiye Ait Korelasyon Testi Sonuçları .....</i>	<i>80</i>
<i>Tablo 31 Çocukların Sosyal Beceri Ölçeğinden Aldıkları Puanlar ile Öz Düzenleme Ölçeğinden Aldıkları Puanları Arasında İlişkiye Ait Korelasyon Testi Sonuçları .....</i>	<i>81</i>

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

BADEP	Baba Destek Programı
ÇBT	Çocuklar İçin Bakış Açısı Alma Testi
EBÖ	Empatik Beceri Ölçeği
EEO	Empatik Eğilim Ölçeği
HRV	Kalp Hızı Değişkenliği
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
OSBED	Okul Öncesi Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği
OÖDÖ	Okul Öncesi Öz Değerlendirme Ölçeği
POBKÖ	Purdue Okul Öncesi Çocuklar İçin Benlik Kavramı Ölçeği
SBDÖ	Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği
SDPA	Sınıf Değerlendirme Puanlama Aracı
SED	Sosyo-ekonomik Düzey
SPSS	Statistical Pack age forthe Social Sciences
UDF	Uygulayıcı Değerlendirme Formu
YÖK	Yüksek Öğretim Kurulu

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Problem Durumu

Empati, bir kişinin kendini karşısındaki kişinin yerine koyarak, onun duygularını ve içinde bulunduğu durumu (ruh halini, düşüncelerini)doğru olarak anlamasıdır. Empati günlük yaşamda var olan insan ilişkilerinde olduğu kadar, aile içinde, aile içi ilişkilerde de çok büyük önem taşımaktadır. Goleman (1995) "empatinin kökeni özbilinçtir; duygularımıza ne kadar açıksak, hisleri okumayı da o kadar iyi beceririz. Kendisinin ne hissettiği hakkında hiçbir fikri olmayanlar, çevrelerindeki kişilerin ne hissettiğini anlamaktan acizdirler" demektedir.

Anne babaların çocuklarının içinde bulundukları ruh halini anlamaları, duygu ve düşüncelerini tanımlayabilmeleri, onlarla kuracakları empatik ilişki açısından ve onları net algılayıp, yardımcı olabilmeleri açısından gereklidir. Empatik ilişkinin kurulması için anne babaların ve öğretmenlerin, çocukların kendilerini ve duygularını ifade etmelerine imkan tanımları ve kendilerini ifade etmeleri için onları desteklemeleri gerekir. Aksi takdirde çocuğun duygu ve düşüncelerini sağlıklı bir biçimde algılama imkanları olmayacak yanlış algılamalar olabilecektir (Çetinkaya, 2010).

Öz düzenleme becerileri dikkat ve duygu kontrolü, davranışlara karşı tutum, uygun olmayan davranışların farkındalığı, hazzın kontrolü gibi kavramlar içermektedir.

Öz düzenleme becerisi, yapısal ve işlevsel olarak çok boyutlu, bireysel ve dönüşümsel bir süreçtir. Bu beceri, bilişsel, duygusal, davranışsal ve motivasyonel faktörleri içermektedir. Aynı zamanda, öz düzenleme başarısını değerlendirirken, bu beceriyi gelişim sürecinden bağımsız düşünmek mümkün değildir. Bu beceri, pek çok faktörü içeren etkileşimler yolu ile gelişmektedir. Örneğin; ailelerden edinilen bilgi ve deneyimlerin uygunluğu (genetik faktörler ve bakım), öğretmenler, akranlar, oyun arkadaşları, fiziksel ortam ve materyaller (kitap, oyuncak vb.) ile kurulan etkileşimler gibi. Bu nedenle çocukların öz düzenleme becerisinin gelişim sürecinde, sosyal

 evrelerinin etkisini göz önünde bulundurmak bu gelişim sürecinin etkililiği açısından büyük önem taşımadır.” (Polnariiev, 2006)

Sosyal beceri, çevreye uyum ve uygun iletişim yolları kullanarak başkalarıyla yaşanabilecek sözel ya da sözsüz çatışmalarla başa çıkabilme becerisi vurgulanır.

Sosyal beceriler bir çocuğun diğer çocuklara yönelik davranışlarını da kapsar. İyi ilişkiler kurabilme, başkalarının haklarına ve duygularına saygı ve uygun sosyal davranış için grup normlarını dikkate alma gibi bu türden davranışlar aynı zamanda çocuğun istediklerini elde etmesini sağlar.

Sosyal beceri eğitiminde kişilerin doğru sosyal davranışı gösterememe sebebi olarak bu becerileri bilmemeleri olduğudur. Bu görüşe göre, sosyal beceri eğitimini alan kişilere farklı seçeneklerin, değişik davranış biçimlerinin sunulması ve bunların sonuçlarını görme fırsatının sağlanması gerekir (Bilbay,  etin & Kaymak, 2001).

Her annenin  ocuk yetiştirme tutumu farklıdır. Annenin  ocuk yetiştirirken demokratik davranması, sıcak iletişim kurması, çocuğun kararlarına saygı duyması, çocuğu anlaması çok önemlidir. Anne  ocuk yetiştirirken ne kadar empati kurup, çocuğu anlamaya çalışırsa  ocuk da annesini rol model olarak yetişir. Empati kurarak yetişen  ocuk kendisinin ve çevresinin beklenti ve isteklerinin farkında olur. Karşısındakini anlayabilen  ocuk öz düzenleme becerisinin gelişimini sağlar.  z düzenleme becerisi gelişmiş olan  ocuk çevresiyle sağlıklı iletişim kurar. Sosyal becerisi gelişmiş olan  ocuk sosyal, doğru iletişim kurabilen, insanlara saygılı bir birey olarak yetişir.

Literatür incelendiğinde; annelerin empati becerisinin, çocukların öz düzenleme becerisi ile sosyal beceri ilişkisini inceleyen araştırma bulunmamıştır. Araştırma yapılan şanlıurfa ili Suruç ilçesi gelenek ve göreneklerine bağlı bir ilçedir. Bu nedenle bu araştırmada, okul öncesi eğitimi alan çocukların annelerinin empati becerileri ile çocukların, öz düzenleme ve sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkisinin incelenmesi amacıyla planlanmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma okul öncesi dönem çocuklarının öz düzenleme ve sosyal beceri düzeyleri ile annelerin empatik becerileri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılmaktadır. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır.

Alt amaçlar:

1. Çocuğun yaşı, cinsiyeti, kardeş sayısı, doğum sırası, anne babasının birlikte olma durumu, anne öğrenim düzeyi, baba öğrenim düzeyi, annesinin mesleği, babasının mesleği, yaşıadığı aile tipi; çocuğun öz düzenleme puanlarında anlamlı bir farklılık yaratmakta mıdır?
2. Çocuğun yaşı, cinsiyeti, kardeş sayısı, doğum sırası, anne babasının birlikte olma durumu, anne öğrenim düzeyi, baba öğrenim düzeyi, annesinin mesleği, babasının mesleği, yaşıadığı aile tipi; çocuğun sosyal beceri puanlarında anlamlı bir farklılık yaratmakta mıdır?
3. Annelerin yaşı, öğrenim düzeyi, mesleği annelerin empatik becerilerinde anlamlı bir farklılık yaratmakta mıdır?
4. Annelerin empatik becerileri ile çocuklarının öz düzenleme ve sosyal beceri puanları arasında anlamlı korelasyon var mıdır?
5. Çocukların sosyal beceri puanları ile öz düzenleme beceri puanları arasında anlamlı korelasyon var mıdır?

Araştırmanın Önemi

Çocuklarda öz düzenleme becerisi çocuğun eylemleri ve sözleri açısından önem taşımaktadır. Öz düzenlemesi gelişmiş ocuk olumlu davranış ve sözler içinde olur. Nerede durması gerektiğini bilir ve kendini kontrol eder. Eylemlerinden sorumlu olur. Yaşamı boyunca sağlıklı bir birey olarak yaşar. Öz düzenleme becerisi gelişmiş olan çocuğun farkındalığı yüksek olur. Öz düzenleme becerisi gelişmemiş birey ise ilişkilerinde sorunlar yaşar. Okul hayatında akademik ve sosyal olarak kendini yetersiz hisseder.

Sosyal beceri eğitimi ilk olarak ailede başlar. ocuk gözlemleyerek, izleyerek, taklit ederek kendi davranışlarını oluşturur. Daha sonra okul öncesi dönemde arkadaşlarından ve ortamından etkilenererek yeni davranışlar oluşturarak ortama uyum sağlar. Sosyal becerisi gelişmiş olan ocuk sorumluluklarının bilincinde olur, sosyal ortamda kabul düzeyi yüksek olur. Sosyal beceri eğitimi gelişmiş ocuk arkadaş ortamında ve okul hayatında başarılı olur. Kendine güvenen bir birey olur. Sosyal beceri eğitimi eksik ocuk ise özgüveni düşük, kendini yalnız hisseden ve ifade edemeyen bir bireye dönüşür.

Kişi yaşamı boyunca insanlarla iletişim kurmakta ve aynı ortamda bulunmak durumundadır. Bu yüzden insanların duygu ve düşüncelerini anlamalıdır. Böylece insanları

anlayarak kendisini onun yerine koyarak düşünür ve davranır. Kişi yaşamı boyunca daha mutlu ve huzurlu yaşar. Ama empati yapmadığı sürece karşısındakini kırar ve incitir. Bu da kişiler arasında anlaşmazlıklar ve sorunlar ortaya çıkartır. Çocuk empati kavramını ilk olarak aileden öğrenir. En yakın kişi olan anne-baba çocuğa örnek olur. Bu yüzden aileye büyük sorumluluklar düşmektedir. Çocuğun daha anlayışlı, mutlu ve huzurlu yaşaması açısından empati eğitimi çok önemlidir.

Annelerin empati becerisi ne kadar yüksekse ve iyiye çocukların öz düzenleme becerisi ve sosyal beceri gelişimi o kadar iyi olur. Annenin çocuğuyla olumlu ilişkisi, tutumu, çocuğa yaklaşım biçimi çocuğu etkilemektedir. Çocuk anneyi örnek alarak yetişir, çevresine empati kurarak yaklaşır. Empati kurabilen çocuk öz düzenleme beceri gelişimini de olumlu yönde etkiler. Çocuk davranışlarını kontrol ederek yetişir. Aynı zamanda annelerin empati becerisi çocukların sosyal beceri gelişimini de destekler. Çocuk sosyal becerisi gelişmiş olduğu için toplumla uyum içinde yaşar.

Bu araştırma; okul öncesi dönem çocuklarının öz düzenleme ve sosyal beceri düzeyleri ile annelerin empatik becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

Ülkemizdeki araştırmalara bakılacak olursa öz düzenleme, sosyal beceri ve empati kavramlarıyla ilgili ayrı ayrı araştırmalar yapılmıştır. Ama çocukların öz düzenleme ve sosyal beceri düzeylerinin annelerin empatik becerileri arasındaki ilişkiyle ilgili araştırmaya rastlanmamıştır. Bu yüzden üç kavramın birlikte ele alındığı bu araştırma büyük bir öneme sahip olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırma Şanlıurfa ilinde Suruç ilçe merkez okullarında bulunan çocuklar ile sınırlıdır.
2. Bu çalışma 2017-2018 eğitim öğretim yılında örnekleme dâhil edilen anasınıfına devam eden çocuklar ile sınırlıdır.
3. Araştırmada, kullanılacak olan Kişisel Bilgi Formu, Empati Beceri Ölçeği, Öz Düzenleme Ölçeği, ve Sosyal Beceri Ölçeğinden elde edilen verilerle sınırlıdır.
4. Araştırmadan elde edilen sonuçlar araştırmaya katılan çocuklar ile sınırlıdır.

Araştırmanın Varsayımları

Araştırmanın varsayımı aşağıda belirtilmiştir:

1. Araştırmada kullanılan, Empati Ölçeğinin annelerin empati becerisini, çocuğun Öz Düzenleme Ölçeğinin çocukların öz düzenleme becerisini, Sosyal Beceri Ölçeğinin çocukların sosyal beceri davranışlarını ölçtüğü kabul edilmiştir.
2. Annelerin empati becerisini, çocukların öz düzenleme becerisini ve sosyal becerilerini ölçmede çocukların ve annelerin cevaplarının objektif olarak yansıtıldığı ve gerçek durumları yansıttıkları varsayılmıştır.

Tanımlar

Sosyal beceri: Bireyin toplum içerisinde diğerleriyle olumlu etkileşim kurmasını sağlayan davranışlar; sosyal yeterliliği ise bu davranışların sergilenmesi ve başkaları tarafından olumlu olarak değerlendirilmesi olarak tanımlanabilir. (Akfırat, 2006, s. 39).

Empati: En basit tabirle bireyin herhangi bir durum ve olay karşısında kendisini başkasının yerine koyup, onun gibi düşünmeye ve hissetmeye çalışmasıdır (Yükler, 2015).

Öz düzenleme: Öğrenme süreci içerisinde bireyin kendi öğrenme sürecinin sorumluluğunu alması, planlaması ve kontrol etmesi gerektiği olarak tanımlanabilir. (Atalay & Aydın, 2015, s.3).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE

Öz Düzenleme

Bu bölümde okul öncesi dönemde öz düzenleme, öz düzenlemenin tanımları, öz düzenlemenin alt boyutları, öz düzenlemenin gelişimi, okul öncesi dönemde öz düzenlemenin önemi, okul öncesi dönemde öz düzenleme gelişimi, öz düzenleme stratejileri, öz düzenleme modelleri ve öz düzenlemeli çocukların özelliklerinden bahsedilecektir.

Öz Düzenlemenin Tanımı ve Özellikleri

Öz düzenleme hakkında birçok tanım yapılmıştır. Bunlardan birkaçı şöyledir:

Öz düzenleme çevredeki uyaranlara gerektiği şekilde tepki vermeyi, uyum sağlamayı, kendini kontrol ederek davranış, düşünce ve duygularımızı ölçülü bir şekilde ayarlamak demektir (Sosyal Duygusal Öğrenme Akademisi, 2015).

Öz düzenleme çocukların amaçlarına yönelik hareket etme olarak tanımlanmıştır (Atalay Demir & Aydın, 2015, s.iii).

Pintrich (2000) tarafından öz düzenleme; “öğrencilerin kendi öğrenme stratejilerini, kendi davranış ve düşüncelerini oluşturduğu ve onlardan sorumlu olduğu, çevreye göre şekillenip aktif olma” şeklinde tanımlanmıştır. Risemberg ve Zimmerman (1992) tarafından öz düzenleme; “hedefler belirleyip bu hedeflerin gerçekleşmesi için yöntemler bulma ve bunları kontrol etmek” olarak tanımlanmıştır (Üredi & Üredi, 2007, s.4).

Öz düzenleme; kişide oluşan duygu, düşünce ve amaçlara göre şekillenen hareketle olarak ifade edilmiştir (Aydın vd., 2013, s.27).

Öz düzenleme becerisini kazanmak okul öncesi dönemde büyük önem taşımaktadır. Çocuğun kendini tanıması, duygu, düşünce, davranışlarını belirlemesi ve ona göre kendini kontrol edip hareket etmesi açısından önemlidir. Öz düzenlemesi gelişmeyen çocuklar yaşantısında davranış, tutum ve uyum problemi yaşayabilir (Ergin, 2014, s.286).

Öz Düzenlemenin Alt Boyutları

Öz düzenleme duygu, davranış ve dikkat düzenlemeyi içen çok yönlü bir olaydır. Duygu düzenlemesi; duygularının farkında olma, öfke kontrolü ve doğru tepki vermektir. Davranış düzenlemesi; motor kontrolleri ve davranışsal dürtülerin kontrol edilmesidir. Dikkat düzenlemesi; dikkati toplama, dikkatin dağılmasını engelleme, dikkatini gerektiği durumda başka yöne çevirmektir (Ertürk, 2013, s.38).

Öz Düzenleme Stratejileri

Pintrich'ten akt. Üredi & Üredi 2007'e göre üç çeşit öğrenme stratejisi vardır. Bunlar bilişsel, üst biliş ve kaynakları yönetme stratejisidir. Açıklayacak olursak Boekaerts'ten akt. Üredi & Üredi 2007'e göre bilişsel öğrenme stratejisi; öğrencilerin verilen sorumluluğu yerine getirmesi, verilen konuya göre deneyimlerinden faydalanarak geçirdiği bilişsel süreç ve davranışlardan oluşmaktadır. Üst biliş öğrenme stratejisi Perry'den akt. Üredi & Üredi 2007'e göre öğrencinin kendini tanıyarak güçlü ve zayıf yönlerini bilmesi olarak ifade etmiştir. Pintrich, Smith, Garcia & Mc Keachie'ten, akt. Üredi & Üredi 2007'e göre üst biliş stratejileri planlama, izleme ve düzenleme süreçlerinden oluşmuştur. Planlama, problemin çözülmesi veya sorumluluğun tamamlanması için plan yapılmasıdır. İzleme, ilerleme durumunu kontrol etme ve geri bildirim sağlamadır. Düzenleme ise etkinliklerin devamlılığını sağlamadır. Tüm bunlar, öğrencilerin çalışmalarına yardımcı olma, gerekli düzeltmeleri yapmaya yardımcı olmaktadır. Kaynakları yönetme stratejisi; öğrencinin çalışma ortamını, zamanını, çevresini, akranlarıyla iletişimini, öğretmenden destek almayı istemeyi, davranışlarını düzenlemek ve yönetmek anlamına gelmektedir. Motivasyon stratejisi ise bu üç stratejiyi kullanmaya teşvik eden motivasyon kaynaklarını içerir. Öğrencinin merak etme, tam öğrenme, ödül, not alma, değerlendirilme gibi kaynakları örnek gösterebiliriz.

Öz Düzenleme Modelleri

Miller ve Brown (1991)'a göre yedi çeşit öz düzenleme modeli geliştirmiştir. Herhangi birinde oluşacak sorun diğer tüm modelleri etkilemektedir. Bu aşamalar:

Bilgiyi Alma: Birey bilinçli olarak davranışın işe yaramadığını veya yeni bir bilgiye ihtiyaç duyduğunu fark ettiği zaman bilgiyi alır.

Öz-değerlendirme: Kişinin kendini tanıması, farkında olması ve kendini değerlendirmesidir

Tetikleme: Davranışlarda uyumsuzluğun fark edildiği zaman yeni bir değişimin düşünülmesini tetikler.

Arama: Davranışlardaki uyumsuzluk sonucunda kişinin kendine verdiği cevaplardır.

Planlama: Amacın belirlenerek, gidişat için strateji geliştirmektir.

Uygulama: Planın gerçekleşmesi için davranış ve uygulamaları içerir (Brown ve Miller'den akt. Aydın, Keskin &Yel, 2013).

Süreci değerlendirme: Brown (1988)'a göre kişinin süreç boyunca gidişatı, kendini değerlendirmesidir (Brown'dan akt. Aydın vd. 2014).

Öz Düzenlemeli Çocukların Özellikleri

Öz düzenlemeye sahip öğrenciler genelde hedef koyarlar ve bu hedeflere ulaşmak için gerekli stratejileri kullanırlar. Stratejiler geliştirerek kendilerine uygun olanı kullanırlar. Zaman yönetimleri iyidir. Hatalarından dersler çıkararak kendilerini düzeltmeye çalışırlar. Başarılı olmak için sürekli yol ararlar. Dış etkileri başarısızlıkları için suçlamazlar ve engel olarak görmezler. Motivasyonları yüksektir. Öğrenmeleri için çalışırlar ve kendilerini tatmin etmek isterler. Kendi kendilerini güdüleyebilirler. Dışsal motivasyona ihtiyaç duymazlar (Akınoğlu & Sarı, 2009, s.146).

Okul Öncesi Dönemde Öz Düzenleme Becerisinin Gelişimi

Kopp'tan akt. Ertürk 2013'e göre çocukların 36 aylıkken öz düzenleme becerilerine sahip oldukları ve kendileriyle ilgilenen kişilere ihtiyaç duymadıkları bilinmektedir. Fabes ve Eisenberg'ten akt. Ertürk 2013'e göre okul öncesi dönemde daha geniş, daha anlayışlı öz düzenleme gerekmektedir. Çünkü amaç çocukta davranışı ayarlamak, düzeltmek, yönlendirmek,

uygun durumlarda ve uygun zamanlarda becerilerini göstermek ve kullanmaktır. Okul öncesi dönem görüldüğü gibi zihinsel sürecin geliştiği önemli bir zamandır. Özellikle çocuk 3 yaşındayken büyük bir değişim vardır. Dikkat etme, odaklanma, gerektiği zaman dikkatini farklı bir yöne çevirme gibi üst düzey beceriler görülmektedir. Rueda ve ark. akt. Ertürk 2013'e göre öz düzenlemenin içinde dikkat kontrolü de vardır ve bu kontrol çocukta 2-5 yaş arasında gelişme göstermektedir. Kopp'tan akt. Ertürk 2013'e göre okul öncesi dönemde dil gelişimi duyguların kontrolü ve ifade edilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Cole ve ark akt. Ertürk 2013'e göre öz düzenleme beceresi çocukta oyun oynarken, yaşadığı yeni bir olaydaki duygu durumunda kendini gösterir. Çocukların dil gelişimleri kendi duygularını, başkalarının duygularını anlamayı, ifade etmeyi, iletişim kurmayı sağlar. Okul öncesi dönemde çocuğun çevresi genişlemeye başlar. Ailesinin dışında, okul arkadaşları da eklenir.

Öz Düzenlemenin Gelişimi

Her kuram öz düzenlemeyi kendine göre farklı şekillerde açıklamıştır. Davranışsal kuram davranışın pekiştirilme zamanına, pekiştirilme çeşidine göre gelişmiştir. Sosyal öğrenme kuramı, içselleştirmiş davranışlar, kendini değerlendirme, cezalandırma, kendi yaptıklarının sonuçlarını bilme, pekiştirme ve öz yeterlilikle açıklamıştır. Psikanalitik kuram egodan aldığı güçle kendine duyduğu saygı ve güvene göre açıklamıştır. Vygotsky'e göre merakından, ilgisinden ve konuşmasıyla gelişir. Sosyal bilişsel kuram çevreye göre kendi davranışlarını yönetme ve kontrol sağlama olarak açıklamıştır. Son olarak Piaget denge, keşfetme, dengesizlik, bilişsel gelişme, mantıksal düşünmeye göre şekillendirerek açıklamıştır (Ertürk, 2013, s.37).

Okul Öncesi Dönemde Öz Düzenleme

Okul öncesi dönem çocuğun çevresini araştırıp tanımaya çalıştığı, çevresiyle ve akranlarıyla iletişim kurduğu, merak ettiklerini sorduğu ve çeşitli cevaplar almaya çalıştığı, yaşadığı yerin kültürünü ve değerlerini öğrendiği, ona uygun davranmaya başladığı dönemdir (Çeliköz & Erişen,2013, s.300).

Çocuğun yeni yaşantılar elde ettiği, yaratıcı düşünmeyi öğrendiği, öz düzenlemesini geliştirdiği, sorunlarla başa çıkmayı öğrendiği, farklı zeka alanlarını desteklediği dönem olduğundan dolayı okul öncesi dönem büyük önem taşımaktadır.

Okul Öncesi Dönemde Öz Düzenlemenin Önemi

Öz düzenleme becerisine sahip birey hem duygularının farkında olur hem de dürtülerini kontrol etme yeteneğine sahiptir. Hiçbir çocuk öz düzenlemeye sahip olarak doğmaz. İlk aylardan itibaren oyunlardan, kurulan iletişimden itibaren başlar. Bu kazanılan deneyimler ilerleyen yıllardaki sosyal, duygusal ve zihinsel yapılanmamızı etkilemektedir. Daha sonra plan yapabilen, duygu ve düşüncelerini düzenleyebilen, hareketlerini kontrol edebilen bireylere dönüşüyoruz. Yapılan deneylerde öz düzenlemesi yüksek olan çocukların okul başarılarının daha yüksek, sosyal iletişimlerinin daha güçlü olduğunu ortaya çıkarmıştır (Sosyal Duygusal Öğrenme Akademisi, 2015).

Öz düzenleme çocukların hareket ve davranışlarını belirlemede, empati yapma, işbirliği ve çevresiyle ilişkilerinden oluşmaktadır. Bu beceriler çocuğun gelecek zamanlarındaki davranış, tutum ve iletişiminde büyük bir etki sağlamaktadır. Öz düzenleme becerisini kazanamayan çocuk bu eksiklikle akranlarıyla iletişimde sorun yaşama, akademik başarıyı etkileme, okula karşı bakış açısında olumsuz etkiler yaratmaktadır (Aras, 2015, s.15).

Çocuk doğduğu andan itibaren ailesini, çevresini ve dünyayı keşfetmeye çalışır. Çocuğun ailede başlayan güveni çevreye doğru yayılır. Eğer gerekli güven ortamı oluşturulmazsa çocuk kendini güvende hissetmez ve ilerleyen yıllarda güvensiz, akranlarla iletişim kurmada çekingenlik yaşamaya başlar.

Sosyal Beceri

Bu bölümde sosyal beceri tanımı, sosyal becerilerin sınıflandırılması, okul öncesi dönemde sosyal becerilerin gelişimi ve okul öncesi dönemde sosyal becerilerin kazanılmasının öneminden bahsedilmiştir.

Sosyal Beceri Tanımı ve Özellikleri

Çiftçi ve Sucuoğlu (2005)'e göre Bireyin toplum içinde rahat ve uyumlu bir şekilde yaşayabilmesi sosyal beceriyle ilgilidir. İnsanlarla kurdukları ilişkiler hem yaşam kalitelerini hem de bağımsız bir şekilde yaşamalarını etkiler. Sosyal beceriler kişinin akademik becerisini ve başarısını da etkilemektedir. Sosyal becerilere örnek verecek olursak; teşekkür etme, özür dileme, yardımlaşma, işbirliği, dönüt, kurallara uyma ve

hatırlatma,soru sorma,cevap verme gibi daha pek çok örnek vardır (Çiftçi ve Sucuoğlu'ndan akt. Kaya, 2013, s.83).

Philips (1978)'e göre sosyal beceriyi kişinin kendi ilgi, istek, ihtiyaç ve haklarını karşılarken başka kişilerin hak, ilgi, istek, ihtiyaçlarına zarar vermeden etkileşim ve paylaşabilme becerisi olarak ifade etmiştir (Philips'ten akt. Türkoğlu, 2013, s.41).

Spence'e göre (1983) sosyal beceriler, kişinin diğer kişilere bedensel ya da duygusal olarak zarar vermeden ilişki kuracağı davranışlardır (Spence'den akt. Özdemir, 2012, s.21).

Bacanlı (2001)'e göre Sosyal beceri çocukların çevrenden gördüğü, etki bırakan sözel ve sözel olmayan davranışlardır. Çocukların iletişim kurarken iyi ilişki kurma, kaçma, kaçınma gibi davranışlardaki ölçü çocuğun sosyal becerisini gösterir (Bacanlı'dan akt. Yener, 2014, s.10).

Elliot ve Busse (1991)'e göre sosyal beceriler davranışını beş ana grupta sınıflandırmıştır.

- İşbirliği: Başkalarına yardım etme, paylaşma ve kurallara uyma.
- Öneri sürme (iddia etme): Davranışı başlatarak soru sorma ve aldığı cevaba göre tepki verme.
- Sorumluluk: iletişim kurma ve özenli olma.
- Empati: Başkalarının duygularına önemseme.
- Özdenetim: Çatışma durumunda doğru geri bildirim ve tepki verme (Elliot ve Busse'den akt. Dereli, 2008, s.11).

McFall'a (1982) göre sosyal beceriler, bireyin toplum tarafından verilen görevleri veya rolleri yerine getirmek için gösterdiği davranışlar bütünüdür (McFall'dan akt. Erler, 2011, s.27).

Sosyal Becerinin Sınıflandırılması

Shapiro'ya (2004) göre ise sosyal beceriler; konuşma becerileri, mizah, arkadaş edinme, bir grup içindeki işlevsellik olmak üzere dört gruptan meydana gelmektedir.

1. *Konuşma Becerileri*: Çocukların ilk iletişimleri ailedeki konuşmalardan meydana gelir. Bu beceri gruplarla ve çevreyle sosyal ilişki kurmaya yardımcı olur.

2. *Mizah*: Önemli sosyal becerilerden biridir. Hem yetişkinler de hem de çocuklarda mizah değerli kişilik özelliklerindendir. Yapılan çalışmalar sonucunda, mizah duygusunun yoksun çocukların komik çocuklara göre daha az sevildikleri, komik çocukların ise daha gözde oldukları görülmüştür.

3. *Arkadaş Edinme*: Arkadaşa sahip olma hem çocuklukta hem de yetişkinde çok önemli olduğu bilinmektedir.

4. *Bir Grup İçindeki İşlevsellik*: Shapiro (2004)'e göre çocuk bireysel arkadaşlıktan sonra kendi cinsinden yaşıtlı grubuna katılma ve sosyal ilişkiler kurması için ikinci dayanağıdır (Shapiro'dan akt. Erten, 2012, s.11).

Rinn ve Markle (1979)'e göre, sosyal beceriler dört gruba ayrılmıştır;

1. Kendini açıklama becerileri: Bireyin duygularını açıklaması, kendini olumlu ifade etmesi olarak açıklanabilir.

2. Destekleme becerileri: Çevresindeki kişileri övme ve onlarla ilgili olumlu sözler söylemedir.

3. Hakkını savunma becerileri: Başkalarıyla aynı düşünceyi paylaşamama, kendisine uygun olmayan istekleri reddetme olabilecek isteklerde bulunma.

4. İletişim becerileri: Problemleri konuşarak çözüm bulma (Rinn ve Markle'den akt. Pekdoğan, 2011, s.11).

Okul Öncesi Dönemde Sosyal Becerilerin Gelişimi

Yavuz (2013)'e göre Çocuk başkalarıyla geçinebilirse başarısı ve hayattan zevk alma duygusuna büyük katkı sağlayacaktır. Çocuk dünyada iyi işler yapabilmesi için tanıma, yorum yapma ve sosyal olaylara uygun tepki vermeyi öğrenmelidir. Kendi ihtiyaç ve beklentilerini başkalarınıninkıyla nasıl birleştireceğini bilmelidir (Yavuz'dan akt. Kaya,2013, s.91).

Sungur (2010)'a göre çocuğun sosyal uyum ve becerisi doğum öncesinden itibaren ailede başlar. İlk çocukluk döneminde mutlu, huzurlu, güvenli, sevgi içinde büyüyen çocuk sağlıklı gelişir. İlköğretimden itibaren çocuğun çevresi çok önemlidir. Ayrıca ailedeki doğum sırası, anne baba yaşı, öğrenim düzeyi de sosyal uyum ve beceriyi etkilemektedir (Sungur'dan akt. Kaya, 2013, s.91).

Yavuz (2013)'a göre ilkokulda çocuklardaki sosyalleşme ailede kurduğu duygusal bağın çevreye ve okul ortamına uzanmasıdır. Çocukta sosyal becerilerinin gelişmesinde en çok akranlarıyla kurduğu etkileşim etkilemektedir. Çocuk bir gruba sahip olursa ve yeteri kadar sosyal beceriye sahipse özgüven sahibi ve yüksek benlik sahibi olur (Yavuz'dan akt. Kaya, 2013, s.92).

Ataman (2004) ve Senemoğlu (2011)'a göre çocuk 3-6 yaş dönemi Erikson'un psikosyal gelişim kuramına göre fiziksel ve sosyal çevresini keşfetmeyi, araştırmayı, merak ettiklerinin cevabını almayı istemektir. Eğer gerekli ilgi gösterilmezse çocukta girişkenliğe göre suçluluk oluşur. Çocukta denge kurarak doğru tepkiler vermek, sorumluluk vermek konusunda aile bilinçli ve anlayışlı olmalıdır. Çocuk desteklenerek girişkenlik duygusu desteklenmeli, keşfetmeye izin verilmelidir (Ataman ve Senemoğlu'ndan akt. Türkoğlu, 2013, s.55).

Okul Öncesi Dönemde Sosyal Becerilerinin Kazanılmasının Önemi

Tümekaya ve Gülaçtı (2010)'a göre okul öncesi eğitim; 0-6 yaş çocukların tüm gelişimlerini destekleyen, onları hayata hazırlayan, kültürel değerler hakkında bilgi veren, duyguların ve düşüncelerin şekillenmesinde, güvenilir, ahlaklı, manevi değerlere bağlı, kendini ifade edebilen, öz denetimli ve bağımsız bireyler yetiştirmek için aileyle ortak çalışılan eğitim süresidir (Tümekaya ve Gülaçtı'dan akt. Türkoğlu, 2013, s.55).

Gelişim bir bütündür ve tüm gelişim alanları birbirini etkilemektedir. Sosyal beceri kazanımı sosyal gelişimin en önemli kavramlarından birisidir. Bireyin mutlu, huzurlu, sağlıklı, başarılı olması isteniliyorsa sosyal beceriler çocukken öğretilmeli ve yetersiz beceriye sahip çocuk için gerekli önlemler alınarak geliştirilmesine destek olunmalıdır. Sosyal becerinin yaşamdaki önemi ise okul öncesi eğitimin ne kadar gerekli ve önemli olduğunu ortaya koymuştur (Erbay, 2008, s.22).

Empati

Bu bölümde empati kavramı ve tanımı, empatinin bileşenleri, empatinin gelişimi, empatinin önemi, anne tutumu ve empatiden bahsedilmiştir.

Empati Tanımı ve Özellikleri

Birçok dilde karşılığı bulunmayan Empati kavramı antik yunan ve almanca kökenli olup Türkçe’ de eş duyum olarak kullanılmaktadır. Bu kavramı birçok araştırmacı farklı şekil ve anlamlarda yorumlamıştır. Ama genel olarak anlamını ifade edecek olursak kendini başkalarının gözü ile görme, başkalarını başka insanların gözü ile görme ve başkalarını da başkalarının gözü ile bakma şeklinde üç boyutta tanımlayabiliriz (Eğinli & Gürüz, 2014, s.23).

Empati; Kişinin kendisini karşısındaki gibi görerek, onun gibi hissetmesi, düşünmesi ve ona bunu iletmesidir (Dökmen, 2003, s.135).

Empatinin Bileşenleri

Empatinin 2 çeşit bileşeni vardır. Duyuşsal empati ve bilişsel empatidir. Duyuşsal empatiye duygusal empati de denilir. Başkalarının duygusal durumlarına uygun cevap verebilme yeteneği olarak açıklanabilir. Bilişsel empati ise başkalarının bakış açısını veya içsel durumunu anlama yeteneğidir (“Psikolojik”, 2013).

Empatinin Gelişimi

Empati psikanaliz ve deneysel psikanaliz alanlarında farklı yaklaşımlarla açıklanmaya çalışılmıştır. 19.ve 20. Yüzyıl başlarına kadar empati “içini hissetme” olarak açıklanmıştır. Empatinin biyolojik yönüne yönelik çalışmalar yapılarak veriler elde edilmeye çalışılmıştır. “Bir kişi karşısındakini nasıl anlar? nasıl aynı hisseder” sorularına cevap aranmıştır. İnsan beyninin duygusal ifadelere tepki verebilecek bir yapıda olduğu ve empatinin tepki olarak ortaya konabileceğine ulaşılmıştır. Duyguların hissedilmesi, anlaşılması, duygulara uygun tepki verilmesi insan beyninin empati kurduğunu göstermektedir (Eğinli & Gürüz, 2014, s.30).

Empatinin Önemi

İnsanın hayatı diğer insanlarla olan iletişimine bağlı olarak sürmektedir. Sevgi, saygı, hoşgörü, anlama, anlaşılmanın temelinde aslında karşımızdakinin duygu ve düşüncelerini anlayabilmek, hissedebilmek, kendimizi onun yerine koymakla mümkündür. Eğer bu

olursa ilişkiler devam eder, huzur ve mutluluk artar. Sevgi, saygı ve anlayış için en önemli görev aslında empatidir. Empati eksikliği bireyler arasında gerginlik, çatışma ve problemi beraberinde getirmektedir. Empatik düşünebilen insan çevresinin farkında olur, hassas ve duyarlıdır. Kendi haklarına ve başkalarının haklarını bilir ve onlara saygı duyar. Empati becerisi çatışma ve problem çözmesinin yanı sıra sosyal duyarlılık ve toplumsal uzlaşma araçlarından biridir (Arslan, 2016, s.52).

Ebeveynlerde Empatik Becerinin Önemi

Araştırmacılar annelerin çocuk yetiştirme uygulamaları ile çocuklarda empati duyguları, anlayış ve sosyal davranış gelişimi arasında ilişki olduğunu belirtmişlerdir.

Bu uygulamalar sonucunda;

- Cotton'dan aktaran Kurbet, 2010'a göre Çocuklara cevap vermeye istekli, ceza verici olmayan annelerin çocukları bilişsel empati ve sosyal davranışlarda başarılı çocuklardır.
- Cotton'dan aktaran Kurbet, 2010'a göre, başkalarına karşı davranışların, nazik olmanın sebep ve sonuçları hakkında konuşan annelerin bu davranışlarının empati ve sosyalliğe yönelik davranışların sergilenmesinde yönlendiricidir.
- Cotton'dan aktaran Kurbet, 2010'a göre, anne babanın çocuklarına ve diğer insanlara karşı empatik tavrı ve özenli davranması çocuğa örnek olarak çocuğun sosyalliğe yönelik davranışını ve yaklaşımını belirtir.
- Cotton'dan aktaran Kurbet, 2010'a göre, çocuklar başkalarını üzdüğünde veya incittiğinde, davranışın zararları konusunda açıklamalarda ve tavsiyelerde bulunmak, davranışın düzeltilmesi ile ilgili öneriler verilmesi gerekmektedir.
- Cotton'dan aktaran Kurbet, 2010'a göre, ailenin çocuklarının duygu ve problemleriyle konuşması, teşvik etmesi çocuğun empati gelişimiyle pozitif ilişkilidir.

İlgili Araştırmalar

İlgili araştırmalar kısmında öz düzenleme, sosyal beceri ve empati ile ilgili daha önceden yapılmış Türkçe ve yabancı araştırmalara yer verilmiştir.

Öz Düzenlemeyle İlgili Araştırmalar

Cabi ve Yalın (2011), bu araştırmasında karma öğrenme ortamında öz düzenlemeye dayalı öğrenimin öğrencinin motivasyonu üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma 2008-2009 yılları arasında Başkent Üniversitesinde sınıf öğretmenliği ve okul Öncesi Öğretmenliği okuyan 46 öğrencinin verileri üzerine yapılmıştır. Deney ve kontrol grubu oluşturulmuştur. 4 hafta çalışmışlardır. Bu araştırma karışık desende yürütülmüştür. Güdülenme ve Öğrenme Stratejileri Ölçeği uygulanmıştır. Sonuç olarak öz düzenlemeye dayalı öğrenme ve geleneksel kara öğrenme ortamında öğrenen öğrencilerin güdülenme ve öğrenme stratejilerinin alt boyutlarının ortalama puanlarında değişim olmasına rağmen, bu değişim anlamlı bulunmamıştır.

Ateş, Uyar ve Yıldırım (2012), Araştırmanın amacı öğretmen adaylarının okuduğunu anlama sürecinde öz düzenlemeye dayalı öğrenmenin özelliklerini ne düzeyde sergilediklerini belirlemektir. Nitel bir araştırmadır. Çalışma grubunu Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalında ve Türkçe Öğretmenliği Ana Bilim Dalında okuyan 58 öğrenci oluşturmaktadır. Veri toplamak için yarı yapılandırılmış görüşme formu geliştirilmiştir. Ortalama görüşme süresi 45-60 dakika arasındadır. Sonuç olarak öğretmen adayları kendilerini ne yeterli ne de yetersiz hissetmektedir. Motivasyon açısından yeterli düzeyde olmadıkları görülmüştür. Bu eksiklikleri düzeltecek çalışmalar yapılmalı ve desteklenmelidir.

Önemli ve Yöndem (2012), öz düzenlemeye dayalı psikoeğitim grup çalışmasının öğrencilerin motivasyonel inançları ve akademik başarıları üzerindeki etkisini belirlemektir. Araştırma ön-son test, kontrol gruplu deneysel çalışmadır. deney ve kontrol grupları 2007- 2008 öğretim yılında Düzce ili merkez ilçesindeki Cumhuriyet Anadolu Lisesi'ne devam etmekte olan 10. sınıf öğrencilerinden oluşturulmuştur. Araştırma katılımcılarının belirleme-sinde, başlangıçta tabakalama ve kota örnekleme yöntemi kullanılmıştır. toplam 267 öğrencinin Güz dönemi akademik başarı ortalamaları incelenmiştir. Öğrenmede motivasyonel stratejiler ölçeği ve kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Veri analizinde SSPS 16 programı kullanılmıştır. Sonuç olarak psikoeğitim grup çalışmasının öğrencilerinin motivasyonel inançlarını ve akademik başarılarını artırdığı, ancak bu artışların cinsiyete ve alana göre farklılık göstermediği söylenmektedir.

Çelik ve Gündüz (2013), çalışmanın amacı olarak Türkiye'de proje tabanlı öğrenme yaklaşımı ile ilgili olan ve YÖK veri tabanına kayıtlı yüksek lisans/doktora tez

çalışmalarını genel olarak incelemektir. Yapılan bu çalışmada meta analiz yöntemi kullanılmıştır. Yapılan araştırmalar sonucunda proje tabanlı öğrenme yönteminin akademik başarı, tutum ve kalıcılık üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. Bazı araştırmalarda ise proje tabanlı öğrenmenin bilimsel süreç becerileri, eleştirel düşünme, motivasyon, yaratıcılık, problem çözme becerileri gibi farklı değişkenler üzerindeki etkilerinin incelendiği görülmüş fakat bu araştırmaların sayısının sınırlı olduğu tespit edilmiştir.

Ertürk (2013), Pianta, La Paro ve Hamre (2008) tarafından geliştirilen Sınıf Değerlendirme Puanlama Aracı-SDPA'nın ,48-72 aylık çocukların öz düzenleme becerilerinin saptanarak, öğretmen ve çocuk arasındaki etkileşimin niteliği ile çocukların öz düzenleme becerileri arasındaki ilişkinin ortaya koyması amaçlanmıştır. Bu araştırma, Ankara'da 2011-2012 eğitim öğrenim yılında, MEB'e bağlı okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 48-72 aylık çocuklar, bu çocukların öz düzenleme becerileri ve öğretmenleri ile olan etkileşimleri ile sınırlı tutulmuştur. Çalışma grubunda tabakalı örnekleme ile belirlenmiştir. Çalışmada 120 sınıfa ulaşılması hedeflenmiştir. Bu araştırmanın sonucunda; öğretmen çocuk arasındaki etkileşimin niteliği ile çocukların öz düzenleme becerisi arasında anlamlı bir ilişki olduğu söylenebilir. Araştırma sonucunda öğretmen çocuklarla ne kadar iyi iletişim kurarsa çocuklar daha dikkatli, daha kontrol sahibi oldukları, sınıf içinde daha olumlu tutum ve davranış sergiledikleri belirlenmiştir.

Williford, VickWhittaker, Vitiello ve Downer (2013) araştırmalarında bireysel çocukların öğretmenler, akranlar ve görevlerle olan ilişkilerinin öz düzenleme alanındaki kazanımlarla nasıl ilişkilendirildiğini incelemek için yapılmıştır. 341 okul öncesi öğrencisini örnekleme katılmıştır. Sonuç olarak ocukların öğretmenlerle olumlu katılımı, uyum / yürütme işlevindeki kazanımlarla ilişkiliydi ve çocukların görevlerle aktif olarak etkileşimi, yıl boyunca duygu düzenleme alanındaki kazanımlarla ilişkilendirildi. Öğretmenler veya akranlarla pozitif ilişkide olmak, özellikle çocukların görev yönelimi kazancını ve düzensizlikteki azalmayı desteklemiştir.

Becker, McClelland, Loprinzi ve Trost (2014) çalışmalarında teneffüs öncesi örnekleminde teneffüs sırasındaki aktif oyunun öz düzenleme ve akademik başarı ile ilişkili olup olmadığını araştırmıştır.51çocukla çalışılmıştır. Sonuç olarak aktif oyunun öz düzenleme ve aktif başarıyı artırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Arsal ve Ender (2014), İlköğretim sosyal bilgiler dersinde öz düzenleme stratejilerinin öğretimi sürecinde, öğrencilerin ders günlükleri yazmalarının öz düzenleme stratejileri

üzerindeki etkisini belirlemek amaçlanmıştır. Ön test-son test kontrol gruplu modele göre gerçekleşmiştir. 2010-2011 öğretim yılında 7. sınıfta okuyan iki ilköğretim okulu öğrencilerinden seçilen iki deney ve iki kontrol grubu ile sınırlıdır. 11 hafta boyunca 36 ders saatıyla sınırlıdır. Farklı iki okuldan toplam 113 öğrenci katılmıştır. Sonuç olarak ders günlüklerinin kullanımının, öz düzenleme stratejilerinin öğretimini olumlu yönde etkilediğine ulaşılmıştır. Her iki ilköğretim okulu deney grubu öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde ders günlüklerinin kullanılması öz düzenleme stratejilerinin öğretimini olumlu etkilediği söylenebilir.

Stern, Borelli ve Smiley (2015), araştırmasında ebeveyn-empatinin ebeveyn-çocuk ilişkilerinin gelişimindeki rolünü değerlendirmiştir. Bu çalışma ebeveynlerin gelişimine verilen ebeveyn yanıtlarının empatisini kodlamanın bir yöntemi olan Anne Baba Olumlu ve Bilişsel Empati Ölçeği kullanılmıştır. Altmış bakıcı ve çocukları Ek Görüşme Röportajı dahil olmak üzere bir dizi anket ve görüşme önlemi doldurmuşlardır. Empati, çocuk bağlanma güvenliği, duygusal açıklıkla ve ebeveyn sıcaklığının çocuk algılarıyla pozitif olarak ilişkili çıkmıştır. Ayrıca, ebeveyn empati, ebeveynlerin kendi bildirdiği bağlanma stili ile çocuklarının bağlanma güvenliği arasındaki ilişkiyi yönlendirmiştir.

Gündüz (2015), Bu araştırma çocuklarda yönetici işlevler ve ketleyici kontrol adı verilen öz-düzenleme becerilerini ve bu becerilerin ebeveynlik davranışları ve çocuğun sosyo-duygusal yetkinliği arasındaki aracı rolünü incelemiştir. Buna ek olarak ailenin sosyo-ekonomik düzeyi (SED) ve annenin psikolojik esenliğinin bu ilişkiler üzerindeki etkileri de araştırılmıştır. Araştırma 3-5 yaş arası 186 çocuk, aileleri ve öğretmenleri ile yapılmıştır. Yapısal eşitçilik modellemesi uygulanmıştır. Araştırma sonucunda farklı sonuçlara ulaşılmıştır. SED'in çocukların bazı becerileri (yönetici işlev, ketleyici kontrol)üzerinde etkisi olduğu görülmüştür. SED ve annenin depresif duygu durumundan çocukların sosyo-duygusal yetkinliğine uzanan yolda ebeveynlik davranışları ve öz-düzenleme becerilerinin aracı rolünün anlamlı olmadığını göstermiştir.

Stenseng, Belsky, Skalicka ve Wichstrom (2015) çalışmalarında çocuklarda sosyal dışlanmanın, çocukların öz düzenlemelerinin gelişimini nasıl etkilediğini araştırmıştır. 762 çocukla çalışılmıştır. 4 yaşından 6 yaşına kadar araştırma sürmüştür. Sosyal dışlanma, çocukların öz düzenlemeyi geliştirmelerine zarar verirken, zayıf öz düzenlemenin dışlanma olasılığını artırdığı görülmektedir.

Dağgöl (2016), bu araştırmada Kıbrıs'ın Lefkoşa ve Girne İlçesi'nde bulunan bazı okul öncesi eğitim kurumlarındaki çocukların öz düzenleme becerileri ile ebeveynlerin çocuk yetiştirme stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda “Okul öncesi dönem çocuklarının öz düzenleme becerileri ile ebeveynlerin çocuk yetiştirme stilleri arasında ilişki var mıdır?” şeklinde bir araştırma sorusu geliştirilmiştir. 122 çocuk ve 122 ebeveyninden farklı veri toplama araçları kullanılarak araştırmanın verileri elde edilmiştir. Bu çalışmada sosyo demografik değişkenlerle de ilişkilendirilerek yapılan veri analizleri sonucunda; çocukların öz düzenleme becerilerinin cinsiyetlerine göre farklılaştığı saptanmıştır. Ebeveyn tutumlarının ise ebeveynlerin eğitim durumlarıyla, çocuk yetiştirme konusunda karşılaştıkları problemlerle baş etme yeterlilik algılarıyla ve ebeveynlerin birbirleriyle uyum düzeyleri algılarıyla ilişkili olduğu görülmüştür. Çocukların öz düzenleme becerileri ve ebeveynlerin çocuk yetiştirme stilleri arasında ise ilişki bulunmamıştır.

Lonigan, Allan ve Philips (2017) bu çalışmanın amacı okul öncesi dönemdeki çocuklarda öz düzenleme becerisi ile erken okuryazarlık arasındaki ilişkiyi incelemektir. 1082 çocukla çalışılmıştır. Sınıf öğretmenleri bir davranış değerlendirme ölçütü kullanılmıştır. Sonuç olarak öğretmenlerin dikkatsizlik derecelerinin, özellikle erken çocukluk döneminde akademik becerilerin kazanılmasıyla ilişkili olan kendi kendini düzenleme yönünü ölçebileceğini göstermektedir.

Liman (2017), Öz Düzenleme Beceri Eğitim Programının altı yaş grubu çocukların öz düzenleme becerilerine, sosyal duygusal davranışlarına ve sosyal becerilerine etkisini incelemiştir. Niğde ilinde bağımsız anaokulunda eğitim alan 40 çocuk katılmıştır. Araştırmada verileri toplamak amacıyla “Okul Öncesi Öz Düzenleme Ölçeği”, “Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği” ve “Okul öncesi Çocuklar için Psikolojik Gözlem Formu” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda deneme ve kontrol grubu çocukların öz düzenleme beceri, sosyal duygusal davranış ve sosyal beceri ön-test puan ortalamalarında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Deneme grubu çocukların öz düzenleme beceri puan son-test puan ortalamaları, ön-test puan ortalamalarından anlamlı düzeyde farklılaştığı ve yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Öz Düzenleme Beceri Eğitim Programının altı yaş grubu çocukların öz düzenleme becerilerini, sosyal duygusal davranışları ve sosyal becerilerinin gelişimini olumlu yönde desteklediği sonucuna ulaşılmıştır.

Atalay (2018), okul öncesi dönem çocukların sosyal ve duygusal yeterliliklerinin incelenmesi çalışmasına İzmir ili Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı bağımsız anaokuluna

devam eden 36-66 ay aralığındaki 315'i kız 306" sı erkek olmak üzere 621 çocuk katılmıştır. Araştırmaya aynı zamanda bu çocukların öğretmeni olan 149 öğretmen ve 621 ebeveyn katılmıştır. Araştırmada verileri toplamak amacıyla "Devereux Erkan Çocuk Değerlendirme Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma sonucunda ebeveynlere ve öğretmenlere göre kız çocukların erkek çocuklara göre daha iyi öz düzenleme becerisine sahip oldukları sonucu ortaya çıkmıştır.

Sosyal Beceriyle İlgili Araştırmalar

Vural (2006), araştırmasını, anaokuluna devam eden 6 yas grubu kırk çocuk ve ailelerinin katılımı ile gerçekleştirmiştir. Araştırmanın modeli ön test-son test kontrol gruplu deneysel desen olarak belirlenmiş. İlgili desen uyarınca, deney ve kontrol grupları belirlendikten sonra her iki grubun öğretmenleri tarafından, Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği, Okul Öncesi Çocuklar için Psikolojik Gözlem Formu doldurulmuş, çocukların ailelerine ise Aile Katılım Ölçeği ve kişisel bilgi formu uygulamıştır. Araştırmasının sonucunda: 1. Aile Katımlı Sosyal Beceri Eğitimi Programı uygulanan grupta yer alan ailelerin Aile Katılım Ölçeğinden aldıkları son-test puanlarının kontrol grubunda yer alan ailelerin aynı ölçekten aldıkları son-test puanlarına göre anlamlı derecede artış gösterdiğini görmüştür. Deney grubunun ön test-son test puanlarının Wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçlarına göre ölçeğin her boyutu için anlamlı fark elde edilmiştir. Ayrıca kontrol grubunda yer alan ailelerin ön test-son test puanları analiz edildiğinde ölçeğin Okul Temelli Katılım alt Boyutunda anlamlı fark bulunurken diğer iki boyutta anlamlı farka rastlamamıştır.

Turan (2013), 60-77 Aylar Arasındaki Okul Öncesi Eğitim Alan ve Almayan Çocukların Matematik Yetenekleri ile Sosyal Becerilerinin İncelenmesi isimli araştırmasında: 60-77 aylar arasındaki okul öncesi eğitim alan ve almayan çocukların matematik yetenekleri ile sosyal becerilerinin incelenmesini amaçlamış. Araştırmasında ilişkisel tarama modelinde yapmış. Araştırmasının evrenini Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı ilkokulların 1.sınıflarında okuyan çocuklar; örneklemini ise; iki ilkokuldaki çocuklar oluşturmuştur. Araştırmasında verilerin toplanması amacıyla Kişisel Bilgi Formu, Matematik Gelişimi 6 Testi ve Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği kullanılmış. Araştırma sonucunda; okul öncesi eğitim alan ve almayan öğrencilerin sosyal becerileri ve matematik yeteneklerinin cinsiyete göre anlamlı bir fark göstermediği; okul öncesi eğitim alan ve almayan öğrencilerin sosyal becerilerinin; bazı alt boyutlar açısından, okul öncesi eğitim alanların

lehine anlamlı bir fark gösterdiği; okul öncesi eğitim alan ve almayan öğrencilerin matematik yeteneklerinin, okul öncesi eğitim alıp almama durumuna göre okul öncesi eğitim alanların lehine anlamlı bir fark gösterdiği; okul öncesi eğitim alan öğrencilerin sosyal becerilerinin bazı alt boyutları ile matematik yetenekleri arasında pozitif yönde orta düzeyde; bazıları arasında ise pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunduğu; okul öncesi eğitim almayan öğrencilerin sosyal becerilerinin bazı alt boyutları ile matematik yetenekleri arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunduğu sonuçlarına ulaşmıştır.

Topaloğlu (2013), araştırmanın amacı etkinlik temelli hazırlanan sosyal beceri eğitiminin okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 4-5 yaş çocuklarının akran ilişkilerine etkisini incelemektir. Araştırmanın çalışma grubunu, Edirne ili Keşan İlçesi Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı okullardan tesadüfî küme örnekleme yöntemi ile seçilen, bağımsız anaokulunda eğitim görmekte olan 4-5 yaş grubundaki 20 kontrol ve üniversite anaokulunda eğitim görmekte olan 4 -5 yaş grubundaki 20 deney grubu olmak üzere toplam 40 öğrenci oluşturmuştur. Bu çalışmada deneme modellerinden gerçek deneme modeli olan ön-test/son-test kontrol gruplu modele göre araştırma desenlenmiştir. Kişisel bilgi formu ve Çocuk Davranış Ölçeği kullanılmıştır. Deneme ve kontrol gruplarının ön test ve son testlerinin karşılaştırılmasında Mann Whitney U testi, Deneme grubunun ön test- son test ve son test izleme testi ile kontrol grubunun ön test son test puanlarının karşılaştırılmasında Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda, etkinlik temelli sosyal beceri eğitimi programının çocukların akran ilişkilerini, Çocuk Davranış Ölçeği'nin alt boyutları da dikkate alındığında olumlu yönde desteklediği ortaya koyulmuştur.

Uysal (2014), Anne Destekli Anne Desteksiz Sosyal Beceri Eğitimi Alan ve Almayan Okul Öncesi Çocukların Sosyal Beceri Düzeyleri ve Benlik Kavramlarının Karşılaştırılması isimli araştırmasında sosyoekonomik düzeyi düşük okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 4-6 yaş çocuklarından oluşan, hem anne destekli, hem de anne desteksiz sosyal beceri eğitimi alan ve almayan toplam üç grubun, sosyal becerileri ve benlik kavramlarını eğitimin bitiminde ve kazanımların kalıcılığını test etmek amacı ile eğitimin bitiminden üç ay sonrasında incelemiştir. Araştırmasını toplam 131 olmak üzere, 59 kız, 72 erkek çocuk ile çocukların 39 annesi ile yapmıştır. Araştırmada veriler, Purdue Okul Öncesi Çocuklar için Benlik Kavramı Ölçeği (POBKÖ) ve Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ) ile toplanmıştır. Ayrıca araştırmacı tarafından çocukların

ve anne babalarının demografik bilgilerini edinmek amacıyla geliştirilmiş olan Aile Bilgi Formunu kullanmış. Araştırmanın sonunda annelerin değerlendirmelerine göre anne desteksiz sosyal beceri eğitimi alan çocukların toplam sosyal beceri puanları, sosyal becerinin alt boyutlarından kişiler arası becerileri ve sonuçları kabul etme becerileri ile belirlenen benlik kavramı puanlarında eğitimin öncesi ve sonrasında anlamlı farklılığa rastlanmış ve artış gözlenmiştir. Bu gruba yönelik yapılan çalışmaların çocukların belirtilen özelliklerde olumlu ilerlemeye etki ettiği görülmüş. Eğitim almayan kontrol grubundaki çocukların ise eğitimin öncesi ve sonrasında sosyal becerilerinde ve benlik kavramı puanlarında anlamlı farklılığa rastlanmamıştır. Bu sonuçlar da müdahalede bulunulmayan kontrol grubunda ölçülen özelliklerde zaman içinde kendiliğinden değişim yaşanmadığı sonucuna ulaşmış.. Bu bulgular doğrultusunda, sosyal beceri eğitiminin sosyal becerilerin üzerinde etki sahibi olduğunu ortaya koyduğu gerçeğine ulaşmıştır.

İnci (2014), araştırmasında baba tutumlarının anasınıfı ve ilkököl birinci sınıfa devam eden çocukların sosyal beceri gelişimlerine etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, Muş İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı il merkezinde bulunan altı ilkökuldaki anasınıflarında ve birinci sınıflarda bulunan 294 çocuk ve bu çocukların babaları oluşturmuştur. Araştırmada, Kişisel Bilgi Formu, Sosyal Beceri Değerlendirme Sistemi Temel Eğitim Öğretmen Formu (Social Skills Rating System Elementary Teacher Form) ve Baba Destek Programı (BADEP) Tutum Envanteri veri toplamak amacı ile kullanılmıştır. Toplanan verilerin analizinde; frekans, yüzde, aritmetik ortalama gibi betimsel istatistiklerin yanı sıra, araştırmanın alt amaçlarını cevaplamak amacıyla T-testi, Tek Yönlü ANOVA, Scheffe Çoklu Karşılaştırma Testi, LSD Çoklu Karşılaştırma Testi, Pearson Momentler Korelasyon Katsayısı, Mann-Whitney U Testi ve Kruskal Wallis Testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda babaların ebeveynlik tutumları ile çocukların sosyal gelişimleri arasında önemli bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır.

Gültekin Akduman, Günindi ve Türkoğlu (2015), yaptıkları araştırmada okul öncesi dönem çocuklarının sosyal beceri düzeyleri ile davranış problemleri arasındaki ilişkiyi incelemek ve etkili olabilecek etmenleri ortaya çıkartmayı amaçlamışlardır. Ankara ili merkez ilçelerinde bulunan resmi ilköğretim okullarının anasınıfları ile bağımsız anaokullarına devam eden 48 ay-60 ay ve üzeri çocuklardan oluşan 510 çocukla çalışılmıştır. Araştırmada veri toplamak için Genel Bilgi Formu, Problem Davranış Ölçeği ve Sosyal Beceri Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre; problem davranışlar ile sosyal beceriler arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır.

Kayılı (2015), Sosyal Beceri Eğitimi Programı ile desteklenmiş Montessori yönteminin anaokulu çocuklarının duyguları anlama ve sosyal problem çözme becerilerine etkisini incelemiştir. Çalışma grubunda, 2013-2014 öğretim yılında Konya ilinde bulunan Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, İhsan Doğramacı Uygulama Anaokuluna devam eden 53 çocuk yer almıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak, Wally Duygular Testi ve Wally Sosyal Problem Çözme Testlerini kullanmıştır. Testleri çocuklara deneme öncesi ve sonrasında uygulanmış; ayrıca deneme grubuna eğitim programı bitiminden altı hafta sonra tekrar uygulamış. Araştırma sonucunda Sosyal Beceri Eğitimi Programı ile desteklenmiş Montessori yönteminin anaokulu çocuklarının duyguları anlama ve sosyal problem çözme becerilerini olumlu yönde etkilediği ve pür olarak uygulanan Montessori yöntemine ve MEB Okul Öncesi Eğitim Programı'na göre duyguları anlama ve sosyal problem çözme becerileri açısından daha etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Parsak (2015), Ebeveyn tutumlarının, çocukların empati ve sosyal becerileriyle ilişkisi ve bu ilişkinin çocukların davranış problemi üzerindeki etkilerini belirlemek bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır. İzmir ilindeki 4 farklı okul öncesi eğitim kurumunda öğrenim gören 5 ve 6 yaşlarında toplam 210 öğrenciyle çalışılmıştır. Bu araştırmada çok kaynaklı değerlendirme metodu (multi-informant method) kullanılmıştır. Duygu Ayarlama Ölçeği, Ladd ve Profilet Çocuk Davranış Ölçeği, Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme-30 Ölçeği ve Çocuk Yetiştirme Anketi uygulanmıştır. Araştırmada elde edilen sonuçlardan hareketle, sosyal beceri ve empati becerisinin aracılık rolleri göz önüne alındığında çocukların davranış problemlerinin azaltılması için erken çocukluk yıllarından itibaren çocukların sosyal becerilerine ve empati becerilerine ağırlık vermenin önemi daha iyi anlaşılmaktadır.

Kurtulan (2015), Araştırmanın amacı, erken çocukluk döneminde (48-95 ay) çocukların bilişsel beceri düzeyleri ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırma, İstanbul Kadıköy İlçesinde bulunan özel ve resmi okullarda eğitim almakta olan toplam 420 öğrenci (bağımsız anaokulları, anasınıfları, 1. sınıf öğrencileri) olarak gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmada; çocukların sosyal ve duygusal uyum becerilerinin belirlenmesi için Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği, bilişsel becerilerinin belirlenmesi için ise Wechsler Erken Çocukluk Dönemi Zeka Testi-III'nin alt ölçeklerinden Kelime Bilgisi ve Sözel Akıl Yürütme kullanılmıştır. Araştırma sonucunda kız çocuklarında bilişsel yetenekler ile uyumlu davranışlar arasında pozitif, anlamlı bir ilişki

olduğunu, erkek çocuklarında ise bilişsel yetenek ile utangaç ve çekingen davranışlar arasında ise negatif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Göktaş (2015), Aile Katılımı ve Sosyal Beceri Eğitimi Programlarının tek başına ve birlikte 4-5 yaş çocuklarının sosyal becerileri ve anne-çocuk ilişkileri üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırmanın çalışma grubunu deney grubu ve kontrol grubu oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu, Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği ve Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. Aile Katımlı Sosyal Beceri Eğitim Programının 4-5 yaş çocuklarının anne ile ilişkisinde anlamlı düzeyde etkisinin olduğu görülmüştür.

Sapsağlam (2015), Anasınıfına devam eden çocuklara uygulanan Sosyal Değerler Eğitimi Programının çocukların sosyal beceri kazanımlarına etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Okul Öncesi Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği, Güncel Bilgi Formu (OSBED) ve Sosyal Değerler Eğitimi programı uygulanmıştır. Ön Test- Son Test – Kontrol Gruplu Seçkisiz Desen” kullanılmıştır. Araştırma Tokat il merkezinde yer alan anasınıflarına devam eden 40 çocuk ile yapılmıştır. Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. Sosyal Değerler Eğitimi programının anasınıfına devam eden çocukların sosyal beceri kazanımları üzerinde olumlu bir etkisi olduğu belirlenmiştir.

Ergenç (2016), Anasınıfı Öğretmenlerinin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Sosyal Becerileri ve Empatik Eğilim Düzeyleri Üzerindeki Rolü çalışmasında psikolojik dayanıklılığın kavramsal çerçevesinin açıklanması, empatinin öğeleri ve empati yeteneğinin geliştirilmesi, sosyal beceri ve sosyal yeterliliğin açıklanmasının ile anasınıfı öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin sosyal becerileri ve empatik eğilim düzeyleri üzerindeki rolünün ortaya konulmasını hedeflemiştir. Araştırmanın evrenini İstanbul’da faaliyet gösteren özel bir anasınıfı öğretmenleri oluşturmuştur. Veri toplama metodu olarak anket yöntemini kullanmıştır. Araştırması birbirini etkileyebilecek iki farklı durum arasındaki ilişkilerin çeşitli değişkenler açısından incelendiği ilişkisel bir tarama modeli olmakla birlikte çalışmanın istatistiksel analizlerini SPSS 19.0 paket programında yapmıştır.

Karaoğlu (2016), Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Gelişimsel Özellikleri ve Sosyal Becerileri bazı değişkenlere göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını araştırmıştır. Araştırmasında; okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 3-6 yaş grubu çocukların genel gelişim düzeyleri, sosyal becerileri ve davranışlarının belirlendiği ve

çeşitli değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğine tarama modelinde betimsel bir çalışma yapmıştır. Çalışma grubunu olarak 2015-2016 eğitim öğretim yılında Bayburt il merkezinde okul öncesi eğitime devam eden 151 çocuk ele almış. Çocuklarla ilgili bilgilere anne, baba ya da diğer aile bireylerinden biri ile görüşülerek elde etmiş. Araştırma sonucunda; okul öncesi eğitime devam eden çocukların yaşının artmasıyla dil-bilişsel, ince-motor, sosyal-öz bakım ve toplam gelişim puanlarının anlamlı düzeyde farklılaştığı; kaba motor gelişim puanlarının ise anlamlı düzeyde farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Li, Hestenes, Wang (2016), bu çalışmanın temel amacı, farklı taklit oyun türleriyle çocukların sosyal becerileri arasındaki ilişkileri araştırmaktır. 28 çocuk açık havada serbest oyun süresi boyunca gözlenmiştir. Her çocuğun oyunu 2 haftalık bir süre boyunca toplam 45 dakika ila bir saat boyunca gözlenerek kaydedilmiştir. Lider öğretmenler, çocukların sosyal becerilerini işbirliği, öz kontrol ve atılganlık alanlarında değerlendirmiştir. Sonuçlar, genel olarak yüksek rol yapma davranışı davranışını ve uğraşan rol yapma oyunu türleriyle çocukların sosyal becerileri arasındaki fark ilişkilerini göstermiştir.

Hu vd. (2017), araştırmanın amacı okul öncesi sınıflarında öğretmen-çocuk etkileşimleri ve çocukların bilişsel ve sosyal becerileri arasındaki ilişkiyi incelemektir. 59 okul öncesi sınıfta 589 Çinli çocukla çalışılmıştır. Öğretmen-çocuk etkileşimi kalitesini ölçmek için Sınıf Değerlendirme Puanlama Sistemi kullanılmıştır. Bulgular, öğretmen-çocuk etkileşimlerinin çocukların bilişsel becerileri ile ilişkili olduğunu ancak sosyal becerilerle ilişkili olmadığını göstermiştir.

Hosokawa, Katsura (2017), çalışmanın amacı okul öncesi çocuklarda sosyal beceri gelişimine yol açan yıkıcı ve yapıcı evlilik çatışmasının olumsuz ve olumlu ebeveynlik uygulamalarıyla yönlendirildiği yolları incelemiştir. Yaşları 5-6 arasında değişen 2931 Japon çocuğun anneleri, evlilik ilişkileri ve ebeveyn uygulamaları ile ilgili kişisel raporlama anketlerini doldurulmuştur. Sosyal beceriler ölçeği kullanılmıştır. Evlilik çatışmasından olumsuz ebeveynlik uygulamalarına kadar önemli doğrudan yolları ve sosyal becerilerin öz kontrol bileşeninde daha düşük puanlar ortaya koyulmuştur. Yapıcı evlilik çatışmasından pozitif ebeveynlik uygulamalarına kadar önemli doğrudan yollar ve işbirliği ve iddia konusundaki yüksek puanları da ortaya koymuştur. Bu bulgular yıkıcı ve yapıcı evlilik çatışmasının, ebeveynlik uygulamalarının aracılık yoluyla çocukların sosyal becerilerinin gelişimini doğrudan ve dolaylı olarak etkileyebileceğini göstermektedir.

Heyman, Poulakos, Upshur ve Wenz-Gross (2018), yaptıkları çalışmada çocukların sosyal becerilerinin değerlendirilmesinde ebeveyn-öğretmen derecelendirme farklılıkları ölçülmüştür. Sosyal Beceri İyileştirme Sisteminin Derecelendirme Ölçeği Ölçekleri kullanılmıştır. Katılımcılar, okul öncesi eğitime devam eden 663 çocuktan oluşmuştur. Sonuçlar, ortalama ebeveyn puanlarının Sosyal Beceriler Ölçeği için ortalama öğretmen puanlarından anlamlı derecede yüksek olduğunu göstermiştir.

Empati Becerisiyle İlgili Araştırmalar

Yılmaz (2003), Araştırma amacı, empati eğitim programının ilköğretim öğrencilerinin empatik becerilerine etkisinin olup olmadığını belirlemektir. İnsanlar arasındaki iletişimde insanların karşılıklı birbirini daha doğru anlaması için empati becerisinin gelişmesi gerektiği noktasından hareket ederek bu gelişimin sadece belirli bir kitleye değil de toplumun her kitlesine ulaşması gerektiğine vurgu yapmaktadır. Becerinin gelişimini ise empati eğitimine dayandıran bu sebeple araştırmada ilköğretim öğrencilerinin empatik becerilerini geliştirmek amacıyla empati eğitim programı hazırlamayı amaçlamıştır. Empati eğitim programının ilköğretim öğrencilerinin empatik becerilerine etkisinin incelendiği bu araştırma placebo kontrol gruplu ön test ve son test modeline dayalı deneysel bir çalışmadır. Araştırma 2000-2001 öğretim yılı ikinci yarısında Bursa'nın Nilüfer İlçesindeki Özel Çakır İlköğretim Okulu'nda öğrenim görmekte olan dördüncü sınıf öğrencileri üzerinde Çocuklar ve Ergenler İçin Empati Ölçeği kullanılarak yapılmıştır. Sonuç olarak ön test son test kontrol gruplu desene göre yapılan bu araştırmada sekiz oturum olarak yapılandırılarak uygulanan empati eğitim programının, öğrencilerin empatik becerilerini artırmada etkili olduğu görülmüştür.

Oğuz (2006), 6 yaş grubundaki çocukların bakış açısı alma becerileri ile anne babaların empatik becerilerinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırma Ankara ilindeki 100 çocuk ve çocukların anne ve babaları olmak üzere 300 kişiye uygulanmıştır. Araştırmada Kişisel Bilgi Formu, Bakış Açısı Alma Testi, Empatik Beceri Ölçeği-B Formu (EBÖ-B Formu) kullanılmıştır. Araştırma sonucunda babanın kardeş sayısının, babanın empati becerisi üzerinde etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Annenin empati beceri düzeyi ile babanın empati beceri düzeyi arasında ilişki bulunmamıştır.

Çelik (2008), okul öncesi eğitim öğretmenlerinin mesleki kıdemleri, cinsiyetleri, yaşları, eğitim düzeyleri, öğrenci sayıları, medeni durumları, çalıştıkları kurumları, sahip oldukları

çocuk sayısı, mesleği isteyerek seçip seçmemeleri, mesleklerini sevip sevmemeleri, tam günlük/yarım günlük çalışma biçimleri empatik eğilimlerini etkilemekte midir? sorusuna cevap aramak olmuştur. Empati kavramının çocuklarda somut bir şekilde kazandırmak için çocuğun çevresinde model alabilecekleri yetişkin ve öğretmenlerin olması gerektiğini, çocukların davranışlarını ve kişilik özelliklerini kopya edebilecekleri bu dönemin okul öncesi döneme denk geldiğini ve bu durumda okul öncesi eğitimin de ne kadar önemli olduğuna vurgu yapmıştır. Tarama modelinde olan bu araştırmanın çalışma evrenini, 2006-2007 öğretim yılında Konya İl Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı resmî ve özel okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan öğretmenler ile Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna bağlı kreş ve gündüz bakım evlerinde çalışan öğretmenler oluşturmuştur. Sonuç olarak okul öncesi eğitim öğretmenlerinin; mesleki kıdem, yaş, mezun oldukları eğitim düzeyi, sınıflarındaki öğrenci sayıları, medeni durum, çalıştıkları kurumları, sahip oldukları çocuk sayıları, çalışma biçimi, cinsiyet, mesleği isteyerek seçip seçmemeleri, değişkenlerine göre empatik eğilim düzeylerinde anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Oğuz ve Köksal Akyol (2008) araştırmalarında çocukların anaokuluna devam etme süreleri ve anne-babaların eğitim düzeyleri çocukların perspektif alma becerilerini etkileyip etkilemediklerini araştırmışlardır. Araştırmaya 6 yaşında 100 çocuk (49 kız, 51 erkek) ve ebeveynler katılmıştır. Veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu, Perspektif Alma Testi ve Empatik Beceriler Ölçeği B Formu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda çocukların anaokuluna devam etme süresi ve anne-babaların eğitim düzeyleri çocukların perspektif alma becerilerini etkilememiştir. Çocukların perspektif alma becerileri ile ebeveynlerinin empatik becerileri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Kurbet (2010), Ankara İli Çankaya İlçesi'ne bağlı anasınıfı ve anaokuluna devam eden çocukların duygusal düzenleme becerileri ile annelerinin empatik eğilimi ve tutumlarının incelenmesidir. Duygusal düzenleme (öz düzenleme) becerisinin çocukların özellikle sosyal ilişkilerinde daha başarılı olmalarına etkisi olan bir beceri olduğu yurt dışında yapılan birçok araştırmada ortaya konmuştur. Bu noktada duygusal düzenlemenin sosyal becerinin üzerinde önemli rol oynadığını, çocuğun düzenleme becerilerine katkıda bulunabilmek için ailelerin de duygularını düzenlemeyi bilmesi ve çocuklarına duygu yoğunluklarında rehber olması gerektiğini vurgulamıştır. Bu araştırma, anaokuluna devam eden çocukların duygusal düzenleme becerileri ile annelerinin empatik eğilimleri ve tutumlarının incelenmesine dayalı olarak betimsel türde bir araştırmadır. Araştırma evrenini Ankara İli Çankaya İlçesi'nde Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı anaokuluna ve

anasınına devam 5-6 yaş çocuk anneleri oluşturmaktadır. Sonuç olarak; çocukların cinsiyetine göre, annelerin empatik eğilim düzeyleri ve annelerin tutumuna göre çocukların duygusal düzenleme puanları arasında anlamlı fark olduğu; anne tutumu puanları ile empatik eğilim puanları ve anne tutumu puanları ile çocukların duygularını düzenleme puanları arasında pozitif yönde ilişki olduğu görülmüştür. Bunlara karşın Anne öğrenim düzeyine göre çocukların duygusal düzenleme puanları arasında ve anne öğrenim düzeyine göre çocukların duygusal düzenleme puanları arasında anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür.

Özmen (2010), okul öncesinde sınıfında kaynaştırma öğrencileri olan öğretmenlerin empatik eğilimleri ile tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesidir. Öğretmenlerin tutumlarının kaynaştırma eğitiminin başarısında önemli bir faktör olduğunu, tükenmişlik düzeyinin kaynaştırma sürecini etkilediğini bu sebeple öğretmenlerin empatik eğilimleri ile tükenmişlik düzeyinin birlikte ele alındığı çalışmanın yapılmasının önemli olduğuna vurgu yapmıştır. Bu çalışmada tarama modeli kullanılmış olup araştırma evrenini, İzmir ili Buca ve Bornova ilçelerinde bulunan özel ve resmi okul öncesi kurumlarında 2009–2010 eğitim öğretim yılında çalışan okul öncesi öğretmenleri oluşturmaktadır. Sonuç olarak sınıfında kaynaştırma öğrenci olan öğretmenlerin yaşlarına göre, öğretmenlerin eğitim düzeylerine, mesleki çalışma süreleri ile empatik beceri puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Sınıfında kaynaştırma öğrencisi olan öğretmenlerin empatik becerileri ile duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmadığını saptamıştır.

Yılmaz (2011), Bu araştırmanın temel amacı, okul öncesi öğretmenlerinin iletişim becerileri, problem çözme becerileri ve empatik eğilim düzeylerini kıdem ve yaşa göre incelemektir. Araştırma genel tarama modellerinden biri olan ilişkisel tarama modelinden yararlanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubu, 2009-2010 eğitim öğretim yılında Edirne ve Muğla il merkezindeki okul öncesi eğitimi veren kurumlarda çalışmakta olan 140 okul öncesi öğretmeninden oluşmaktadır. Okul öncesi eğitim döneminin çocuklar için önemli kritik dönemlere denk geldiğini bu dönemde empati kavramını çocuğun öğretmeni model alarak öğrenebileceğini bu sebeple nitelikli öğretmen yetiştirmek gerektiğinin önemini vurgulamıştır. Araştırmanın sonucundan elde edilen bulgulara göre, okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin “yaş” değişkenine göre, problem çözme beceri puanları, empatik eğilim puanları incelendiğinde anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Buna karşın okul öncesi öğretmenlerin “kıdem” değişkenine göre, iletişim beceri puanları

incelendiğinde, iletişim becerileri alt boyutlarından duygusal iletişim becerileri açısından kıdem grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Bayram (2013), araştırmanın temel amacı; okul öncesi öğretmenlerinin empatik düşünme becerileri ile öğrencileri motive etme düzeyleri arasındaki ilişkileri incelemektir. Öğretmenlik mesleğinin diğer mesleklere göre daha çok empatik duygu ve düşünce içerisine girmesi gerektiği görüşünde olup buna dayanak olarak empatik düşünce düzeyi sayesinde öğrencileri ile daha sağlıklı ilişkiler kurmaları, ve kurulan ilişkilerin olumlu ve güven içermesi mümkün olmaktadır. Böylece, öğrencilerin derse karşı ilgi ve güdülerinin artırması gerektiği düşüncesinden dolayı öğretmenlerde empatik düşünce becerisinin değerlendirilmesi ve geliştirilmesine yönelik çalışmaların çoğaltılması önem kazanması gerektiğini vurgulamıştır. Bu araştırma ilişkisel tarama modeli olarak tasarlanmıştır. Araştırmanın evrenini Kayseri İlinde 2012-2013 eğitim öğretim döneminde görev yapan anaokulu öğretmenleri oluşturmaktadır. Kayseri’de görev yapan 416 anaokulu öğretmeni bulunmaktadır. Öğretmenlerin öğrencileri motive etme düzeyleri dört boyutta incelendiği araştırmada sonuç olarak öğretmenlerin yüksek düzeyde empatik düşünme becerilerine sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin medeni durumlarına, öğrenim durumlarına, mesleki kıdemlerine göre farklılaşma olduğu görülürken; çalıştığı kurum tipine ve mesleklerini isteyerek seçme durumlarına göre, empatik düşünme becerilerinin ve öğrencileri motive etme düzeylerinin farklılaşmadığı belirlenmiştir.

Ulus (2015), Ankara ilinde lise öğrenimine devam eden ergenlik döneminde çocuğu olan annelerin empati ve bağışlama ile ilgili olan tutum ve davranışlarını ölçerek, empati eğitim programı sonrasında bu davranışlarda bir değişiklik olup olmadığını değerlendirmek, annelerin bu iki kavram konusunda duyarlılıklarını ve bu kavramların önemlerinin farkındalığını arttırmak amacıyla planlanmıştır. Toplumda meydana gelen olumsuz sosyal olayların insanların birbirini daha çok anlama ihtiyacını doğurduğunu bunu ise empatiye dayandıran Leyla Ulus empatinin, yetişkinlerin ve ergenlerin olumlu sosyal davranışlarıyla ilişkili olduğu görülmektedir. Bunun için de empati konusunda aile eğitiminin önemine vurgu yapmıştır. Bu araştırmada, ön-test, son-test ve izleme testi kontrol gruplu deneysel desen kullanılmıştır. Okul rehberlik servisi ile çocuğu 10. ve 11. sınıfa devam eden annelere (sayı 550) uygulanmıştır. Sonuç olarak uygun empati eğitimi verilmesi durumunda bireylerin bilişsel ve duyuşsal empati düzeylerinin arttırılabileceğini

gösterdiğini bu durumda empati eğitiminin ne kadar önemli olduğunu ve bu alanda araştırmaların artırılması gerektiğini belirtmiştir.

Akbaş ve Temiz (2015), Bu çalışmanın amacı okul öncesi kuruma giden 60-66 aylık çocukların empati becerilerinin anne empati beceri düzeyleri açısından incelenmesidir. Anne empati beceri düzeyleri ile çocukların empati becerileri arasındaki ilişkiyi gösteren bu çalışma tarama modelindedir. Araştırmanın çalışma grubunu 60-66 ay çocuğa sahip 106 anne ve çocukları oluşturmuştur. Araştırmada annelere Empatik Beceri Ölçeği B Formu ve anne ve çocukların demografik bilgilerini belirlemek için Kişisel Bilgi Formu uygulanırken, eş zamanlı olarak çocuklara Empatik Beceri Ölçümü uygulanmıştır. Verilerin analizi SPSS 18.0 paket programıyla anne empati beceri düzeyi ile çocukların empati beceri düzeyi arasındaki ilişkiyi belirlemek için ise pearson korelasyon analizi kullanılarak sınanmış ve elde edilen analiz sonucu yorumlanmıştır. Araştırmanın sonucunda; örnekleme alınan 60-66 aylık okul öncesi dönem çocuklarının empatik beceri düzeylerinin yüksek olduğu, bu dönem çocuklarının annelerinin empatik beceri düzeylerinin orta düzeyde olduğu ve çocuklar ile annelerinin empatik beceri düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı saptanmıştır.

Tully, Donohue ve Garcia (2015) çalışmada, çocukların duygularının ebeveyn sosyalleşmesine katkıda bulunan çocuk faktörleri hakkında bilgi vermek için annelerinin sıkıntısına karşı empatik tepkilerini araştırmıştır. 4-6 yaşındaki çocuklar, simüle edilmiş bir duygusal telefon görüşme sırasında annelerinin üzüntüsünü ve öfkesini gözlemlemişlerdir. Çocukların yüz olumsuz etkileri değerlendirilmiş ve konuşma sırasında kalp hızı değişkenliği kaydedilmiştir. Konuşmanın duygu anlayışı, negatif duygu kelimeleri ve perspektif alma temaları kullanılarak ölçülmüştür. HRV ile yüze etki etme oranları, annenin olumsuz duygularına yönelik anlatı referansları ve perspektif alma temaları arasında pozitif ilişki bulunmuştur. Yüksek ve düşük HRV, iyi düzenlenmiş sempati ve kötü düzenlenmiş kişisel sıkıntı empati tepkileri düşündüren yüksek yüz negatif ile ilişkili bulunmuştur. Orta dereceli HRV, minimal empatik etkileşimi düşündüren düşük yüz ile negatif ilişkisi bulunmuştur. Yüksek ve düşük HRV, hem duygu anlama göstergelerinin en yüksek olasılıklarıyla ilişkilendirildi; hem annenin üzüntüsüne hem sempati hem de kişisel üzüntü yanıtları, annenin duygularının anlaşılmasını kolaylaştırmıştır. Kişisel sıkıntı annenin duygularını kendi kendine yatıştırıcı bir strateji olarak anlama girişimlerini motive edebilir, oysaki sempati ile ilgili anlama girişimlerini fedakarlık tarafından motive edilebilir olduğu sonucuna varılmıştır.

Arslantaş (2016), bu araştırmanın genel amacı olarak, okul öncesi öğretmenlerinin empatik eğilim düzeyleri ile duygusal zekâları arasındaki ilişkiyi incelemektir. İnsanlar duyguları ile bütün bir varlık olduğu için insanları sadece anlamakla empatik eğilim düzeyinin yüksek olmayacağını, bunun için insanların duygularını da yaşamakla empatinin daha kuvvetli olacağını savunan, bunu ise duygusal zeka düzeyi ile ilişkilendirmiştir. Okul öncesi öğretmenlerinin empatik eğilim düzeyleri ve duygusal zekâ düzeyleri arasındaki ilişkinin incelendiği bu araştırma, araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışıldığı ilişkisel tarama modelindedir. Araştırmanın evrenini, 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Kahramanmaraş ilinde bulunan Onikişubat ve Dulkadiroğlu ilçelerinin merkezinde resmi anaokulu, ilkököl ve ortaokullarında (toplamda 108 okul) görev yapmakta olan 400 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Örnekleme, evrenden oransız kademeli örnekleme yöntemiyle random (tesadüfî) olarak belirlenmiş ve toplamda 49 okulda görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenine anket uygulanmıştır. Bu anlamda, araştırma resmi anaokulunda çalışan okul öncesi öğretmenlerinden 113, ilkökölde çalışan 72 okul öncesi öğretmeninden, ortaokulda çalışan 28 okul öncesi öğretmeninden olmak üzere toplam 213 öğretmen ile gerçekleştirilmiştir. Sonuç olarak okul öncesi öğretmenlerinin duygusal zekâları ile empatik eğilimleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Bu ilişkiye göre duygusal zekânın yüksekliği empatik eğilimin de yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Okul öncesi öğretmenlerinin duygusal zekâ düzeylerinin demografik özelliklere göre, cinsiyet değişkenine göre, medeni durum değişkenine göre mezun olunan okul türü değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelendiğinde farklılaşmanın olmadığı bulunurken; mezun olunan okul türü değişkenine göre, hizmet yılı değişkenine göre farklılaşmadığı bulunmuştur.

Aslan (2017), çalışmasında okul öncesi dönem çocuklarının bakış alma becerilerine empati eğitim programının etkisini incelemiştir. 2016-2017 eğitim öğretim yılında Adana ilindeki kontrol ve deney grubu olmak üzere 34 çocukla yürütülmüştür. Veri toplama aracı olarak Genel Bilgi Formu ile Çocuklar İçin Bakış Açısı Alma Testi (ÇBT) kullanmıştır. Araştırma sonucunda, empati eğitim programının çocukların bakış açısı alma becerisi üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Huang, Liu ve Chen (2018), çalışma okul öncesi öğretmen adaylarının fiziksel, sözel ve ilişkisel zorbalığa farklı yanıt verip vermediklerini, çalışma yıllarının ve empatilerinin nasıl etkilendiğini incelemektedir. 242 öğretmen adayıyla çalışılmıştır. Empati, kişisel rapor

İnterkersonel Reaktif İndeksi ölçülmüştür. Zorbalık Tutum Anketi kullanılmıştır. Sonuçlarda katılımcılar en çok fiziksel zorbalığa ve en az da ilişkisel zorbalığa cevap vermiştir. İlişkisel zorbalığa verilen cevaplar üniversite döneminde azalma eğilimindedir. Empati boyutları, katılımcıların zorbalığa verdiği tepkiler farklı rol oynarken; bilişsel empati katılımcıların zorbalığa verdiği tepkiler ile çok az ilişkiliyken, duygusal empati katılımcıların zorbalığa verdiği tepkiler karmaşık bir rol oynamıştır. Katılımcılar her türlü zorbalığa olumsuz yönde tepki vermiştir.

Ştefan ve Avram (2019), çalışma okul öncesi dönem çocuklarının empatik bakış açısı üzerine bağlanma durumunun etkilerini duygusal, bilişsel ve davranışsal bakış açıları içeren çok bileşenli bir kavramsallaştırma kullanarak değerlendirmeyi amaçlamıştır. Örneklem 3-5 yaş arası 212 çocuktan oluşmuştur. Veri toplama aracı olarak bağlama hikayesi tamamlama görevi çocuk-ebeveyn bağlanma ilişkisinin niteliğini değerlendirmek için kullanılmıştır. Ayrıca çocuklara Empatik Gelişim Ölçeği uygulanmıştır. Sonuçlar tutarlı bir şekilde güvensizliği önleyen grubun güvenli olmayan kategoriye göre empatik perspektif almanın tüm boyutlarında anlamlı şekilde daha düşük puan alındığını ancak güvensiz kararsız grubun olmadığını ortaya koymuştur. Bu bulgular okul öncesi çocuklarda güvensiz bağlanma modellerinin perspektif olma becerilerindeki genel zorluklarla ilişkilendirilebileceğini, güvensiz kararsız bağlanma kalıplarının; sosyal davranışların ortaya çıkmasına ilişkin daha spesifik perspektif alma zorluklarından sorumlu olabileceğini göstermektedir.

Rizkyanti (2019), araştırma annenin Endonezya'daki küçük çocuklarına yönelik empatisini araştırmayı amaçlamaktadır. Yedi yaşın altındaki çocukları olan toplam 250 anne, Temel Empati Ölçeğinden uyarlanan empati ölçeğini tamamlamışlardır. Araştırmaya katılan dadılar olmadan 159 anne vardır. Sonuç, dadısı olan anneler ile dadısı olmayan annelere kıyasla duygusal empati arasında anlamlı bir fark olduğunu ortaya koymuştur. Dadısı olmayan annelerin, dadısı olan annelerden daha yüksek duygusal empati sahibi oldukları bulunmuştur.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Yöntem bölümünde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme ve veri toplama araçları üzerinde durulmuştur.

Araştırmanın Modeli

Okul öncesi dönem çocuklarının öz düzenleme becerileri ve sosyal beceri düzeyleri ile annelerinin empatik becerileri arasındaki ilişkinin karşılaştırmalı olarak inceleneceği bu araştırma tarama modelinin kullanıldığı betimsel bir araştırmadır. Araştırma, verilerin analizi dikkate alındığında, betimsel tekniklerin yanı sıra hem gruplar arası karşılaştırmaları, hem de korelasyonel analizleri gerekmektedir. Bu nedenle araştırma, genel tarama modellerinden, ilişkisel tarama modeli özelliğine sahiptir (Karasar, 2012, s. 77).

Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Araştırma evrenini 2016–2017 eğitim–öğretim yılında Şanlıurfa ili Suruç ilçe merkezinde, Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı okullarda okul öncesi eğitime devam eden çocuklar oluşturmaktadır. Şanlıurfa ili Suruç ilçesinde anasınıfı ve anaokullarına devam eden çocukların sayısı 1621’dir.

Örnekleme uygulaması; resmi ilköğretim okullarının anasınıfları (12) ve bağımsız anaokulları (5) tamamında olasılıklı olmayan örnekleme yöntemlerinden Kotalı örnekleme yöntemine uygun olarak resmi ve özel anasınıfı bazında büyüklüklerine orantılı olarak uygulanacaktır. Kotanın belirlenmesinde kullanılan anaokulu (5), anasınıfı (12) sayıları ve

toplam mevcutları T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Suruç İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü’nden temin edilmiştir.

Kotalı örneklemede kullanılacak evrenden (N: 1621) örnekleme formülü kullanılarak aşağıda belirtilen formül aracılığı ile minimum örneklem büyüklüğü 91 olarak hesaplanmıştır..

$$n = Nt^2pq / d^2 (N-1) + t^2pq$$

N: Evrendeki birey sayısı (1621)

n: Örnekleme alınacak birey sayısı (91)

p: İncelenen olayın görülüş sıklığı (0,5)

q: İncelenen olayın görülmeyiş sıklığı (0,5)

t: Belirli serbestlik derecesinde ve saptanan yanlışma düzeyinde t tablosunda bulunan teorik değer (1,96)

d: Olayın görülüş sıklığına göre yapılmak istenen duyarlılık (0,10) (Çıngı, 1990).

Örneklemin sayısının belirlenmesinin ardından, araştırmanın sürdürülmesi hususunda Şanlıurfa İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden gerekli izinler alınmıştır.

Gerekli izinler alındıktan sonra ilçe genelinde resmi okullarda görev yapan okul öncesi çocukları, öğretmenler, annelerle iletişime geçilmiş ve verilerin toplanılmasına başlanmıştır. Bu amaçla çocuklarla ilgili bilgileri elde etmek için hazırlanan ‘Kişisel Bilgi Formu’, çocukların öz düzenleme becerilerini ölçmek için “Öz Düzenleme Beceri Ölçeği”, çocukların sosyal beceri düzeyini ölçmek için “Sosyal Beceri Ölçeği” ve annelerin empati becerilerini belirlemek için “Empati Beceri Ölçeği” kullanılmıştır. Anketlerin dağıtılmasının ardından gönüllülük esasına dayalı olarak 103 çocuğun anketleri geriye dönen ve uygunluğu tespit edilerek istatistiksel analiz için değerlendirilmeye alınmıştır. Araştırmanın örneklemini oluşturan 103 çocuğun kişisel ve anne-baba demografik veriler Tablo 1 ve Tablo 2’ de sunulmuştur.

Araştırmaya Dahil Edilen Çocuklara İlişkin Demografik Veriler

Değişkenler	Grup	n	%
Yaş	48-60 ay	59	57,3
	61 ay ve üzeri	44	42,7
Cinsiyet	Kız	49	47,6
	Erkek	54	52,4
Kardeş Sayısı	Tek Çocuk	30	29,2
	İki Kardeş	33	32,0
	Üç veya daha fazla kardeş	40	38,8
Doğuş Sırası	İlk çocuk	28	27,2
	Ortancalardan Biri	41	39,8
	Son Çocuk	34	33,0
	Toplam	103	100,0

Tablo 1'ye göre çocukların demografik özelliklerine ilişkin dağılımlar incelendiğinde, araştırmaya katılan çocukların %57,3'ü (n:59) 48-60 aylık iken; %42,7'si (n:44) 61 ay ve üzeri aydır. Çocukların %47,6'sı (n:49) kız iken, %52,4'ü (n:54) erkektir. Araştırmaya katılan çocukların kardeş sayısı ise %29,2'si (n:30) tek çocuk; %32,0'ı (n:33) iki kardeş ve %38,8'i (n:40) ise üç ve daha fazla kardeşe sahiptir. Araştırmaya katılan çocukların doğum sıralarına bakıldığında %27,2'si (n:28) ilk çocuk; %33'ü (n:34) son çocuk ve %39,8'i (n:41) ortancalardan biridir.

Tablo 2

Araştırmaya Dahil Edilen Çocukların Ailelerine İlişkin Demografik Veriler

Değişken	Grup	n	%
Anne Yaş	25 yaş altı	10	9,7
	26-29 yaş	29	28,2
	30-34 yaş	32	31,1
	35-39 yaş	23	22,3
	40-45 yaş	9	8,7
Baba Yaş	26-29 yaş	17	16,5
	30-34 yaş	34	33,0
	35-39 yaş	23	22,3
	40-45 yaş	23	22,3
	46 yaş ve üstü	6	5,9
Anne Öğrenim Durumu	Okur-yazar değil	11	10,7
	İlkokul mezunu	58	56,3
	Ortaokul mezunu	13	12,6
	Lise mezunu	11	10,7
	Üniversite mezunu	10	9,7
Baba Öğrenim Durumu	İlkokul mezunu	36	35,0
	Ortaokul mezunu	24	23,3
	Lise mezunu	34	33,0
Annenin Çalışma Durumu	Üniversite mezunu	9	8,7
	Çalışmıyor	95	92,2
	Çalışıyor	8	7,8
Baba Meslek	Çalışmıyor	8	7,8
	Memur	13	12,6
	Serbest Meslek	82	79,6
Aile Yapısı	Çekirdek Aile	79	76,7
	Geniş Aile	24	23,3
	Toplam	103	100,0

Tablo 2 incelendiğinde, araştırmaya katılan çocukların annelerinin %9,7'si (n:10) 25 yaş altı; %28,2'si (n:29) 26-29 yaş arasında; %31,1'i (n:32) 30-34 yaş arasında; %22,3'i (n:23) 35-39 yaş arasında ve %8,7'si (n:9) 40-45 yaş arasında olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan çocukların babalarının %16,5'i (n:17) 26-29 yaş arasında; %33,0'ü (n:34) 30-34 yaş arasında; %22,3'ü (n:23) 35-39 yaş arasında; %22,3'ü (n:23) 40-45 yaş arasında ve %5,9'u (n:6) 46 yaş ve üstü olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan çocukların

annelerinin %10,7'si (n:11) okuryazar değil; %56,3'ü (n:58) ilkokul; %12,6'sı (n:13) ortaokul; %10,7'si (n:11) lise mezunu ve %9,7'si (n:10) üniversite mezunudur. Araştırmaya katılan çocukların babalarının %35,0'i (n:36) ilkokul; %23,3'ü (n:24) ortaokul; %33,0'ü (n:34) lise mezunu ve %8,7'si (n:9) üniversite mezunudur. Araştırmaya katılan çocukların annelerinin %92,2'si (n:95) çalışmıyor ve %7,8'inin (n:8) ise çalıştığı belirlenmiştir. Araştırmaya katılan çocukların babalarının %7,8'i (n:8) çalışmıyor; %12,6'sı (n:13) memur ve %79,6'sı (n:82) serbest meslek çalışanı (çiftçi, esnaf, hayvancılık vb...) olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan çocukların ailelerinin %76,7'si (n:79) çekirdek aile ve %23,3'ü (n:24) geniş ailedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada çocukların kişisel bilgilerini tespit edebilmek için Kişisel Bilgi Formu (EK 1), annelerin empatik becerilerini ölçmek için Empati Beceri Ölçeği (EK 2), çocukların öz düzenleme becerisini ölçmek için Öz Düzenleme Ölçeği (EK 3), ve sosyal becerilerini belirlemek için Sosyal Beceri Ölçeği (EK 4) kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada veri toplama aracı olarak, çocukların demografik verilerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Kişisel bilgi formu çocuğun cinsiyeti, doğuş sırası, annenin yaşı ve öğrenim durumu bilgilerinin öğrenilmesine yönelik soruları içermektedir.

Öz Düzenleme Beceri Ölçeği

Smith-Donald, Raver, Hayes ve Richards (2007) tarafından geliştirilen Okul Öncesi Öz Düzenleme Ölçeği (OÖDÖ), performansa dayalı değerlendirme yapılmasını sağlayan bir ölçme aracıdır. Dürtü/Dikkat Kontrolü ve Olumlu Duygu olmak üzere iki faktörden oluşmaktadır. 28 maddeden oluşan Uygulayıcı Değerlendirme Formu (UDF) başlangıçta 28 maddeden oluşmaktadır. Geçerlik ve güvenirlik çalışmasında varyans % 53,4 çıkmakta ve 17 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin orijinalinin geliştirilmesinde ilişkili iki görev geçerlilik güvenirlik çalışması yapıldıktan sonra görev sayısı 9'a inmiştir

Dikkat/dürtü kontrolü faktöründe 10 madde, olumlu duygu faktöründe ise 6 madde olmak üzere 16 maddeden oluştuğu görülmektedir. Faktör analizi yapılan 16 madde arasında hiç bir faktöre yerleşmeyen madde bulunmamaktadır. Ölçeğin tamamını oluşturan 16 maddeye ilişkin güvenirlik katsayısı (α) 0.83 olarak belirlenmiştir. Ölçeğin Dikkat/Dürtü Kontrolü faktörünün 10 maddeye ilişkin güvenirlik katsayısı 0.88 olarak belirlenmiştir. Madde toplam korelasyonlarına bakıldığında 0.375 ile 0.745 arasında değiştiği görülmektedir. İkinci faktör olan Olumlu Duygu için ise güvenirlik katsayısı 0.80 olarak belirlenmiş; maddelerin toplam korelasyonlarının ise 0.343 ve 0.702 arasında değiştiği belirlenmiştir.

Ölçek, iki temel bölümden oluşmaktadır. Uygulayıcı rehberi ve uygulayıcı değerlendirme formudur. İlk bölüm çocukların öz düzenleme performanslarını belirlemek için 10 görevden oluşmaktadır. Bu görevler; çocukların hazzı erteleme düzeylerinin belirlenmesi amacıyla Oyuncak Paketleme, Oyuncak Bekleme, Şekerleme Saklama ve Dil Üzerinde Şekerleme Tutma; çocukların yönergeleri takip edebilme süreçlerine işaret eden yürütücü kontrollerini ölçmek üzere Denge Tahtası, Kule Yapma ve Kalem Tıklatma ile çocukların sosyal uyum becerilerini değerlendirmek üzere Kule Toplama, Oyuncak Ayırma ve Oyuncak Geri Verme'dir (Smith-Donald vd., 2007). Ölçeğin ikinci bölümünü oluşturan Uygulayıcı Değerlendirme Formu (PSRA Assessor Report Examiner Rating Scale) ise, uygulayıcıya, çocuğun duygu, dikkat düzeyi ve davranışlarını uygulayıcı-çocuk etkileşimine dayanarak değerlendirme olanağı sunmaktadır. Ölçeğin uygulanması için uygulayıcı ve çocuk için uygun ortam hazırlanmıştır. Çocuğun performansı ölçeğin kodlama sayfasındaki bölüme yazılacaktır. Her çocuk için değerlendirme yaklaşık 20 dakika sürmüştür. Çocuğun uygulaması bittikten sonra uygulayıcı kodlama sayfasına kaydedilen verilere bakarak Uygulayıcı Değerlendirme Formu ile değerlendirmiştir. 0'dan 3'e kadar puanlanmıştır. Ölçme aracı olarak rubrik tipidir. Maddelere en düşük puan 0, en yüksek puan ise 3'tür. Ancak uygulayıcı güvenirliği için ölçeğe yerleştirilmiş maddelerde bu puanlama sistemi tersine çalışmaktadır. Türkiye uyarlama çalışmasında ölçeğin orijinalinde gösterdiği faktör yapısını Türkiye'de de gösterdiği belirlenmiştir. Buna ek olarak ölçeğin Dikkat/Dürtü Kontrolü alt boyutunda güvenirlik katsayısı (α) 0.88; Olumlu Duygu alt boyutunda 0.80 ve ölçeğin tamamında ise 0.83 olarak belirlenmiştir. Çalışmayı araştırmacılar 80 çocuğun oluştuğu dört sınıfa uygulamıştır (Tanrıbuyurdu & Yıldız, 2014).

Sosyal Beceri Ölçeği

Ölçek çocukların sosyal beceri düzeylerini değerlendirmek amacıyla Ömeroğlu vd. (2012) tarafından geliştirilen ve Türkiye norm çalışması yapılan Okul Öncesi Sosyal Beceri

Değerlendirme Ölçeği (OSBED) olarak kullanılmıştır. OSBED başlangıç becerileri (12 madde), akademik destek becerileri (11 madde), arkadaşlık becerileri (13 madde) ve duygularını yönetme becerileri (12 madde) olmak üzere 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Öğretmen veya anne ya da baba çocukla ilgili gözlemlerini ifadelere uygun olarak doldurmaları istenmiştir. Başlangıç Becerileri; çocukların kolayca öğrenebildikleri ve diğer sosyal becerilerin kazanılması için temel teşkil eden becerilerden oluşmaktadır. Akademik Destek Becerileri; çocukların akademik becerilerini desteklemeye yönelik ve ilköğretim yaşamına geçişte uyumlarını kolaylaştıracak becerilerden oluşmaktadır. Arkadaşlık Becerileri; çocukların olumlu akran etkileşimini geliştiren becerilerden oluşmaktadır. Duygularını Yönetme Becerileri; çocukların duygularını (Mutlu, üzgün, kızgın, vb) tanıma ve kontrol etme becerileri oluşturmaktadır. Bu beceriler çocuğun günlük hayatta çevreyle uyumlu olarak yaşamasını ve çocuğa olumlu sosyal tepkiler kazandırmayı amaçlamıştır.

OSBED 3-6 yaş grubunda 3306 çocuğun anne baba formundan elde edilen alfa katsayıları 3 yaş grubu için 85 ile 95; 4 yaş grubu için 85 ile 95; 5 yaş grubu için 82 ile 95; norm örneklemin tümü için ölçeğe ait alfa katsayısı 95 olduğu belirlenmiştir. OSBED 3-6 yaş grubu 3324 çocuğun öğretmen formundan elde edilen alfa katsayıları 3 yaş grubu için 88 ve 96; 4 yaş grubu için 90 ve 97; 5 yaş grubu için 88 ve 96; norm örneklemin tümü için ise alfa katsayısı 96 olduğu belirlenmiştir. Çocukların sosyal gelişim becerileri, ölçek tam puan ile alt boyuttan alınan toplam puanların yer aldığı yüzdeler norm dilimlerine göre yorumlanmaktadır. Beş yaş grubu çocuklar için OSBED yüzdeler dilimleri ve puan aralıkları çocukların aldıkları puanlar değerlendirilerek norm grubuna göre hangi gelişim aralığında olduğuna karar verilmektedir. Çocuğun becerileri %25'ten düşük (0-45 puan) ise yaşlarına göre sosyal becerilerinin oldukça geri olduğu, %25'ten yüksek ve %50'den düşük (46-50 puan) ise yaşlarına göre gelişiminin daha yavaş olduğu ve izlenmesi gerektiği, %50'den yüksek ve %75'ten düşük (51-54 puan) ise yaşlarına göre gelişimi bir miktar yavaş olup eğitim fırsatları sağlanması gerektiği, %75 ve üzeri (55 ve üzeri puan) ise çocuğun sosyal becerilerinin beklenen seviyede ve yeterli olduğu düşünülmektedir (Ömeroğlu vd., 2012).

Empati Beceri Ölçeği

Ölçek Dökmen (1988) tarafından geliştirilmiştir. Ölçekte altı problem ve bu problemlerin her birisi için 12 empatik tepki, yani toplam 72 tane empatik tepki yazılı halde

sunulmaktadır. Her bir problemin altındaki empatik tepki taşıyan 12 cümle Likert tipi ölçek görünümündedirler. Her problem için “0” puan değeri taşıyan ve deneklerin dikkatini ölçmeyi amaçlayan altı tane ilgisiz cümle konulmuştur. Geriye kalan 66 cümle 10 empati basamağından herhangi birine uygun mesaj taşıdığı yargısı ortaya konulmuştur. Puanlamada, deneklerin her bir probleme ilişkin seçtikleri 4 cümleden yani toplam 24 cümleden, Likert tipi ölçek üzerinden aldıkları puanlar dikkate alınır. Alınan toplam puanın yüksek olması empatik becerinin yüksek olması durumunu nitelemektedir. Ölçek 3 hafta arayla 80 kişiye uygulanmış ve ölçümler sonucu $r=.91$ düzeyinde ilişki belirlenmiştir. Dikkat kontrol puanını 16 kişi elde edemediği için güvenirlik katsayısı 64 olarak hesaplanmıştır. 14 kişilik iki gruba uygulanmıştır. Sonuçta birinci grubun üyeleri 7. ve 10. basamakları tercih ettiklerini, ikinci grup da 2. ve 8. basamakları tercih ettiği görülmüştür. İki grubun empatik beceri puanları arasında anlamlı farklılık çıkmıştır. ($t=6.77$, $sd=26$, $P<001$)(Dökmen, 1988).

Verilerin Analizi

Bu çalışmada, araştırmaya katılan çocukların verileri SPSS 20 paket programında, bağımsız değişkenlerin kategori sayısına göre, bağımsız örneklem için t testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile analiz edilmiş olup; anlamlı çıkan farklılıklarda, grup farklılıklarını inceleyebilmek için Tukey HSD testi kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkiler Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı ile incelenmiştir. Bununla birlikte dağılıma ait çarpıklık ve basıklık değerleri de incelenmiştir.

Çarpıklık ve basıklık değeri Tablo 3’de incelenmiştir.

Tablo 3

Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

Değişkenler	n	Çarpıklık	Basıklık
Empati Becerisi	103	-0,525	-0,262
Başlangıç Becerileri	103	-0,995	1,424
Akademik Destek Becerileri	103	-0,569	0,269
Arkadaşlık Becerileri	103	-0,506	-0,088
Duygularını Yönetme Becerileri	103	-0,214	-0,106
Dikkat/Dikkat Kontrolü	103	-0,482	-0,445
Olumlu Duygu	103	-0,202	-0,501

Tablo 3 incelendiğinde, her bir değişkene ait çarpıklık ve basıklık değerlerinin -2 - +2 aralığında olduğu belirlenmiştir. Bu durum bu değişkenlerin normal dağıldığını ve parametrik testlerin uygulanabileceğini göstermektedir (George ve Mallery, 2003).

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmanın alt problemlerine yanıt vermek için toplanan verilerin analizleri ve analizlerden elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Demografik özellikler, empati becerileri, öz düzenleme becerileri ile sosyal becerileri arasındaki ilişkiler incelenmiş; tablo haline getirilmiş ve yorumlanmıştır. Son olarak da korelasyon tablolarına yer verilmiştir.

Çocukların Öz Düzenleme Becerilerine İlişkin Bulgular ve Yorum

Analize ait bulgular Tablo 4-14 arasında verilmiştir.

Tablo 4

Araştırmaya Dahil Edilen Çocukların Yaşlarına Göre Öz Düzenleme Beceri Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t Testi Sonuçları

Grup	Yaş	n	$\bar{X}$	S	t	p
Dikkat/Dürtü Kontrolü	48-60 ay	59	18,54	6,75	-1,773	0,079
	61 ay ve üzeri	44	20,98	7,08		
Olumlu Duygu	48-60 ay	59	10,49	4,05	-1,648	0,102
	61 ay ve üzeri	44	11,80	3,87		
Toplam	48-60 ay	59	29,04	10,02	-1,843	0,068
	61 ay ve üzeri	44	32,77	10,39		

Tablo 4 incelendiğinde çocukların öz düzenleme becerileri alt boyutlarından dikkat/dürtü kontrolü ($t=-1,773$, $p>0,05$), olumlu duygu ($t=-1,648$, $p>0,05$) ve toplam puanlarında ($t=-1,843$, $p>0,05$) yaşlarına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturmadığı saptanmıştır. Puan ortalamaları incelendiğinde; dikkat/dürtü kontrol boyutu ($\bar{X}=20,98$),

olumlu duygu boyutu ($\bar{X}$ =11,80) ve toplam ($\bar{X}$ =32,77) puanlarda; 61 ay ve üzeri çocukların puan ortalamalarının 48-60 ay arasındaki çocuklardan yüksek olduğu belirlenmiştir.

Araştırmada 61 ay ve üzeri çocukların öz düzenleme becerilerinin 48-60 ay arası çocuklardan daha yüksek olduğu görülmektedir. Gelişimin bütünsel olarak yaşla birlikte artması öz düzenleme becerisi ve alt boyutlarının artışı da etkileyebilir. Çalışmadaki bu sonucun çocukların yaşlarının artmasıyla birlikte gelişimindeki ilerlemesinin öz düzenleme becerilerine yansımından kaynaklandığı düşünülebilir.

Nitekim; öz düzenleme becerilerinin gelişiminin yaşla birlikte ilerlediğini ortaya koyan pek çok araştırma bulunmaktadır. Ertürk (2015), 60-72 aylık çocukların dikkat dürtü puanlarının 48-60 aylık çocukların puanlarına göre daha olumlu olduğunu gözlemlemiş ama aradaki farklı anlamlı bulmamıştır.

Fındık Tanrıbuyurdu (2012), araştırma sonucunda 5 yaş grubu çocukların 4 yaş grubu çocuklara göre öz düzenlemelerinin daha yüksek olduğunu gözlemlemiştir.

Tablo5

Araştırmaya Dahil Edilen Çocukların Cinsiyetlerine Göre Öz Düzenleme Beceri Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmalar ve t Testi Sonuçları

Grup	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	S	t	p
Dikkat/Dürtü Kontrolü	Kız	49	21,04	5,65	2,055	0,040*
	Erkek	54	18,26	7,80		
Olumlu Duygu	Kız	49	11,98	3,54	2,293	0,024*
	Erkek	54	10,20	4,24		
Toplam	Kız	49	33,02	8,12	2,288	0,022*
	Erkek	54	28,46	11,60		

*p<0,05

Tablo 5 incelendiğinde çocukların cinsiyetlerinin; öz düzenleme beceri boyutlarından dikkat dürtü kontrolü (t=2,055, p<0,05), olumlu duygu (t=2,293, p<0,05) ve toplam (t=2,288, p<0,05) puanda istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturduğu saptanmıştır. Puan ortalamaları incelendiğinde; dikkat/dürtü kontrolü ($\bar{X}$ =21,04), olumlu duygu ($\bar{X}$ =11,98) ve toplam ($\bar{X}$ =33,02) puanlarının; kız çocukların puan ortalamalarının erkek çocuklarınkinden yüksek olduğu belirlenmiştir.

Araştırmada kız çocukların öz düzenleme becerisinin erkek çocuklarınıninkinden anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu görülmektedir. Toplumumuzda erkekler ve kızlara farklı sorumluluklar düşmektedir. Erkek çocuklar daha özgürlükçü, rahat ve dışa dönük yetiştirilirken, kız çocukları eve daha bağlı, i e dönük, kontrollü yetiştirilmektedirler. Bu yüzden sosyal ilişkilerde kız çocukları sakin ve uysaldır. Erkek çocuklarının tepki ve davranışları daha sert olabilir. Toplumumuzda bu yüzden erkeklere ve kızlara verilen tepkiler değişiklik göstermektedir. Erkek çocukların pek çok davranışı toleransey edilirken, kız çocuklarına gösterilen tolerans daha azdır. Bu durum kız çocuklarının öz düzenleme becerileri ve erkek çocuklarının öz düzenleme becerilerinde farklılığa neden olabilir.

Yapılan pek çok araştırmada; kız çocuklarının öz düzenleme becerilerinin erkek çocuklardan daha yüksek olduğuna ilişkin bulgulara ulaşılmıştır (Tutkun, Tezel şahin & Işıktekiner, 2016; Alıcı & Altun, 2017; Matthews, Ponitz & Morrison, 2009).

Tablo 6

Araştırmaya Dahil Edilen Çocukların Kardeş Sayılarına Göre Öz Düzenleme Beceri Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmalar ve Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Grup	Çocuğun Kardeş Sayısı	n	$\bar{X}$	S	sd	f	p
Dikkat/Dürtü Kontrolü	Tek Çocuk	30	19,73	6,21	2	0,092	0,964
	İki Kardeş	33	19,79	6,91			
	Üç Kardeş ve Fazlası	40	19,30	7,67			
	Toplam	103	19,53	6,97			
Olumlu Duygu	Tek Çocuk	30	10,87	3,44		0,119	0,949
	İki Kardeş	33	11,39	3,77			
	Üç Kardeş ve Fazlası	40	10,90	4,62			
	Toplam	103	11,05	4,01			
TOPLAM	Tek Çocuk	30	30,60	8,81		0,084	0,969
	İki Kardeş	33	31,18	10,14			
	Üç Kardeş ve Fazlası	40	30,20	11,62			
	Toplam	103	30,63	10,30			

Tablo 6 incelendiğinde, üç ve fazla kardeşe sahip çocukların dikkat/dürtü kontrol ($\bar{X}=19,30$) puanları ile toplam ölçek ($\bar{X}=30,20$) puan ortalamalarının diğer gruptaki çocuklardan daha düşük olduğu saptanmıştır. Ancak yapılan varyans analizi sonuçlarına göre, çocukların öz düzenleme becerileri alt boyutlarından dikkat/dürtü kontrolü ($F_{(2-100)}=0,092$, $p>0,05$), olumlu duygu ($F_{(2-100)}=0,119$, $p>0,05$) ve toplam puanlarında ($F_{(2-100)}=0,084$, $p>0,05$) kardeş sayılarına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturmadığı saptanmıştır.

Çalışmada üç kardeş ve fazlası kardeşe sahip çocukların toplamda en düşük öz düzenleme puanlarının olduğu dikkat çekmektedir. Bilindiği gibi çocuklar çok hızlı büyürler ve büyüme ile enerji birikimleri artar. Böylelikle çocuk enerjisini boşaltacak kaynak arayışına girer. Bu dönemde gerekli psikolojik ve sosyal ilgi göremeyen çocuk dikkat ve dürtü kontrol konusunda zorluklar yaşayabilir. Özellikle kalabalık ailelerde ilginin bölündüğü aile içi iletişimin ebeveynler tarafından kontrolsüz olarak sürdürülen ailelerin çocuklarında bu durum daha çok artabilir. Çok çocuklu ailelerin doğru şekilde otorite kuramaması

sebebiyle çocuğun sınır ve kural bilmeyerek, her istediğini yapabilme dürtüsüyle hareket edebilir. Çocuğun bu yaklaşımından dolayı öz düzenleme becerisinin düşük olduğu düşünülebilir.

Litaretürde benzer şekilde Ertürk (2013) de kardeş sayısı ile öz düzenleme becerilerinin arasında anlamlı bir farklılık olmadığını bulmuştur. Bu bulgu araştırmayı destekler niteliktedir.

Yapılan araştırmalara bakıldığında kardeş sayısı ile öz düzenleme becerileri arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşan araştırmalar da vardır (Tutkun, Tezel Şahin & Işıktekiner, 2016).

Tablo 7

Araştırmaya Dahil Edilen Çocukların Doğuş Sıralarına Göre Öz Düzenleme Beceri Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmalar ve Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Grup	Çocuğun Doğuş Sırası	n	$\bar{X}$	S	sd	f	p
Dikkat/Dürtü Kontrolü	İlk Çocuk	28	19,11	6,99	2	1,260	0,228
	Ortancalardan Biri	41	20,88	6,96			
	Son Çocuk	34	18,41	6,90			
	Toplam	103	19,58	6,97			
Olumlu Duygu	İlk Çocuk	28	10,46	4,04		0,955	0,388
	Ortancalardan Biri	41	11,71	4,02			
	Son Çocuk	34	10,74	3,96			
	Toplam	103	11,05	4,01			
TOPLAM	İlk Çocuk	28	29,57	10,45		1,245	0,292
	Ortancalardan Biri	41	32,59	10,35			
	Son Çocuk	34	29,15	10,04			
	Toplam	103	30,63	10,30			

Tablo 7 incelendiğinde ortancalardan biri olan çocukların dikkat/dürtü bölümü ($\bar{X}$ =20,88), olumlu duygu bölümü ($\bar{X}$ =11,71) ve toplam ölçek ($\bar{x}$ =32,95) puan ortalamalarının; diğer gruptaki çocuklardan daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ancak yapılan varyans analizi sonuçlarına göre, çocukların öz düzenleme becerileri alt boyutlarından dikkat/dürtü kontrolü ($F_{(3-99)}=1,260$, $p>0,05$), olumlu duygu ($F_{(3-99)}=0,955$, $p>0,05$) ve toplam

puanlarında ($F_{(3-99)}=1,245$, $p>0,05$) çocuğun doğuş sırasına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturmadığı saptanmıştır.

Çalışmada çocuklarda doğuş sırasıyla öz düzenleme becerisi arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Fakat ortanca çocuğun öz düzenleme beceri ortalamasının gruptaki diğer çocuklara göre yüksek çıktığı görülmektedir. Ailelerin çocukları sağlam bireyler olarak yetiştirmede çocuklara sunduğu niteliklerden çocuklar aynı oranda etkilenmeyebilir. Doğum sırası, anne-baba ilişkisi, anne-baba tutumu, psikolojik sağlamlık öz düzenleme becerisini etkileyen faktörler olarak görülebilir. Fakat araştırmada kardeş doğum sırasının öz düzenleme becerilerinde anlamlı bir fark yaratmadığını görmekteyiz. Ortanca çocuklar ilk çocukla son çocuk arasında kaldığından dolayı kendini gösterme, kendini ifade etme, üstün olma çabasına girebilir. Bu da çocuğun öz düzenleme becerisinin gelişimini olumlu yönde etkilemiş olabilir.

Literatür incelendiğinde araştırma bulgusunu destekler nitelikte olan çalışmalar olduğu belirlenmiştir (Tanrıbuyurdu, 2012; Şepitçi, 2018; Temiz, 2019).

Tablo 8

Araştırmaya Dahil Edilen Çocukların Annelerinin Yaşlarına Göre Öz Düzenleme Beceri Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmalar ve Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Grup	Anne Yaşı	n	$\bar{X}$	S	sd	f	p
Dikkat/Dürtü Kontrolü	25 yaş altı	10	21,80	5,88	4	0,665	0,618
	26-29 yaş	29	19,97	7,81			
	30-34 yaş	32	20,03	4,16			
	35-39 yaş	23	18,09	7,44			
	40-45 yaş	9	18,11	7,13			
	Toplam	103	19,58	6,97			
Olumlu Duygu	25 yaş altı	10	10,20	4,42		0,577	0,680
	26-29 yaş	29	11,21	4,10			
	30-34 yaş	32	11,78	3,58			
	35-39 yaş	23	10,52	3,98			
	40-45 yaş	9	10,22	5,09			
	Toplam	103	11,05	4,01			
TOPLAM	25 yaş altı	10	32,00	9,64		0,493	0,741
	26-29 yaş	29	31,17	11,41			
	30-34 yaş	32	31,81	9,03			
	35-39 yaş	23	28,61	10,68			
	40-45 yaş	9	28,33	11,65			
	Toplam	103	30,63	10,30			

Tablo 8 incelendiğinde, çocukların öz düzenleme beceri alt boyutlarından dikkat/dürtü kontrol ($F_{(4-98)}=0,665$, $p>0,05$), olumlu duygu ($F_{(4-98)}= 0,577$, $p>0,05$) ve toplam puanlarında ($F_{(4-98)}=0,493$, $p>0,05$) anne yaşına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturmadığı saptanmıştır. Puan ortalamaları incelendiğinde 25 yaş ve altında anneye sahip olan çocukların dikkat dürtü kontrolü ($\bar{X}=21,80$) ile toplam ($\bar{X}=32,00$) puan ortalamalarının diğer gruptaki çocuklara göre yüksek olduğu saptanmıştır.

Anneler özellikle erken çocukluk döneminde çocukların ihtiyacını karşılayan kişi olması nedeniyle çocuğa birçok öz düzenleme becerisini kazandıran kişidir. Çocuk kendisiyle zaman geçirilmesini ister. Belli bir yaştan sonra çocuklar çok fazla araştıran, soran, sorgulayan bir yapıya sahip olurlar. Bu dönemde çocuklar kendisini ilgiyle dinleyecek,

sıkılmadan ilgilenecek anneye ihtiyaç duyar. Bu doğrultuda genç anne olmak çocukla ilgilenme konusunda daha verimli olabilir.

Çalışmaya benzer şekilde anlamlı farklılık yaratmadığını gösteren çalışmalar da vardır (Ertürk, 2013; Fındık Tanrıbuyurdu, 2012).

Yapılan araştırmalarda Şepitçi (2018), yüksek yaşlardaki anneye sahip çocukların öz düzenleme becerilerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Tablo 9

Araştırmaya Dahil Edilen Çocukların Babalarının Yaşlarına Göre “Öz Düzenleme Beceri Ölçeği”nden Aldıkları Puanlara İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmalar ve Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Grup	Baba Yaşı	n	$\bar{X}$	S	sd	f	p
Dikkat/Dürtü Kontrolü	26-29 yaş	17	19,65	9,60	4	0,828	0,510
	30-34 yaş	34	21,15	5,48			
	35-39 yaş	23	18,35	5,94			
	40-45 yaş	23	18,26	7,12			
	46 yaş ve üstü	6	20,33	9,27			
	Toplam	103	19,58	6,97			
Olumlu Duygu	26-29 yaş	17	9,71	4,51		1,177	0,326
	30-34 yaş	34	11,97	3,66			
	35-39 yaş	23	11,30	4,02			
	40-45 yaş	23	10,30	3,57			
	46 yaş ve üstü	6	11,50	5,58			
	Toplam	103	11,05	4,01			
TOPLAM	26-29 yaş	17	29,35	13,55		0,860	0,491
	30-34 yaş	34	33,11	8,52			
	35-39 yaş	23	29,65	8,97			
	40-45 yaş	23	29,56	10,17			
	46 yaş ve üstü	6	33,83	14,65			
	Toplam	103	30,63	10,30			

Tablo 9 incelendiğinde, çocukların öz düzenleme beceri alt boyutlarından dikkat/dürtü kontrolü ($f_{(4-98)}=0,828$, $p>0,05$), olumlu duygu ($F_{(4-98)}=1,177$, $p>0,05$) ve toplam puanlarında ($F_{(4-98)}=0,860$, $p>0,05$) baba yaşının istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturmadığı saptanmıştır. Puan ortalamaları incelendiğinde 26-29 yaş aralığında olan

babaların çocuklarının öz düzenleme toplam puanlarının ($\bar{X}=29,35$) diğer gruptaki babaların puan ortalamalarından daha düşük olduğu görülmektedir.

Çocukların öz düzenlemesinin gelişmesini çok farklı faktörler etkileyebilir. Babaların çocuğun öz düzenleme becerisinin gelişmesinde direkt veya dolaylı katkıları yadsınamaz. Babanın çocuğu ile kurduğu ilişki, çocuğun psikolojik ve sosyal gelişimini etkiler. Babasıyla iyi ilişkiler kuran çocuklar öz düzenleme becerisi yüksek, kendini ifade edebilen, olumlu duygu ve dürtü/dikkat kontrol başlıklarında iyi olan çocuklar olduğu görülür.

Tablo incelendiğinde baba yaşının en düşük olduğu çocuk grubunun en düşük öz düzenleme toplam puanı alması dikkat çekmektedir. Babaların yaşlarının küçük olması, babalık deneyiminin olmaması çocuklarına karşı tutum ve davranışlarını etkileyebilir. Deneyimsiz baba çocuğa nasıl yaklaşıp iletişim kuracağı konusunda tecrübesiz davranabilir.

Fındık Tanrıbuyurdu (2012), araştırmasında baba yaşının çocukların öz düzenleme becerisinde anlamlı bir farklılık yaratmadığını ifade etmiştir.

Tablo 10

Araştırmaya Dahil Edilen Çocukların Annelerinin Öğrenim Durumuna Göre Öz Düzenleme Beceri Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmalar ve Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Grup	Anne Öğrenim Durumu	n	$\bar{X}$	S	sd	f	p
Dikkat/Dürtü Kontrolü	Okur-yazar değil	11	23,27	5,78	4	1,518	0,203
	İlkokul mezunu	58	18,47	7,67			
	Ortaokul mezunu	13	18,77	6,30			
	Lise mezunu	11	21,09	5,30			
	Üniversite mezunu	10	21,40	4,90			
	Toplam	103	19,58	6,97			
Olumlu Duygu	Okur-yazar değil	11	12,82	3,79		1,812	0,520
	İlkokul mezunu	58	10,59	0,55			
	Ortaokul mezunu	13	11,08	1,35			
	Lise mezunu	11	11,00	0,86			
	Üniversite mezunu	10	11,80	0,96			
	Toplam	103	11,05	4,01			
TOPLAM	Okur-yazar değil	11	36,09	9,21		1,362	0,253
	İlkokul mezunu	58	29,05	11,13			
	Ortaokul mezunu	13	29,85	10,81			
	Lise mezunu	11	32,09	7,44			
	Üniversite mezunu	10	32,20	6,53			
	Toplam	103	30,63	10,30			

Tablo 10 incelendiğinde, çocukların öz düzenleme becerileri alt boyutlarından dikkat/dürtü kontrol ($F_{(3-99)}=1,518$, $p>0,05$), olumlu duygu ($F_{(3-99)}=1,812$, $p>0,05$) ve toplam puanlarının ($F_{(3-99)}=1,362$, $p>0,05$) anne öğrenim durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı bir

farklılık oluşturmadağı saptanmıştır. Puan ortalamaları incelendiğinde; en düşük puanı anneleri ilkokul mezunu olan çocukların aldığı görölmektedir.

Çocuk eğitiminde ailenin eğitim düzeyinin önemi yadsınamaz bir gerçektir. Eğitimli bir anne çocuk eğitiminde, çocuğa yaklaşımında farklılık yaratabilir. Çocukların ihtiyaçlarını önceden bilen, çocuğun gelişimsel özelliklerinin farkında olan anneler çocuğa yaklaşım şeklini de değiştirebilir. Eğitimli anneler farklı becerileri de çocuğa aktarabilirler. Ancak bu durum eğitimden ziyade; annelerin öğrenmeye olan ilgileri ile ilgili olabilir.

Literatürler incelendiğinde farklı sonuçlar bulan araştırmacılar vardır. Budak (2016, s. 55), araştırmasında annenin öğrenim durumunun çocukların öz düzenleme becerisi üzerinde etkisi olmadığını ifade ederken; annenin eğitim durumunun artmasının çocuğun öz düzenleme becerisinin arttığını ortaya koyan çalışmalar da vardır (Ertürk, 2012; Sektnana, McCellanda, Acocka & Morrison, 2010).

Tablo 11

Araştırmaya Dahil Edilen Çocukların Babalarının Öğrenim Durumuna Göre Öz Düzenleme Beceri Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmalar ve Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Grup	Baba Öğrenim Durumu	n	$\bar{X}$	S	sd	f	p
Dikkat/Dürtü Kontrolü	İlkokul mezunu	36	20,61	5,88	4	0,928	0,430
	Ortaokul mezunu	24	17,67	9,17			
	Lise mezunu	34	19,68	6,44			
	Üniversite mezunu	9	20,33	6,14			
	Toplam	103	19,58	6,97			
Olumlu Duygu	İlkokul mezunu	36	11,08	3,33		0,949	0,420
	Ortaokul mezunu	24	10,00	5,34			
	Lise mezunu	34	11,41	3,73			
	Üniversite mezunu	9	12,33	3,32			
	Toplam	103	11,05	4,01			
TOPLAM	İlkokul mezunu	36	31,69	8,12		0,947	0,421
	Ortaokul mezunu	24	27,62	14,18			
	Lise mezunu	34	31,09	9,62			
	Üniversite mezunu	9	30,67	8,21			
	Toplam	103	30,63	10,30			

Tablo 11 incelendiğinde, çocukların öz düzenleme becerilerinden dikkat/dürtü kontrol ($F_{(3-99)}=0,928$, $p>0,05$), olumlu duygu ($F_{(3-99)}=0,949$, $p>0,05$) ve toplam puanlarında ($F_{(3-99)}=0,947$, $p>0,05$) baba öğrenim durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturmadığı saptanmıştır. Puan ortalamaları incelendiğinde üniversite mezunu babaya sahip olan çocukların öz düzenleme becerileri ve toplam puanlarının ($\bar{X}=32,67$) diğer gruptaki babaların puan ortalamalarından daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tabloda da görüldüğü üzere baba eğitim durumu her ne kadar öz düzenleme becerilerinde anlamlı fark oluşturmasa da; en yüksek puanı babası üniversite mezunu olan çocuklar almıştır. Çocuk eğitiminde anne kadar babanın da rolü vardır. Çocuğun iyi bir öz düzenleme becerisine sahip olması için iyi bir rol modele sahip olması gerekmektedir. Eğitimli bir babanın çocuğa ve olaylara bakış açısı farklıdır. Araştırmada üniversite mezunu babaya sahip olan çocukların öz düzenleme beceri boyutlarından olumlu duygu puanının yüksek çıktığını görüyoruz. Babanın eğitim düzeyinin yüksek olması çocuğun hem öz düzenleme hem de akademik, sosyal ve kültürel olarak gelişiminde etki sahibidir.

Küçük yaştan itibaren baba ile iyi ilişkiler kurabilen çocukların öz düzenleme beceri gelişimi olumlu yönde etkilendiği düşünülmektedir. Çocuğun ilk olarak rol model aldığı becerileri taklit ederek öğrendiği kişi babasıdır. Eğitimli bir babanın rol model ve öz düzenleme becerisinin gelişimi konusunda katkısı daha fazla olmaktadır.

Çalışmaya benzer şekilde baba öğrenim durumunun çocuğun öz düzenleme becerisinde anlamlı fark oluşturmadığını gösteren çalışmalar da vardır (Budak, 2016).

Ertürk Kara (2013), araştırmasında lisans mezunu babaların çocuklarının öz düzenleme becerilerinin, diğer eğitim seviyesinde babası olan çocuklarda daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur.

Tablo 12

Araştırmaya Dahil Edilen Çocukların Annelerinin Meslek Durumuna Göre Öz Düzenleme Beceri Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmalar ve t Testi Sonuçları

Grup	Anne Çalışma Durumu	n	$\bar{X}$	S	t	p
Dikkat/Dürtü Kontrolü	Çalışmıyor	95	19,47	6,97	-0,544	0,597
	Çalışıyor	8	20,87	7,26		
Olumlu Duygu	Çalışmıyor	95	10,97	4,08	-0,698	0,487
	Çalışıyor	8	12,00	3,12		
Toplam	Çalışmıyor	95	30,44	10,40	-0,640	0,524
	Çalışıyor	8	32,87	9,40		

Tablo 12 incelendiğinde çocukların öz düzenleme becerileri alt boyutlarından dikkat/dürtü kontrolü ($t=-0,544$, $p>0,05$), olumlu duygu ($t=-0,698$, $p>0,05$) ve toplam puan ($t=-0,640$, $p>0,05$) ortalamaları anne meslek durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturmadığı saptanmıştır. Her ne kadar puanlar arasında belirgin fark görünmese de; çalışan anneye sahip çocukların dikkat/dürtü kontrolü ($\bar{X}=20,87$), olumlu duygu ($\bar{X}=12,00$) ve toplam ($\bar{X}=32,87$) puanlarının çalışmayan anneye sahip çocuklardan yüksek olduğu belirlenmiştir.

Anne ile çocuğun geçirdiği zaman çocuk gelişiminde ve öz düzenleme becerisinin gelişiminde önemli bir yere sahiptir. Çocuğun anneye kurduğu sevgi ve güven bağı, annenin olumlu model olması öz düzenlemeyi etkileyebilmektedir. Çocuğun doğumdan okul çağına gelene kadar annesiyle kuracağı ilişki önemlidir. Çünkü anne çocuk için bir

koruma, güveneceği bir daldır. Fakat çocuk okul çağına geldiğinde anneden kopmalar başlar, anneye bağımlılığı azalır, çevresel faktörlerle öğrenme daha hızlı gerçekleşir ve öz düzenleme becerisini çocuk çevreyle edinmeye başlar. Çocuğun öz düzenleme becerisinin gelişiminde anne ile geçirilecek zaman önemlidir. Fakat zamanın kaliteliliği ve verimli kullanılması, çocuğun anneye bağımlılığını azaltacak ve öz düzenleme becerisinin gelişimine katkı sağlayacaktır. Çalışan annelerin eğitim seviyeleri de yüksektir. Eğitim seviyesi arttıkça annenin bilgi ve becerisi de artar, çocuğuna karşı daha iyi, olumlu bir tutum geliştirir. Annenin sorumluluk bilinci arttığı için çocuğa daha iyi sorumluluklar verebilirler. Belirtilen sebeplerden dolayı çalışan annelerin çocuklarının öz düzenleme becerilerinin daha yüksek olduğu düşünülebilir.

Aylar (2012), araştırmasında çalışan annelerin çocuklarının geleceğe yönelik hedefler ve öz düzenlemede diğer çocuklara göre daha yüksek ve farklı olduğunu vurgulamaktadır.

Tablo 13

Araştırmaya Dahil Edilen Çocukların Babalarının Mesleğine Göre Öz Düzenleme Beceri Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmalar ve Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Grup	Baba Meslek Durumu	n	$\bar{X}$	S	sd	f	p
Dikkat/Dürtü Kontrolü	Çalışmıyor	8	22,12	5,59	2	3,431	0,036*
	Memur	13	23,54	5,25			
	Serbest Meslek	82	18,71	7,10			
	Toplam	103	19,58	6,97			
Olumlu Duygu	Çalışmıyor	8	10,62	2,92		3,186	0,046*
	Memur	13	13,62	3,75			
	Serbest Meslek	82	10,68	4,02			
	Toplam	103	11,05	4,01			
TOPLAM	Çalışmıyor	8	32,75	7,54		3,538	0,033*
	Memur	13	37,15	7,69			
	Serbest Meslek	82	29,39	10,54			
	Toplam	103	30,63	10,30			

*p<0,05

Tablo 13 incelendiğinde, babaların mesleklerine göre çocukların öz düzenleme beceri alt boyutlarından dikkat/dürtü kontrol ($F_{(2-100)}=3,431$, $p<0,05$), olumlu duygu ($F_{(2-100)}=3,186$,

$p<0,05$) ve toplam puan ($F_{(2-100)}=3,358$, $p<0,05$) ortalamalarının, istatistiksel açıdan anlamlı farklılık oluşturduğu saptanmıştır. Puan ortalamaları incelendiğinde ise memur babaya sahip olan çocukların dikkat/dürtü kontrol ($\bar{X}=23,54$), olumlu duygu ($\bar{X}=13,62$) ve toplam puan ($\bar{X}=37,15$) ortalamalarının diğer gruptaki çocuklara göre yüksek olduğu saptanmıştır.

Babanın eğitimi mesleğini belirleyen bir etkidir. Babanın mesleği ise ailenin ekonomik kültürel yapısını belirleyen önemli bir belirleyicidir. Babanın eğitimi ve mesleği çocuğa tutumunu, aile fertlerinin birbirlerine karşı tutumunu değiştirmektedir. Bu anlamda çocukta gerekli öz düzenleme becerisini geliştirecek ortam bulacaktır. Ekonomik olarak rahat ailelerde çocukların düşüncelerine, gelişim özelliklerine önem verilir ve gelişimleri desteklenir. Mesleki olarak iyi konumda olan rol model baba çocuklar için iyi bir örnek olabilir. Sabit iş olanağı olan ve çocuğuna zaman ayıran babanın çocuklarının üzerindeki etkisi çok büyüktür. Babanın tutarlı iş hayatı, çocukların üzerindeki rolünü etkilemekte ve çocukların öz düzenleme becerisine katkısını artırabilmektedir.

Aylar (2012), araştırmasında babanın meslek çeşidine göre çocuğun öz düzenleme becerisinde farklılık gösterdiğini ifade etmiştir.

Tablo 14

Araştırmaya Dahil Edilen Çocukların Aile Yapısına Göre Öz Düzenleme Beceri Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmalar ve t Testi Sonuçları

Grup	Aile Yapısı	n	$\bar{X}$	S	t	p
Dikkat/Dürtü Kontrolü	Çekirdek Aile	79	19,73	7,01	0,399	0,691
	Geniş Aile	24	19,08	6,92		
Olumlu Duygu	Çekirdek Aile	79	11,20	4,14	0,706	0,482
	Geniş Aile	24	10,54	3,56		
Toplam	Çekirdek Aile	79	30,93	10,43	0,544	0,587
	Geniş Aile	24	29,62	10,02		

Tablo 14 incelendiğinde çocukların öz düzenleme becerileri alt boyutlarından dikkat/dürtü kontrolü ($t=0,399$ $p>0,05$), olumlu duygu ($t=0,706$ $p>0,05$) ve toplam puan ($t=0,544$, $p>0,05$) ortalamalarında aile tiplerine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturmadığı saptanmıştır. Her ne kadar puanlar arasında belirgin fark görünmese de; çekirdek aileye sahip çocukların dikkat/dürtü kontrolü ($\bar{X}=19,73$), olumlu duygu

($\bar{X}$ =11,20) ve toplam ($\bar{X}$ =30,93) puanlarının geniş aileye sahip çocuklardan yüksek olduğu belirlenmiştir.

Çalışmada çekirdek aileye sahip çocukların geniş aileye sahip çocuklardan daha yüksek öz düzenleme becerisine sahip olduğu görülmüştür. Çocuk yaşamının ilk yıllarında aile fertlerini taklit ederek öz düzenleme becerisini geliştirir. Aile yapısının farklılığı çocuklarda sosyal gelişim açısından önemlidir. Çocukların hayatı anlamlandırmak için ilk önce anne babalarının tutarlı, kararlı ve istikrarlı davranmaları beklenmektedir. Öz düzenleme becerisinin gelişiminde ebeveynlerinin önemini görmekteyiz. Aile yapısı, çocuğun gelişimini etkileyen faktör olarak karşımıza çıkabilir. Ailede büyük ebeveynlerin yaşaması aile içi stres ve sıkıntıyı artırabilir. Anne ve baba bu sıkıntıları çocuklarına yansıtabilmekte ve çocuklar rol modellerinin bu tutarsız davranışlarından etkilenebilmektedirler. Bu da çocukların öz düzenleme becerisinin gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek bir faktör olabilir. Geniş ailede bireylerin sorumlulukları tam olarak net değildir. Bu da aile içinde bireylerin sorumlulukları üstlenme konusunda karmaşa yaratabilir. Çekirdek ailelerde ise görev paylaşımı yapılması kolaydır, bireyler kendi görev ve sorumluluklarının bilincinde olurlar.

Literatürler incelendiğinde çekirdek aile yapısında çocuklara daha iyimser ve ılımlı yaklaşılarak problemler çözüldüğü için çocuğun kişilik ve sosyal açıdan daha iyi geliştiğini sonucuna varmışlardır (Tezel Şahin & Cevher, 2007).

Çocukların Sosyal Becerilerine İlişkin Bulgular ve Yorum

Analize ait bulgulara Tablo 15-25 arasında yer verilmiştir.

Tablo 15

Araştırmaya Dahil Edilen Çocukların Yaşlarına Göre Sosyal Beceri Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmalar ve t Testi Sonuçları

Grup	Çocuk Yaş	n	$\bar{X}$	S	t	p
Başlangıç Becerileri	48-60 ay	59	48,01	9,88	-1,242	0,217
	61 ay ve üzeri	44	50,27	7,97		
Akademik Destek Becerileri	48-60 ay	59	45,31	9,14	-1,844	0,068
	61 ay ve üzeri	44	48,39	7,26		
Arkadaşlık Becerileri	48-60 ay	59	50,90	8,74	-2,123	0,036*
	61 ay ve üzeri	44	54,43	7,81		
Duyguları Yönetme Becerileri	48-60 ay	59	39,56	9,41	-2,405	0,018*
	61 ay ve üzeri	44	43,75	7,78		
Toplam	48-60 ay	59	183,78	4,10	-2,215	0,029*
	61 ay ve üzeri	44	196,86	4,06		

Tablo 15 incelendiğinde çocukların yaşlarına göre sosyal beceri boyutlarından arkadaşlık becerileri ($t=-2,123$ $p<0,05$), duyguları yönetme becerileri ($t=-2,405$ $p<0,05$) ve toplam sosyal becerinin ($t=-2,215$ $p<0,05$) istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturduğu saptanmıştır. Puan ortalamaları incelendiğinde; başlangıç becerileri ($\bar{X}=50,27$), akademik destek becerileri ($\bar{X}=48,39$), arkadaşlık becerileri ($\bar{X}=54,43$), duyguları yönetme becerileri ($\bar{X}=43,75$), ve toplam ($\bar{X}=196,86$) puanlarda; 61 ay ve üzeri çocukların puan ortalamalarının 48-60 ay arasındaki çocuklardan yüksek olduğu belirlenmiştir.

Sosyal beceri gelişimi çocuğun diğer gelişim basamakları kadar önemlidir. Sosyal beceri gelişimi zamanla çevreyle uyum sağlamayla birlikte gelişmektedir. Araştırma sonucunda görüldüğü gibi çocuk büyüdükçe sosyal beceri gelişimi artmaktadır. Sosyal beceri gelişimi özelliği bilişsel gelişimle paralel olduğundan dolayı çocuklar çevre ile uyum sağladıkça, yeni beceriler kazanmakta ve sosyal beceri gelişimi artmaktadır. İnsan geliştikçe ihtiyaçlarını karşılamak için çevresindeki insanlara ihtiyaç duymaktadır. 48-60 ay arası çocuklar ihtiyaçlarını anne ve diğer aile fertleri tarafından karşılandığı için sosyal beceri gelişimi konusunda 61 ay ve üstü çocuklara göre daha az gelişim gösterebilir. 61 ay ve

üzeri çocukların ihtiyaçlarını çeşitlenmekle birlikte farklı deneyimler yaşadıkça sosyal beceri gelişimi artabilmektedir.

Literatürlere bakıldığında Acun Kapıkıran, Bora İvendi, Adak (2006), araştırmalarında çocuğun sosyal beceri gelişimiyle yaşı arasında anlamlı fark bulmuşlar, çocukların yaşları arttıkça sosyal beceri puanlarının da arttığını vurgulamışlardır. Bu bulgu çalışmayı destekler niteliktedir.

Tablo 16

Araştırmaya Dahil Edilen Çocukların Cinsiyetlerine Göre Sosyal Beceri Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmalar ve t Testi Sonuçları

Grup	Çocuk Cinsiyet	n	$\bar{X}$	S	t	p
Başlangıç Becerileri	Kız	49	49,67	8,24	0,731	0,466
	Erkek	54	48,35	9,92		
Akademik Destek Becerileri	Kız	49	47,96	7,39	1,534	0,128
	Erkek	54	45,41	9,27		
Arkadaşlık Becerileri	Kız	49	53,55	8,35	1,305	0,195
	Erkek	54	51,37	8,57		
Duyguları Yönetme Becerileri	Kız	49	43,65	8,95	2,554	0,012*
	Erkek	54	39,26	8,50		
Toplam	Kız	49	194,86	28,32	1,774	0,079
	Erkek	54	184,39	31,17		

*p<0,05

Tablo 16 incelendiğinde çocukların cinsiyetlerinin; sosyal beceri boyutlarından duyguları yönetme becerilerinde istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturduğu saptanmıştır (t=2,554 p<0,05). Puan ortalamaları incelendiğinde; başlangıç becerileri ($\bar{X}$ =49,67), akademik destek becerileri ($\bar{X}$ =47,96), arkadaşlık becerileri ($\bar{X}$ =53,55), duyguları yönetme becerileri ($\bar{X}$ =43,65), ve toplam ($\bar{X}$ =194,86) puanlarda; kız çocukların puan ortalamalarının erkek çocuklarıkinden yüksek olduğu belirlenmiştir.

Ailelerin kız ve erkek çocuk yetiştirme tutumları farklılık göstermektedir. Kız çocuklarını daha koruyucu, erkek çocuklarını ise daha özgür yetiştirmektedirler. Kız çocukları daha yardımsever ve duygusal olur. Bu nedenle kız çocuklarının sosyal beceri düzeyleri daha gelişmiş olabilir.

Tutkun (2012) yaptığı araştırmada çocukların cinsiyetinin sosyal beceri gelişimine etkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yaptığı araştırmada okul öncesinden 10.sınıfa kadar,

neredeyse tüm sınıflarda kız öğrencilerin sosyal becerilerinin erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu sonucuna varmıştır.

Eğercioğlu (2008) araştırmasında kız çocuklarının sosyal becerilerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Çalışmalara bakıldığında çocukların sosyal beceri boyutlarıyla cinsiyetleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığını gösteren çalışmalar da vardır. Yaşar Ekici (2015), çalışmasında cinsiyetin çocuğun sosyal beceri gelişiminde etkisi olmadığını, kız çocuklarının erkek çocuklarına göre daha yüksek puanlar aldığının sonucuna ulaşmıştır.

Tablo 17

Araştırmaya Dahil Edilen Çocukların Kardeş Sayılarına Göre Sosyal Beceri Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmalar ve Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Grup	Çocuk Kardeş Sayısı	n	$\bar{X}$	S	sd	f	p
Başlangıç Becerileri	Tek Çocuk	30	48,43	10,19	2	1,132	0,340
	İki Kardeş	33	50,06	7,90			
	Üç veya daha fazla kardeş	40	48,50	9,41			
	Toplam	103	48,98	9,14			
Akademik Destek Becerileri	Tek Çocuk	30	47,13	8,87		0,484	0,694
	İki Kardeş	33	47,66	7,66			
	Üç veya daha fazla kardeş	40	45,37	8,89			
	Toplam	103	46,62	8,49			
Arkadaşlık Becerileri	Tek Çocuk	30	52,30	5,52		0,199	0,897
	İki Kardeş	33	53,21	9,13			
	Üç veya daha fazla kardeş	40	51,82	8,10			
	Toplam	103	52,41	8,50			
Duyguları Yönetme Becerileri	Tek Çocuk	30	39,77	8,19		1,508	0,217
	İki Kardeş	33	42,48	8,89			
	Üç veya daha fazla kardeş	40	41,60	9,17			
	Toplam	103	41,35	8,95			
Toplam	Tek Çocuk	30	187,63	31,43		0,289	0,833
	İki Kardeş	33	193,42	27,55			
	Üç veya daha fazla kardeş	40	187,35	31,78			
	Toplam	103	189,37	30,22			

Tablo 17 incelendiğinde, çocukların sosyal beceri alt boyutlarından başlangıç becerileri ($F_{(2-100)}=1,132$, $p>0,05$), akademik destek becerileri ($F_{(2-100)}=0,484$, $p>0,05$), arkadaşlık becerileri ($f_{(2-100)}=0,199$, $p>0,05$), duyguları yönetme becerileri ($F_{(2-100)}=1,508$, $p>0,05$) ve toplam sosyal becerinin ($F_{(2-100)}=0,289$, $p>0,05$) kardeş sayılarına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturmadığı saptanmıştır. Puan ortalamalarına bakıldığında üç ve daha fazla kardeşe sahip olan çocukların akademik destek becerileri ($\bar{X}=45,37$), arkadaşlık

becerileri ($\bar{X}=51,87$) ve toplam ($\bar{X}=187,35$) puanlarının diğ er gruplardan d üş uk olduğu belirlenmiştir.

Sosyal becerinin gelişeceği ilk ortam ailedir. Ailedeki tutumlar çocuğun sosyal gelişimi için önemli bir boyuttur. Kardeş sayısının artması anne ve babanın çocuklara gösterecekleri ilgiyi azaltmaktadır. Anne ve babanın kardeşlere karşı sergilediği olumlu veya olumsuz tutum sosyal becerilerinin gelişimini etkilemektedir. Çok kardeşe sahip ailelerde anne ve babanın sabırsız ve otoriter bir tutumu onu rol model olarak algılayan çocuğun arkadaşlık ilişkilerinde bu durumu yansıtabilir. Kardeşlerin arasındaki uyum, işbirlikçi yaklaşım, kardeşler arasındaki sosyal yaşanmişlıklar çocukların sosyal becerilerinin gelişimlerinde anneleri ve babaları kadar etkili olabilir.

Literatürlere bakıldığında bu çalışmayı destekler nitelikte çocuğun kardeş sayısı ve sosyal beceri arasında anlamlı farklılık bulunmayan çalışmalar vardır. Yaşar Ekinci (2015), çalışmasında kardeş sayısının çocukların sosyal beceri gelişimine farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Yener (2014)'in, çalışmasında da kardeş sayısı ile sosyal beceri arasında farklılık bulmamıştır.

Tablo 18

Araştırmaya Dahil Edilen Çocukların Doğuş Sırasına Göre Sosyal Beceri Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmalar ve Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Grup	Çocuğun Doğuş Sırası	n	$\bar{X}$	S	sd	f	p
Başlangıç Becerileri	İlk çocuk	28	48,50	9,66	2	0,059	0,943
	Ortancalardan Biri	41	49,05	10,44			
	Son Çocuk	34	49,29	7,03			
	Toplam	103	48,98	9,14			
Akademik Destek Becerileri	İlk çocuk	28	45,57	8,27		0,379	0,686
	Ortancalardan Biri	41	47,39	9,54			
	Son Çocuk	34	46,56	7,38			
	Toplam	103	46,62	8,49			
Arkadaşlık Becerileri	İlk çocuk	28	51,71	8,83		0,201	0,818
	Ortancalardan Biri	41	52,31	9,55			
	Son Çocuk	34	53,09	6,93			
	Toplam	103	52,41	8,50			
Duyguları Yönetme Becerileri	İlk çocuk	28	38,50	10,24		2,014	0,139
	Ortancalardan Biri	41	42,20	9,64			
	Son Çocuk	34	42,68	6,29			
	Toplam	103	41,35	8,95			
Toplam	İlk çocuk	28	184,29	31,57		0,544	0,582
	Ortancalardan Biri	41	190,95	34,86			
	Son Çocuk	34	191,65	22,44			
	Toplam	103	189,37	30,21			

Tablo 18 incelendiğinde, çocukların sosyal beceri alt boyutlarından başlangıç becerileri ($F_{(2-100)}=0,059$, $p>0,05$), akademik destek becerileri ($F_{(2-100)}=0,379$, $p>0,05$), arkadaşlık becerileri ($F_{(2-100)}=0,201$, $p>0,05$), duyguları yönetme becerileri ($F_{(2-100)}=2,014$, $p>0,05$) ve toplam sosyal becerinin ($F_{(2-100)}=0,544$, $p>0,05$) doğuş sırasına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturmadığı saptanmıştır. Puan ortalamaları incelendiğinde ilk çocuk olan çocukların başlangıç becerileri ($\bar{X}=48,50$), akademik destek becerileri ($\bar{X}=45,57$),

arkadaşlık becerileri ($\bar{X}=51,71$), duyguları yönetme becerileri ($\bar{X}=38,50$) ve toplam puan ($\bar{X}=184,29$) ortalamalarının diğer gruptaki çocuklardan daha düşük olduğu saptanmıştır.

Kişisel gelişimde doğum sırasından bahseden birçok kuramcı vardır. Lakin bu kesinleşmiş bir kural olarak adlandırılmaması gerekmektedir. Kardeşler arası kıskançlık, rekabet gibi kavramlar çocukların sosyal becerilerini geliştirici ve köreltici etkilere sahip olabilmektedir. Bu çalışmada da görüldüğü üzere; doğum sırasının çocukların sosyal gelişimlerinde pozitif veya negatif etkiye sahip olmadığı görülmektedir. Çocuğun doğum sırası ne olursa olsun önemli olan anne ve baba ile kurduğu sağlıklı bir bağlıdır. Kardeşlerin birbiriyle olan iletişimi çocuklar arasında kişilik özelliklerine göre farklılık göstermektir. Bu bağlamda doğum sırasından ziyade kişilik özellikleri sosyal beceri gelişimini etkileyebilir.

Sarı (2007) araştırmasında çocuğun sosyal beceri gelişiminin çocuğun doğuş sırasına etkisi olmadığını saptamıştır.

Literatürlere bakıldığında anlamlı farklılık bulan araştırmalar da vardır. (Yener,2014), araştırmasında çocukların doğuş sırasının sosyal becerilerinin gelişimi açısından etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. İlk ve son çocukların puanlarını istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu sonucuna varmıştır.

Tablo 19

Araştırmaya Dahil Edilen Çocukların Annelerinin Yaşlarına Göre Sosyal Beceri Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmalar ve Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Grup	Anne Yaş	n	$\bar{X}$	S	sd	f	p
Başlangıç Becerileri	25 yaş altı	10	41,90	11,69	4	3,082	0,019*
	26-29 yaş	29	47,24	10,00			
	30-34 yaş	32	51,31	7,24			
	35-39 yaş	23	49,57	6,83			
	40-45 yaş	9	49,11	10,56			
	Toplam	103	48,98	9,14			
Akademik Destek Becerileri	25 yaş altı	10	42,90	8,71		1,405	0,238
	26-29 yaş	29	45,79	10,16			
	30-34 yaş	32	49,25	7,19			
	35-39 yaş	23	46,08	7,29			
	40-45 yaş	9	45,44	8,66			
	Toplam	103	46,62	8,49			
Arkadaşlık Becerileri	25 yaş altı	10	49,50	11,21		0,611	0,656
	26-29 yaş	29	51,55	9,72			
	30-34 yaş	32	53,91	7,19			
	35-39 yaş	23	52,52	8,46			
	40-45 yaş	9	52,78	5,45			
	Toplam	103	52,41	8,50			
Duyguları Yönetme Becerileri	25 yaş altı	10	39,80	9,010		0,311	0,870
	26-29 yaş	29	40,45	11,01			
	30-34 yaş	32	41,56	9,02			
	35-39 yaş	23	42,00	6,45			
	40-45 yaş	9	43,56	7,87			
	Toplam	103	41,35	8,95			
Toplam	25 yaş altı	10	174,10	36,99		1,329	0,265
	26-29 yaş	29	185,03	37,53			
	30-34 yaş	32	197,03	24,37			
	35-39 yaş	23	190,22	22,33			
	40-45 yaş	9	190,89	30,00			
	Toplam	103	189,37	30,22			

* $p < 0,05$

Tablo 19 incelendiğinde, çocukların sosyal beceri alt boyutlarından başlangıç becerileri boyutunun çocukların annelerin yaşlarına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturduğu saptanmıştır ($F_{(4-98)}=3,082$, $p<0,05$). Puan ortalamaları incelendiğinde 30-34 yaş aralığında anneye sahip çocukların başlangıç becerileri ($\bar{X}=52,31$), akademik destek becerileri ($\bar{X}=49,25$), arkadaşlık becerileri ($\bar{X}=53,91$) ile toplam ($\bar{X}=197,03$) puan ortalamalarının diğer gruptaki çocuklara göre yüksek olduğu saptanmıştır.

Çalışmada çocukların sosyal beceri alt boyutlarından başlangıç becerileri boyutlarının anne yaşına göre anlamlı bir fark oluşturduğu görülmektedir. Sosyal beceri gelişiminde anne en önemli faktördür. Anne yaşı çocukların sosyal gelişiminde önemli yeri vardır. Annenin genç olması çocuk büyüme tecrübesi çocukların sosyal gelişiminde önemlidir. Daha bilinçli annenin çocuklarına yaklaşımı, ihtiyaçlarını anlaması çocukların sosyal becerilerinin gelişimi açısından önemli bir etkidir. Çocuk annenin tutumuna göre sosyal becerilerinin gelişiminde etkiye sahiptir. Anne yaşı bu tutumu artıran önemli faktörlerdendir. Yaşanmışlığı fazla olan annelerin çocuklara yönelik tutum ve davranışlarında farklılık gözlenmektedir. Bu anlamda çalışmada da görüleceği üzere anne yaşı çocukların sosyal beceri gelişiminde önemlidir. Orta yaş annelerin çocuklarına karşı tutumları daha olgun daha bilinçli olmaktadır. Çocukla bağının ve gelişiminin önemini kavrayan anne çocuklarının sosyal beceri gelişimi açısından daha yeterliliktedir.

Yaşar Ekici (2014) çalışmasında çocuğun sosyal beceri gelişiminde annenin yaşının etkili olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bunun sebebi olarak da sosyo-kültürel açıdan gelişmiş bir ilde yaptığından ve annelerin kendilerini geliştirebileceği ortamların fazla olmasından dolayı olabilir.

Tablo 20

Araştırmaya Dahil Edilen Çocukların Babalarının Yaşlarına Göre Sosyal Beceri Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmalar ve Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Grup	Baba Yaş	n	$\bar{X}$	S	sd	f	p
Başlangıç Becerileri	26-29 yaş	17	44,29	11,71	4	1,954	0,108
	30-34 yaş	34	48,79	9,21			
	35-39 yaş	23	52,04	6,44			
	40-45 yaş	23	50,04	8,01			
	46 yaş ve üstü	6	47,50	10,71			
	Toplam	103	48,98	9,14			
Akademik Destek Becerileri	26-29 yaş	17	45,41	10,61		0,178	0,949
	30-34 yaş	34	46,71	8,69			
	35-39 yaş	23	41,61	8,04			
	40-45 yaş	23	46,65	6,64			
	46 yaş ve üstü	6	45,67	11,04			
	Toplam	103	46,62	8,49			
Arkadaşlık Becerileri	26-29 yaş	17	51,24	9,70		0,262	0,902
	30-34 yaş	34	51,79	8,96			
	35-39 yaş	23	53,30	8,60			
	40-45 yaş	23	53,39	6,95			
	46 yaş ve üstü	6	52,00	9,40			
	Toplam	103	52,41	8,50			
Duyguları Yönetme Becerileri	26-29 yaş	17	39,88	9,44		0,214	0,930
	30-34 yaş	34	41,62	9,07			
	35-39 yaş	23	41,13	10,62			
	40-45 yaş	23	41,70	6,74			
	46 yaş ve üstü	6	43,50	9,79			
	Toplam	103	41,35	8,95			
Toplam	26-29 yaş	17	180,82	39,82		0,511	0,728
	30-34 yaş	34	188,91	30,47			
	35-39 yaş	23	194,09	27,70			
	40-45 yaş	23	191,83	21,99			
	46 yaş ve üstü	6	188,67	39,25			
	Toplam	103	189,27	30,21			

Tablo 20 incelendiğinde, çocukların sosyal beceri alt boyutlarından başlangıç becerileri ($F_{(4-98)}=1,954$, $p>0,05$), akademik destek becerileri ($F_{(4-98)}=0,178$, $p>0,05$), arkadaşlık

becerileri ($F_{(4-98)}=0,262$, $p>0,05$), duyguları yönetme becerileri ($F_{(4-98)}=0,214$, $p>0,05$) ve toplam sosyal becerinin ($F_{(4-98)}=0,511$, $p>0,05$) çocukların babalarının yaşlarına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturmadığı saptanmıştır. Her ne kadar anlamlı farklılık görülme 26-29 yaş aralığında babaya sahip çocukların arkadaşlık becerileri ($\bar{X}=51,24$), duyguları yönetme becerileri ($\bar{X}=39,82$) ile toplam ($\bar{X}=180,82$) puan ortalamalarının diğer gruptaki çocuklara göre düşük olduğu saptanmıştır.

Tabloda da görüldüğü üzere baba yaşı çocuğun sosyal beceri gelişiminde önemli role sahip olmadığı görülmektedir. Her ne kadar anlamlı bir fark bulunmasa da 26-29 yaş aralığındaki babaya sahip olan çocukların arkadaşlık becerileri, duyguları yönetme becerileri ile toplam puan ortalamalarına göre düşük olduğu görülmektedir. Bunun sebebi olarak da çocuk bakımı ve gelişimi için deneyimin önemi ortaya çıkabilmektedir. Çocuğun sosyal becerisinin gelişmesinde en önemli katkı sahiplerinden birisi de babasıdır. Erken dönemde hissedilmese de bu durum ilerleyen yıllarda çocuk üzerindeki etkisi çok fazladır. Çocuk babasıyla özdeşim kurarak sosyal becerilerinde gelişmeler yaşamaktadır. Bu anlamda babanın çocuğa karşı tutumu ve ilgisi çocuğun sosyal gelişiminde önemlidir. Babanın yaşı ne olursa olsun babanın çocuğa yaklaşımı, ilgisi, bilinçli olması çocuğun sosyal beceri gelişiminde önemli olabilmektedir.

Literatürlerde araştırma sonucunu destekleyen araştırmalar vardır. Tatlı (2014) araştırmasında çocukların sosyal beceri düzeyleri ile babalarının yaşları arasında anlamlı farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Tablo 21

Araştırmaya Dahil Edilen Çocukların Annelerinin Öğrenim Durumuna Göre Sosyal Beceri Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmalar ve Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Grup	Anne Öğrenim Durumu	n	$\bar{X}$	S	sd	f	p
Başlangıç Becerileri	Okur-yazar değil	11	52,54	6,95	4	0,601	0,663
	İlkokul mezunu	58	48,02	9,76			
	Ortaokul mezunu	13	49,23	7,78			
	Lise mezunu	11	49,82	7,39			
	Üniversite mezunu	10	49,40	11,25			
	Toplam	103	48,98	9,14			
Akademik Destek Becerileri	Okur-yazar değil	11	47,91	7,69		1,121	0,351
	İlkokul mezunu	58	45,88	8,37			
	Ortaokul mezunu	13	44,08	9,11			
	Lise mezunu	11	50,00	9,90			
	Üniversite mezunu	10	49,10	7,20			
	Toplam	103	46,62	8,49			
Arkadaşlık Becerileri	Okur-yazar değil	11	54,00	5,33		0,529	0,715
	İlkokul mezunu	58	52,31	8,76			
	Ortaokul mezunu	13	49,69	11,28			
	Lise mezunu	11	53,80	8,37			
	Üniversite mezunu	10	53,00	5,96			
	Toplam	103	52,41	8,50			
Duyguları Yönetme Becerileri	Okur-yazar değil	11	43,36	8,61		0,956	0,435
	İlkokul mezunu	58	41,78	8,04			
	Ortaokul mezunu	13	38,38	11,40			
	Lise mezunu	11	43,30	12,06			
	Üniversite mezunu	10	38,30	6,88			
	Toplam	103	41,35	8,95			
Toplam	Okur-yazar değil	11	197,82	24,74		0,647	0,630
	İlkokul mezunu	58	188,00	30,96			
	Ortaokul mezunu	13	181,38	33,20			
	Lise mezunu	11	197,18	34,71			
	Üniversite mezunu	10	189,80	22,90			
	Toplam	103	189,37	2,98			

Tablo 21 incelendiğinde, çocukların sosyal beceri alt boyutlarından başlangıç becerileri ($F_{(4-98)}=0,601$, $p>0,05$), akademik destek becerileri ($F_{(4-98)}=1,121$, $p>0,05$), arkadaşlık becerileri ($F_{(4-98)}=0,529$, $p>0,05$), duyguları yönetme becerileri ($F_{(4-98)}=0,956$, $p>0,05$) ve toplam sosyal becerinin ($F_{(4-98)}=0,647$, $p>0,05$) anne öğrenim durumuna göre istatistiksel

açından anlamlı bir farklılık oluşturmadığı saptanmıştır. Puan ortalamalarına bakıldığında okur yazar olmayan anneye sahip çocukların başlangıç becerileri ($\bar{X}=52,54$), arkadaşlık becerileri ($\bar{X}=54,00$), duygularını yönetme becerileri ($\bar{X}=43,36$) ile toplam ($\bar{X}=197,82$) puan ortalamalarının diğer gruptaki çocuklara göre yüksek olduğu saptanmıştır.

Çocuk sosyal becerisinde anne eğitim durumunun anlamlı bir fark oluşturduğu görülmektedir. Bu durum annenin ve çocuğun kişilik yapısına, aile içi iletişime, çocuğu etkileyen çevresel faktörlerin fazla oluşu olarak düşünülebilir. Sosyal beceri gelişiminde anne ve babanın ilgili tutumu eğitim durumundan bağımsız olduğu düşünülebilir. Çocuk sosyal beceri gelişimi anne eğitim durumuna göre değişkenlik göstermemesinin bir sebebi de iletişim araçlarının ve internet çağının gelişmesiyle annelerin bilgileri edinebilme imkanı olabilir. Puan ortalamalarına bakıldığında okur-yazar olmayan anneye sahip çocukların başlangıç becerileri arkadaşlık becerileri, duygularını yönetme beceriler ile toplam puan ortalamalarının diğer gruptaki çocuklara göre yüksek olduğu saptanmıştır. Bunun sebebi de annelerin kendileri gibi bir eğitim almamış çocuk yetiştirmek istememesinden kaynaklı olmuş olabilir. Anne bu durumu bilerek çocuklara daha ilgili ve bu durumu hissederek yaklaşmış olabilir.

Yaşar Ekici (2014), araştırmasında annenin eğitim durumunun çocuğun sosyal beceri gelişimine etkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Tatlı (2014), araştırmasında ilköğretim mezunu anneler ile üniversite mezunu anneler arasında bir farklılık saptanmış olup, buna göre en yüksek ortalamayı üniversite mezunu anneler elde ederken en düşük ortalamayı ise ilköğretim mezunu anneler elde etmişlerdir.

Tablo 22

Araştırmaya Dahil Edilen Çocukların Babalarının Öğrenim Durumuna Göre Sosyal Beceri Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmalar ve Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Grup	Baba Öğrenim Durumu	n	$\bar{X}$	S	sd	f	p
Başlangıç Becerileri	İlkokul mezunu	36	49,03	8,37	3	0,797	0,498
	Ortaokul mezunu	24	47,12	10,46			
	Lise mezunu	34	49,29	9,32			
	Üniversite mezunu	9	52,56	7,76			
	Toplam	103	48,98	9,14			
Akademik Destek Becerileri	İlkokul mezunu	36	46,22	7,38		0,762	0,518
	Ortaokul mezunu	24	44,79	9,86			
	Lise mezunu	34	47,91	9,27			
	Üniversite mezunu	9	48,22	5,07			
	Toplam	103	46,62	8,49			
Arkadaşlık Becerileri	İlkokul mezunu	36	52,61	7,02		0,211	0,889
	Ortaokul mezunu	24	51,21	9,15			
	Lise mezunu	34	52,91	10,04			
	Üniversite mezunu	9	52,89	6,53			
	Toplam	103	52,41	8,50			
Duyguları Yönetme Becerileri	İlkokul mezunu	36	41,31	8,12		1,367	0,257
	Ortaokul mezunu	24	40,58	10,24			
	Lise mezunu	34	43,18	8,87			
	Üniversite mezunu	9	36,67	8,14			
	Toplam	103	41,35	8,95			
Toplam	İlkokul mezunu	36	189,17	26,25		0,471	0,703
	Ortaokul mezunu	24	183,71	36,06			
	Lise mezunu	34	193,32	32,15			
	Üniversite mezunu	9	190,33	21,46			
	Toplam	103	189,37	30,22			

Tablo 22 incelendiğinde, çocukların sosyal beceri alt boyutlarından başlangıç becerileri ($F_{(3-99)}=0,797$, $p>0,05$), akademik destek becerileri ($F_{(3-99)}=0,762$, $p>0,05$), arkadaşlık becerileri ($F_{(3-99)}=0,211$, $p>0,05$), duyguları yönetme becerileri ($F_{(3-99)}=1,367$ $p>0,05$) ve toplam sosyal becerinin ($F_{(3-99)}=0,471$, $p>0,05$) baba öğrenim durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturmadığı saptanmıştır. Puan ortalamaları incelendiğinde üniversite mezunu babaya sahip olan çocukların başlangıç beceri ($\bar{X}=52,56$) ve akademik destek becerileri ($\bar{X}=48,22$); lise mezunu babaya sahip olan çocukların ise arkadaşlık becerileri ($\bar{X}=52,91$), duyguları yönetme becerileri ($\bar{X}=43,18$) ve toplam puanlarının ($\bar{X}=193,32$) diğer gruptaki babaların puan ortalamalarından daha yüksek olduğu görülmektedir.

Babanın çocukların sosyal beceri gelişimine katkısı fazladır. Çocuklar geçirilen kaliteli zaman, ilgi ve yaklaşımın çocuk üzerindeki etkisi fazladır. Eğitim seviyesi yüksek olan baba çocuğa daha bilinçli bir şekilde yaklaşır. Çocuğun beklenti ve ihtiyaçlarını en iyi şekilde karşılayabilir.

Literatürlere bakarsak eğer babanın öğrenim durumunun çocuğun sosyal beceri gelişimine etkisi olduğunu gösteren çalışmalar da vardır. Tatlı (2014) çalışmasında çocuğun sosyal beceri gelişiminde babanın öğrenim durumunun etkisi olduğu sonucuna varmıştır.

Tablo 23

Araştırmaya Dahil Edilen Çocukların Annelerinin Meslek Durumuna Göre Sosyal Beceri Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmalar ve t Testi Sonuçları

Grup	Anne Meslek Durumu	n	$\bar{X}$	S	t	p
Başlangıç Becerileri	Çalışmıyor	95	49,00	9,34	0,074	0,263
	Çalışıyor	8	48,75	6,73		
Akademik Destek Becerileri	Çalışmıyor	95	46,56	8,77	0,260	0,024
	Çalışıyor	8	47,37	4,07		
Arkadaşlık Becerileri	Çalışmıyor	95	52,38	8,74	0,118	0,075
	Çalışıyor	8	52,75	5,04		
Duyguları Yönetme Becerileri	Çalışmıyor	95	41,48	9,16	0,524	0,216
	Çalışıyor	8	39,75	6,11		
Toplam	Çalışmıyor	95	189,89	31,09	0,051	0,060
	Çalışıyor	8	188,75	17,94		

Tablo 23 incelendiğinde aile tipine göre sosyal beceri alt boyutlarından başlangıç becerileri ($t=0,074$, $p>0,05$), akademik destek becerileri ($t=0,260$, $p>0,05$), arkadaşlık becerileri ($t=0,118$, $p>0,05$), duyguları yönetme becerileri ($t=0,524$, $p>0,05$) ve toplam sosyal becerinin ($t=0,051$, $p>0,05$) istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturmadığı saptanmıştır. Her ne kadar puanlar arasında belirgin fark görünmese de; çalışmayan anneye sahip çocukların başlangıç becerileri ($\bar{X}=49,00$), duyguları yönetme becerileri ($\bar{X}=41,48$) ve toplam ($\bar{X}=189,89$) puan ortalamalarının çalışan anneye sahip çocuklardan yüksek olduğu belirlenmiştir.

Çocuk bakımında ve gelişiminde anne ile geçirilen zaman ilk yıllarda çok önemlidir. Çocuk tüm deneyimlerini anne tarafından edinmektedir. Sosyal beceri gelişimi de anne ile geçireceği kaliteli zamanda gelişmektedir. Annenin meslek durumuna göre çocuğun sosyal beceri gelişiminde anlamlı farklılık oluşmamasının sebeplerinde; çocuğun zaman içinde anneden bağımsızlaşarak çevreye yöneldiği görülebilir. Kazanacak deneyimleri ve sosyal becerilerini çevreden alabilir. Çocuk sosyal beceri gelişiminde çok fazla zaman geçirmesi değil kaliteli zaman geçirmesi etkilidir.

Literatürlere bakıldığında bu araştırmayı destekleyen çalışmalar vardır. Yaşar Ekici (2014) çalışmasında annenin meslek durumunun çocuğun sosyal beceri gelişimine istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulmamıştır. Özbey (2009) araştırmasında çocukların sosyal becerileri anne mesleğine göre değişmediği sonucuna varmıştır.

Yazınla ilgili diğer araştırmalara bakıldığında annenin meslek durumuna çocuğun sosyal beceri gelişimine etkisi olduğu sonucuna ulaşan çalışmalar vardır. Türkoğlu (2013) yaptığı çalışmada annenin meslek durumunun çocuğun sosyal beceri gelişiminde etkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Tablo 24

Araştırmaya Dahil Edilen Çocukların Babalarının Meslek Durumuna Göre Sosyal Beceri Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmalar ve Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Grup	Baba Meslek Durumu	n	$\bar{X}$	S	sd	f	p
Başlangıç Becerileri	Çalışmıyor	8	52,12	5,28	2	0,921	0,402
	Memur	13	50,85	9,97			
	Serbest Meslek	82	48,38	9,28			
	Toplam	103	48,98	9,14			
Akademik Destek Becerileri	Çalışmıyor	8	50,25	8,29		0,911	0,406
	Memur	13	47,38	7,44			
	Serbest Meslek	82	46,14	8,66			
	Toplam	103	46,62	8,49			
Arkadaşlık Becerileri	Çalışmıyor	8	55,87	7,57		0,849	0,431
	Memur	13	53,23	9,28			
	Serbest Meslek	82	51,94	8,47			
	Toplam	103	52,41	8,50			
Duyguları Yönetme Becerileri	Çalışmıyor	8	44,50	9,21		0,944	0,392
	Memur	13	39,00	10,38			
	Serbest Meslek	82	41,41	8,70			
	Toplam	103	41,35	8,95			
Toplam	Çalışmıyor	8	202,75	27,93		0,889	0,414
	Memur	13	190,46	32,22			
	Serbest Meslek	82	187,89	30,14			
	Toplam	103	189,37	30,22			

Tablo 24 incelendiğinde, çocukların sosyal beceri alt boyutlarından başlangıç becerileri ($F_{(2-100)}=0,921$, $p>0,05$), akademik destek becerileri ($F_{(2-100)}=0,911$, $p>0,05$), arkadaşlık becerileri ($F_{(2-100)}=0,849$, $p>0,05$), duyguları yönetme becerileri ($F_{(2-100)}=0,944$, $p>0,05$) ve toplam sosyal becerinin ($F_{(2-100)}=0,889$, $p>0,05$) baba meslek durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturmadığı saptanmıştır. Puan ortalamaları incelendiğinde ise çalışmayan babalara sahip çocukların başlangıç becerileri ($\bar{X}=52,12$), akademik destek becerileri ($\bar{X}=50,25$), arkadaşlık becerileri ($\bar{X}=55,87$), duyguları yönetme becerileri ($\bar{X}=44,50$), ve toplam ($\bar{X}=202,75$) puan ortalamalarının diğer gruptaki çocuklara göre yüksek olduğu saptanmıştır.

Babanın çocukla geçirdiği zaman çocuğun gelişimi için çok önemlidir. Çocuklarıyla evde daha çok vakit geçiren baba çocuğa rol model olmaktadır. Çevreyi keşfetmeyi cesaretlendiren bir tutum gösteren baba çocuğun kendine güvenini sağlayarak sosyal beceri gelişimini destekleyebilir.

Bu çalışmayı destekler nitelikte çalışmalar vardır. Çalışmalara bakıldığında babanın meslek durumunun çocuğun sosyal beceri gelişimine etkisi olmadığını gösteren çalışmalar vardır. Türkoğlu (2013) çalışmasında çocuğun sosyal beceri gelişiminde babanın meslek durumunun etkisi olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Sarı (2007) çalışmasında babanın mesleğinin çocuklarının sosyal beceri gelişimine etkisi olmadığı sonucuna varmıştır.

Tablo 25

Araştırmaya Dahil Edilen Çocukların Aile Yapısına Göre Sosyal Beceri Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmalar ve t Testi Sonuçları

Grup	Aile Yapısı	n	$\bar{X}$	S	t	p
Başlangıç Becerileri	Çekirdek Aile	79	49,43	9,13	0,905	0,367
	Geniş Aile	24	47,50	9,20		
Akademik Destek Becerileri	Çekirdek Aile	79	46,70	8,28	0,377	0,872
	Geniş Aile	24	46,38	9,31		
Arkadaşlık Becerileri	Çekirdek Aile	79	52,59	8,17	0,872	0,553
	Geniş Aile	24	51,79	9,65		
Duyguları Yönetme Becerileri	Çekirdek Aile	79	41,17	8,57	0,308	0,706
	Geniş Aile	24	41,96	10,27		
Toplam	Çekirdek Aile	79	189,89	29,28	0,296	0,749
	Geniş Aile	24	183,62	33,72		

Tablo 25 incelendiğinde aile tipine göre sosyal beceri alt boyutlarından başlangıç becerileri ($t=0,905$, $p>0,05$), akademik destek becerileri ($t=0,377$, $p>0,05$), arkadaşlık becerileri ($t=0,553$, $p>0,05$), duyguları yönetme becerileri ($t=0,553$, $p>0,05$) ve toplam sosyal becerinin ($t=0,296$, $p>0,05$) istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturmadığı saptanmıştır. Her ne kadar puanlar arasında belirgin fark görünmese de; çekirdek aileye sahip çocukların başlangıç becerileri ($\bar{X}=49,43$), akademik destek becerileri ($\bar{X}=46,70$), arkadaşlık becerileri ($\bar{X}=52,59$) ve toplam ($\bar{X}=189,89$) puan ortalamalarının geniş aileye sahip çocuklardan yüksek olduğu belirlenmiştir.

Geniş aileye sahip ailelerde kişi sayısı fazla olduğundan dolayı çocukların kendilerini ifade edeceği, soru soracağı ortam ve zaman kısıtlıdır. Çocuğa yüklenen sorumluluk fazladır. Çekirdek ailede yetişen çocuğa ayrılan zamanın fazlalığı ve çocuğun kendini ifade edecek ortamı daha rahat bulabilmesi mümkündür. Bu da çocuğun sosyal beceri gelişimini olumlu etkiler.

Aktaş Özkafacı (2012) yaptığı araştırmada çocukların sosyal beceri gelişiminde annenin demokratik tutumunun etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Erten, Ogelman, Önder ve Seçer (2013) yılında yapmış oldukları çalışmada annelerin olumlu ve olumsuz tutumlarının çocukların sosyal beceri ve okula uyum düzeylerini olumlu ve olumsuz yönde etkilediğini ortaya çıkarmıştır.

Annelerin Empatik Becerilerine İlişkin Bulgu ve Yorum

Analize ait bulgulara Tablo 26-28 arasında yer verilmiştir.

Tablo 26

Araştırmaya Dahil Edilen Çocukların Annelerin Yaşlarına Göre Empati Beceri Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmalar ve Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Grup	Anne Yaş	n	$\bar{X}$	S	sd	f	p
Empati Beceri Puanları	25 yaş altı	10	134,70	24,51	4	0,669	0,615
	26-29 yaş	29	122,97	21,91			
	30-34 yaş	32	125,50	20,37			
	35-39 yaş	23	125,00	16,37			
	40-45 yaş	9	123,44	14,76			
	Toplam	103	125,39	19,91			

Tablo 26 incelendiğinde, yapılan varyans analizi sonuçlarında, annelerin empati beceri puanlarının yaşlarına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturmadığını göstermektedir ($F_{(4-98)}=0,669$, $p>0,05$). Puan ortalamaları incelendiğinde, 25 yaş altı annelerin empati puan ortalamalarının ($\bar{X}=134,70$) diğer gruptaki annelerin puan ortalamalarından daha yüksek olduğu görülmektedir.

Annenin ilgisini ve sevgisini çocuğa aktarma biçimine bağlıdır. Anne yaşından ziyade çocukla doğru iletişimi kuran, gerekli duyguyu çocuğa göstermelidir. Anne yaş kriterine

bakmadan üzerine düşen sorumluluğu yerine getirerek çocuğun gelişimini sağlamalıdır. Genç anneler daha enerjik ve az çocuğa sahip oldukları için çocuklarına gereken ilgiyi gösterebilirler.

Empati gelişiminin en önemli etkeni anne ve çocuk arasındaki iletişimidir. Anne çocuk ile iletişimde ne kadar çok çocuğu anlama yoluna giderse o anlamda çocuğun empati gelişimi artar. Yaşamın ilk yıllarında annenin çocuğa şefkat, ilgi, sevgi göstermesi çocuğun çevreye bu duyguları yansıtmalarını sağlayacaktır.

Literatüre bakıldığında annelerin yaşı ile empati becerileri arasında ilişki olduğunu gösteren çalışmalar vardır. Sayın (2010) araştırmasında empati becerileri ile annenin yaşı arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Tablo 27

Araştırmaya Dahil Edilen Çocukların Annelerin Öğrenim Durumuna Göre Empati Beceri Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmalar ve Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Grup	Anne Öğrenim Durumu	n	$\bar{X}$	S	sd	f	p
Empati Beceri Puanları	Okur-yazar değil	11	121,73	13,27	4	0,841	0,502
	İlkokul mezunu	58	126,69	20,17			
	Ortaokul mezunu	13	122,15	14,59			
	Lise mezunu	11	119,27	22,64			
	Üniversite mezunu	10	132,80	26,78			
	Toplam	103	125,39	19,91			

Tablo 27 incelendiğinde, yapılan varyans analizi sonuçlarında annelerin empati beceri puanlarının öğrenim durumlarına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturmadığını göstermektedir ($F_{(4-98)}=0,841$, $p>0,05$). Puan ortalamaları incelendiğinde, üniversite mezunu olan annelerin empati puan ($\bar{X}=132,80$) ortalamalarının diğer gruptaki annelerin puan ortalamalarından daha yüksek olduğu görülmektedir.

Eğitim seviyesi yüksek olan anne çocuğa nasıl yaklaşması gerektiğini bilir. Doğru iletişim kurarak yetişen çocuk çevresini anlayarak yetişir. Karşısındakinin ve kendisinin duygu ve

düşüncelerini tahmin edebilir. Karşısındakinin ne hissettiğini anlayabilir. Üniversite mezunu anneler yaşanmışlıkları fazla olduğu için çocuklarını daha farklı yetiştirirler.

Uçmaz (2004) araştırmasında üniversitesi ve yüksek okul mezunu annelerin empati becerilerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Tablo 28

Araştırmaya Dahil Edilen Çocukların Annelerin Çalışma Durumuna Göre Empati Beceri Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmalar ve t Testi Sonuçları

Grup	Annenin Çalışma Durumu	n	$\bar{X}$	S	t	p
Empati Beceri Puanları	Çalışmıyor	95	124,92	19,08	-0,829	0,104
	Çalışıyor	8	131,00	29,10		

Tablo 28 incelendiğinde, yapılan t testi sonuçlarında annelerin empati beceri puanlarının mesleğine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturmadığını göstermektedir ($t=-0,829$, $p>0,05$). Puan ortalamaları incelendiğinde, çalışan annelerin empati puan ($\bar{X}=131,00$) ortalamalarının çalışmayan annelerin puan ortalamalarından daha yüksek olduğu görülmektedir.

Çalışan annelerin iş hayatında edindiği tecrübenin çocuk eğitime etkisi olmaktadır. Annenin işten arta kalan zamanı çocukla en verimli şekilde kullanması çocuğun empati gelişimini etkilemektedir.

Çocukların Öz Düzenleme Becerileri İle Annelerin Empati Ölçeği Arasındaki Korelasyon Bulguları ve Yorum

Çocukların öz düzenleme (dikkat/dürtü kontrolü, olumlu duygu) ve empati arasındaki ilişki incelenmiştir. Analize ait bulgular Tablo 29’da yer verilmiştir.

Tablo 29

Çocukların Öz Düzenleme Ölçeğinden Aldıkları Puanlar ile Annelerinin Empati Ölçeğinden Aldıkları Puanları Arasında İlişkiye Ait Korelasyon Testi Sonuçları

		Öz Düzenleme Beceri Puanları		
		Dikkat/Dürtü Kontrol	Olumlu Duygu	Toplam Puan
Empati Puanı	Beceri	r	0,249	0,202
		p	0,011*	0,040*
		N	103	103
		r ²	0,062	0,040

* p<0,05

Tablo 29 incelendiğinde, çocukların öz düzenleme boyutlarından dikkat/dürtü kontrol boyutu ile annelerin empati beceri puanı arasındaki ilişki $r=0,249$; olumlu duygu boyutu arasındaki ilişki $r=0,087$ ve toplam puan arasındaki ilişki $r=0,202$ olarak belirlenmiştir. Bu katsayılardan çocukların öz düzenleme beceri alt boyutlarından dikkat/dürtü kontrol boyutu ve toplam puan ile annelerin empati beceri puanları arasındaki pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu görülmektedir ($p<0,05$).

Çalışmada çocukların öz düzenleme ölçeğinden aldıkları puanlar ile annelerinin empati ölçeğinden aldıkları puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki çıkmıştır. Yani annelerin empatik becerileri arttıkça çocukların öz düzenleme becerileri de artar. Yaşamın ilk yıllarında çocuğun annesiyle kurduğu iletişim çok etkilidir. Çocuğun dünyasını çocuğun gözüyle görebilen, çocuğun gelişimsel ve duygusal özelliklerini göz ardı etmeyen anneler çocuklarının öz düzenleme becerilerinin gelişimini sağlar. Çocuklara onların duygu ve düşüncelerini bilerek, hissederek ve yaşayarak yaklaşan anneler çocuklarının öz düzenleme becerisini geliştirmelerine katkıda bulunabilirler. Çocuklarına empatiyle yaklaşan annelerin çocukları çevreyi ve kendini anlayan bireyler olarak yetişebilirler.

Çocukların Sosyal Becerileri ile Annelerin Empatik Beceri Ölçeği Arasındaki Korelasyon Bulguları ve Yorum

Çocukların sosyal beceri (başlangıç becerileri, akademik destek becerileri, arkadaşlık becerileri, duyguları yönetme becerileri) ile annelerin empati puanları arasındaki ilişki incelenmiştir. Analize ait bulgular Tablo 30'da yer verilmiştir.

Tablo 30

Çocukların Sosyal Beceri Ölçeğinden Aldıkları Puanlar ile Annelerinin Empati Ölçeğinden Aldıkları Puanları Arasında İlişkiye Ait Korelasyon Testi Sonuçları

		Çocukların Sosyal Beceri Puanları				
Empati Beceri Puanları		Başlangıç Becerileri	Akademik Destek Becerileri	Arkadaşlık Becerileri	Duyguları Yönetme Becerileri	TOPLAM
	r	-0,135	-0,046	0,054	0,103	-0,008
	p	0,175	0,645	0,586	0,302	0,936
	N	103	103	103	103	103
	r ²	0,018	0,002	0,002	0,010	0,006

Tablo 30 incelendiğinde, annelerin empati beceri puanları ile çocukların sosyal beceri alt boyutlarından başlangıç becerileri arasındaki ilişki $r=-0,135$; akademik destek becerileri boyutu arasındaki ilişki $r=-0,046$; arkadaşlık becerileri boyutu arasındaki ilişki $r=0,054$; duyguları yönetme boyutu arasındaki ilişki $r=0,103$ ve toplam puan arasındaki ilişki $r=-0,008$ olarak belirlenmiştir. Çocukların sosyal beceri ölçeğinden aldıkları puanlar ile annelerinin empati beceri ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı ilişki olmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Çocukların Sosyal Becerileri ile Öz Düzenleme Becerileri Arasındaki Korelasyon

Bulguları ve Yorum

Çocuğun sosyal beceri (başlangıç becerileri, akademik destek becerileri, arkadaşlık becerileri, duyguları yönetme becerileri) ile öz düzenleme (dikkat/dürtü kontrolü ve olumlu duygu) arasındaki ilişki incelenmiştir. Analize ait bulgulara Tablo 31’de yer verilmiştir.

Tablo 31

Çocukların Sosyal Beceri Ölçeğinden Aldıkları Puanlar ile Öz Düzenleme Ölçeğinden Aldıkları Puanları Arasında İlişkiye Ait Korelasyon Testi Sonuçları

Değişkenler	Çocukların Sosyal Beceri Puanları				
	Başlangıç Becerileri	Akademik Destek Becerileri	Arkadaşlık Becerileri	Duyguları Yönetme Becerileri	TOPLAM
Dikkat/Dürtü Kontrol	r	0,312	0,373	0,313	0,234
	P	0,001**	0,000**	0,001**	0,017*
	N	103	103	103	103
	r ²	0,097	0,139	0,097	0,054
Olumlu Duygu	r	0,492	0,430	0,389	0,236
	p	0,000**	0,000**	0,000**	0,016*
	N	103	103	103	103
	r ²	0,242	0,184	0,151	0,055
Toplam	r	0,403	0,420	0,363	0,250
	P	0,000**	0,000**	0,000**	0,011*
	N	103	103	103	103
	r ²	0,162	0,176	0,131	0,062

* $p < 0,05$

** $p < 0,01$

Tablo 31 incelendiğinde çocukların sosyal beceri düzeyleri ile öz düzenleme becerileri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Çocukların sosyal beceri alt boyutlarından başlangıç becerileri ile öz düzenleme alt boyutlarından dikkat/dürtü kontrol boyutu arasındaki ilişki $r=0,312$; olumlu duygu boyutu arasındaki ilişki $r=0,492$ ve toplam puanları arasındaki ilişki $r=0,403$ olarak belirlenmiştir. Bu katsayı anlamlı olmakla birlikte, pozitif ve düşük bir ilişkiyi işaret etmektedir ($p < 0,01$).

Çocukların sosyal beceri alt boyutlarından akademik destek becerileri ile öz düzenleme alt boyutlarından dikkat/dürtü kontrol boyutu arasındaki ilişki $r=0,373$; olumlu duygu boyutu arasındaki ilişki $r=0,430$ ve toplam puanları arasındaki ilişki $r=0,420$ olarak belirlenmiştir. Bu katsayı anlamlı olmakla birlikte, pozitif ve düşük bir ilişkiyi işaret etmektedir ($p < 0,01$).

Çocukların sosyal beceri alt boyutlarından arkadaşlık becerileri ile öz düzenleme alt boyutlarından dikkat/dürtü kontrol boyutu arasındaki ilişki $r=0,313$; olumlu duygu boyutu arasındaki ilişki $r=0,389$ ve toplam puanları arasındaki ilişki $r=0,363$ olarak belirlenmiştir. Bu katsayı anlamlı olmakla birlikte, pozitif ve düşük bir ilişkiyi işaret etmektedir ($p < 0,01$).

Çocukların sosyal beceri alt boyutlarından duyguları yönetme becerileri ile öz düzenleme alt boyutlarından dikkat/dürtü kontrol boyutu arasındaki ilişki $r=0,234$; olumlu duygu boyutu arasındaki ilişki $r=0,236$ ve toplam puanları arasındaki ilişki $r=0,250$ olarak

belirlenmiştir. Bu katsayı anlamlı olmakla birlikte, pozitif ve düşük bir ilişkiyi işaret etmektedir ($p<0,01$).

Çocukların sosyal beceri alt boyutlarından toplam puan ile öz düzenleme alt boyutlarından dikkat/dürtü kontrol boyutu arasındaki ilişki $r=0,357$; olumlu duygu boyutu arasındaki ilişki $r=0,449$ ve toplam puanları arasındaki ilişki $r=0,416$ olarak belirlenmiştir. Bu katsayı anlamlı olmakla birlikte, pozitif ve düşük bir ilişkiyi işaret etmektedir ($p<0,01$).

Çalışmada çocukların sosyal beceri alt boyutlarından başlangıç becerileri ile öz düzenleme alt boyutlarından, dikkat/dürtü kontrolü, olumlu duygu ile arasındaki ilişki anlamlı olmakla birlikte, pozitif ve düşük bir ilişkiye sahiptir. Çocuğun çevreyle ve ailesiyle kurduğu ilk iletişim çocuğun diğer alanlarını da etkiler. Çocuk çevreyi tanıdıkça, çevredeki insanlarla iletişime geçtikçe öz düzenleme becerisini geliştirir.

Çalışmada çocukların sosyal beceri alt boyutlarından akademik destek becerileri ile öz düzenleme alt boyutlarından, dikkat/dürtü kontrolü, olumlu duygu ile arasındaki ilişki anlamlı olmakla birlikte, pozitif ve düşük bir ilişkiye sahiptir. Akademik destek becerisi yüksek çocuklarda anlama, neden-sonuç ilişkisi, pratik çözüm yolları bulacağından çocuğun öz düzenleme becerisini de etkileyebilmektedir. Akademik destek becerisinin gelişimi çocuklardaki empati, duyguları anlama ve benzeri duygusal becerileri etkileyebileceğinden öz düzenleme becerisinin gelişimini de etkileyebilir.

Çalışmada çocukların sosyal beceri alt boyutlarından arkadaşlık becerileri ile öz düzenleme alt boyutlarından, dikkat/dürtü kontrolü, olumlu duygu ile arasındaki ilişki anlamlı olmakla birlikte, pozitif ve düşük bir ilişkiye sahiptir. Öz düzenleme becerisinin gelişiminde çocuğun arkadaşlarıyla olan ilişkisi çok önemlidir. Çocuk arkadaşlarıyla iletişime geçtikçe, oyun oynadıkça, iş birliği yaptıkça, paylaşım yaptıkça çocuğun hem öz düzenleme becerisi hem de sosyal beceri gelişimi sağlanır.

Çalışmada çocukların sosyal beceri alt boyutlarından duyguları yönetme ile öz düzenleme alt boyutlarından, dikkat/dürtü kontrolü, olumlu duygu ile arasındaki ilişki anlamlı olmakla birlikte, pozitif ve düşük bir ilişkiye sahiptir. Çocuğun duygularının farkında olması, hatalarını kabul etmesi, karşılaştığı olumsuz durumlarla başa çıkması, istemediği durumları ifade etmesi çocuğun sosyal becerisinin geliştiği gösterir. Bu bağlamda bu durumlara doğru tepki ve davranış göstermesi çocuğun öz düzenleme becerisinin geliştiğini gösterir.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç

Bu araştırma, okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların öz düzenleme ve sosyal beceri düzeyleri ile; annelerin empatik becerileri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılmıştır. Bu kapsamda; araştırmanın çalışma grubunu, 2017- 2018 eğitim öğretim yılı içindeki Şanlıurfa ili Suruç ilçesinde bulunan resmi ilköğretim anasınıfları ve resmi bağımsız anaokullarına devam eden 103 çocuk ve annesi oluşturmaktadır.

Öz Düzenlemeye İlişkin Sonuçlar

Öz düzenleme becerisinin çocuğun yaşına, kardeş sayısına, doğuş sırasına, anne yaşına, baba yaşına, anne öğrenim durumuna, babanın öğrenim durumuna, anne meslek durumuna ve aile yapısına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturmadığı görülmüştür ($p>0,05$).

Öz düzenleme becerisi çocuğun cinsiyetine ve babanın mesleğine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($p<0,05$).

Sosyal Beceriye İlişkin Sonuçlar

Sosyal becerinin çocuğun kardeş sayısı, doğuş sırası, babanın yaşı, anne öğrenim durumuna, baba öğrenim durumuna, annenin meslek durumuna, babanın meslek durumuna ve aile yapısına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturmadığı görülmüştür ($p>0,05$).

Sosyal becerinin çocuğun yaşına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($p<0,05$). Analiz sonucuna göre toplam puanlarda 61 ay ve üzeri çocukların puan ortalamalarının 48-60 ay arasındaki çocuklardan yüksek olduğu görülmektedir.

Sosyal becerinin çocuğun cinsiyetine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($p<0,05$). Analiz sonucuna göre toplam puanlarda kız çocukların puan ortalamalarının erkek çocuklarından yüksek olduğu görülmektedir.

Sosyal becerinin annenin yaşına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($p<0,05$). Analiz sonuçlarına göre 30-34 yaş aralığında anneye sahip çocukların başlangıç becerileri, akademik destek becerisi, arkadaşlık becerileri ile toplam puan ortalamalarının diğer gruptaki çocuklara göre yüksek olduğu görülmüştür.

Empatiye İlişkin Sonuçlar

Empatinin anne yaşına, annenin öğrenim durumuna ve annenin mesleğine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturmadığı görülmüştür ($p>0,05$).

Çocukların Öz Düzenleme Becerileri Annelerinin Empati Ölçeğinden Aldıkları Puanları Arasındaki İlişkiye Ait Korelasyon Sonuçları

Çocukların öz düzenleme boyutlarından dikkat/dürtü kontrol boyutu ile annelerin empati beceri puanı arasındaki ilişki $r=0,249$; olumlu duygu boyutu arasındaki ilişki $r=0,087$ ve toplam puan arasındaki ilişki $r=0,202$ olarak belirlenmiştir. Bu katsayılardan çocukların öz düzenleme beceri alt boyutlarından dikkat/dürtü kontrol boyutu ve toplam puan ile annelerin empati beceri puanları arasındaki pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu görülmektedir ($p<0,05$).

Çocukların Sosyal Beceri Ölçeğinden Aldıkları Puanlar ile Annelerinin Empati Ölçeğinden Aldıkları Puanları Arasında İlişkiye Ait Korelasyon Testi Sonuçları

Annelerin empati beceri puanları ile çocukların sosyal beceri alt boyutlarından başlangıç becerileri ile arasındaki ilişki $r=-0,135$; akademik destek becerileri boyutu arasındaki ilişki $r=-0,046$; arkadaşlık becerileri boyutu arasındaki ilişki $r=0,054$; duyguları yönetme boyutu arasındaki ilişki $r=0,103$ ve toplam puan arasındaki ilişki $r=-0,008$ olarak belirlenmiştir.

Çocukların sosyal beceri ölçeğinden aldıkları puanlar ile annelerinin empati beceri ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı ilişki olmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Çocukların Sosyal Beceri Ölçeğinden Aldıkları Puanlar ile Öz Düzenleme Ölçeğinden Aldıkları Puanları Arasında İlişkiye Ait Korelasyon Testi Sonuçları

Çocukların sosyal beceri düzeyleri ile öz düzenleme becerileri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Çocukların sosyal beceri alt boyutlarından başlangıç becerileri ile öz düzenleme alt boyutlarından dikkat/dürtü kontrol boyutu arasındaki ilişki $r=0,312$; olumlu duygu boyutu arasındaki ilişki $r= 0,492$ ve toplam puanları arasındaki ilişki $r= 0,403$ olarak belirlenmiştir. Bu katsayı anlamlı olmakla birlikte, pozitif ve düşük bir ilişkiyi işaret etmektedir($p<0,01$).

Çocukların sosyal beceri alt boyutlarından akademik destek becerileri ile öz düzenleme alt boyutlarından dikkat/dürtü kontrol boyutu arasındaki ilişki $r=0,373$; olumlu duygu boyutu arasındaki ilişki $r= 0,430$ ve toplam puanları arasındaki ilişki $r= 0,420$ olarak belirlenmiştir. Bu katsayı anlamlı olmakla birlikte, pozitif ve düşük bir ilişkiyi işaret etmektedir($p<0,01$).

Çocukların sosyal beceri alt boyutlarından arkadaşlık becerileri ile öz düzenleme alt boyutlarından dikkat/dürtü kontrol boyutu arasındaki ilişki $r=0,313$; olumlu duygu boyutu arasındaki ilişki $r= 0,389$ ve toplam puanları arasındaki ilişki $r= 0,363$ olarak belirlenmiştir. Bu katsayı anlamlı olmakla birlikte, pozitif ve düşük bir ilişkiyi işaret etmektedir ($p<0,01$).

Çocukların sosyal beceri alt boyutlarından duyguları yönetme becerileri ile öz düzenleme alt boyutlarından dikkat/dürtü kontrol boyutu arasındaki ilişki $r=0,234$; olumlu duygu boyutu arasındaki ilişki $r= 0,236$ ve toplam puanları arasındaki ilişki $r= 0,250$ olarak belirlenmiştir. Bu katsayı anlamlı olmakla birlikte, pozitif ve düşük bir ilişkiyi işaret etmektedir ($p<0,01$).

Çocukların sosyal beceri alt boyutlarından toplam puan ile öz düzenleme alt boyutlarından dikkat/dürtü kontrol boyutu arasındaki ilişki $r=0,357$; olumlu duygu boyutu arasındaki ilişki $r= 0,449$ ve toplam puanları arasındaki ilişki $r= 0,416$ olarak belirlenmiştir. Bu katsayı anlamlı olmakla birlikte, pozitif ve düşük bir ilişkiyi işaret etmektedir ($p<0,01$).

Öneriler

Ebeveynlere Yönelik Öneriler

- Araştırma sonucunda kız çocuklarının öz düzenleme becerisi erkek çocuklarına göre daha anlamlı bir şekilde yüksek çıkmıştır. Anne çocuk yetiştirirken kız ve erkek çocuklarına eşit mesafede yaklaşmalı, çocukların görev ve sorumluluklarını adaletli bir şekilde paylaşırması gerekmektedir.
- Araştırmada baba mesleğinin çocuğun öz düzenleme becerisine etkisi ortaya çıkmıştır. Babanın işten arta kalan zamanda çocuğu ile kaliteli zaman geçirmesi ve eğitici aktiviteler yapılması uygun olabilir.
- Annelerin yaşının çocukların sosyal beceri gelişimine etkisi olduğu ortaya çıkmıştır. Anne her yaşta çocuğun gelişimiyle ilgili kitaplar okumalıdır, seminerlere katılmalıdır, eğitici videolar izleyerek kendini geliştirmelidir.
- Araştırma sonucunda kız çocukların sosyal beceri gelişimi erkeklere göre yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu anlamda erkek çocuklara yönelik eğitici oyunlar, farklı etkinlikler artırılabilir.

Öğretmenlere Yönelik Öneriler

- Öğretmenler ailelere öz düzenleme becerilerinin ve sosyal becerilerinin önemi ve kazandırılması hakkında eğitimler vererek bilgilendirmelidir.
- Öğretmenler ailelere empati becerisinin gelişimini sağlayacak kaynaklar önerebilir.
- Öğretmen ailelerin birbirleriyle duygu aktarımı yapacağı ortamlar oluşturabilir.
- Öğretmen çocuğun sosyal becerilerini geliştirecek sınıf içi ve sınıf dışı aktiviteler yapabilir.
- Öğretmen çocukların empati becerisini geliştirecek drama etkinlikleri yapabilir.
- Öğretmen çocuğun öz düzenleme, sosyal beceri ve empati becerisinin gelişimine katkı sağlamak için iyi bir rol model olmalıdır.
- Öğretmen kendini geliştirecek seminerlere katılmalı ve kitaplar okumalıdır.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Araştırma okul öncesi dönem çocukları için yapılmış bir araştırmadır. Araştırma farklı yaş gruplarına yapılarak karşılaştırma yapılabilir.
- Araştırma anneler ile yapılmıştır. Benzer araştırma babalar ile de yapılarak karşılaştırma yapılabilir.
- Araştırma şanlıurfa ili Suruç ilçesinde yapılmıştır. Benzer araştırmalar farklı il ve ilçelerde yapılarak karşılaştırma yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Akbaş, B. , & Temiz, G. (2015). 60-66 Aylık Çocukların Empati Beceri Düzeylerinin Anne Empati Beceri Düzeyi Açısından İncelenmesi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 106-112.
- Akfırat, F. (2006). Sosyal yeterlilik, Sosyal Beceri ve Yaratıcı Drama. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 1. (1), 39-58.
- Akinoğlu, O. & Sarı, A. (2009). Öz düzenlemeli öğrenme: Modeller ve Uygulamalar. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri*, 29, 139-154.
- Aktaş Özkafacı, A. (2012). *Annenin çocuk yetiştirme tutumu ile çocuğun sosyal beceri düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Alver, B. (2005). Psikolojik danışma ve rehberlik eğitimi alan öğrencilerin empatik beceri ve karar verme stratejilerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (14), 19-34.
- Aras, S. (2015). Promoting self-regulation in early years: Tools of the mind. *Nesibe Aydın Eğitim Kurumları*, 8, 15-25.
- Arsal, Z. & Eker, C. (2014). Öz düzenleme stratejileri öğretimi süresinde ders günlükleri kullanımının öz düzenleme stratejileri öğretimine etkisi [Özel Sayı]. *Karaelmas Journal of Educational Sciences*, 80-93.
- Arslan, Y. (2016). Kim daha iyi empati kuruyor. Empati üzerine mikro bir sosyolojik araştırma. *Yaşam Bilimleri Dergisi*, 6, 2-1.
- Arslantaş, H. (2016). *Okul öncesi öğretmenlerinin empatik eğilim ile duygusal zekâ düzeyleri arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Kahramanmaraş.

- Aslan , D. (2017). *Okul öncesi dönem çocuklarının bakış açısı alma becerilerine empati eğitim programının etkisinin incelenmesi*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Atabey, S. (2018). *Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal ve duygusal yeterliliklerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Aylar, E. (2012). Bir örnek olay incelemesi: Sosyo-Kültürel teori bağlamında geleceğe yönelik hedefler ve Öz-düzenleme. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(3), 767-782.
- Aydın, S. & Demir Atalay, T. (2015). *Öz-düzenlemeli öğrenme*. Ankara: Pegem.
- Aydın, S. & Keskin, M.O. & Yel, M. (2014). Öz düzenleme Ölçeğinin Türkçe Uyarlaması Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Turkish Journal of Education*, 3 (1), 27-33
- Bayram, S. (2013). *Okul öncesi öğretmenlerinin empatik düşünme becerileri ile öğrencileri motive etme düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Becker, D. R., McClelland, M. M., Loprinzi, P., & Trost, S. G. (2014). Physical activity, self-regulation, and early academic achievement in preschool children. *Early Education & Development*, 25(1), 56-70
- Bilbay, A. A. & Çetin, F. & Kaymak Albayrak, D. (2001). *Çocuklara sosyal beceriler*. İstanbul: Epilasyon.
- Budak, H. (2016). *İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin öz düzenleme, motivasyon, biliş üstü becerileri ve matematik dersi başarılarının belirlenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On-sekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Cabı, E. & Yalın, H.İ. (2011). Öz düzenlemeye dayalı karma eğitimin öğrenci motivasyonuna etkisi [Özel Sayı]. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama Dergisi*, 1 (1), 129-131.
- Çelik, E. (2008). *Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin empatik eğilimlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Çelik, H. C. & Gündüz, S. (2013). Proje tabanlı öğrenme yaklaşımını temel alan çalışmaların değerlendirilmesi. Türkiye Örneği, Ulusal Eğitim Yönetim Kongresi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

- Çeliköz, N. , Kefi, S. & Erişen, Y. (2013). Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin temel bilimsel süreç becerilerini kullanım düzeyleri [Özel Sayı] *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi* 2, 2-34.
- Çetinkaya, B. (2010). *Sağlıklı aile sağlıklı çocuk*. Ankara: Empati.
- Çıngı, H. (1990). *Örnekleme Kuramı*. Ankara: H.Ü Fen Fakültesi.
- Dağgöl, H. C. (2016). *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Öz Düzenleme Becerileri İle Ebeveynlerin Çocuk Yetiştirme Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Doğu Akdeniz Üniversitesi, Kıbrıs.
- Deniz, Z. & Önemli, M. (2012). Öz düzenlemeye dayalı psikoeğitim grup çalışmasının öğrencilerin motivasyonel inançları ve akademik başarıları üzerindeki etkisi. *Yöndem Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 124, 59-73.
- Dereli, E. (2008). *Çocuklar için sosyal beceri eğitim programının 6 yaş çocukların sosyal problem çözme becerilerine etkisi*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Dökmen, Ü. (1988). Empatinin Yeni Bir Modele Dayandırılarak Ölçülmesi ve Psikodrama İle Geliştirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*: 21 (1- 2).
- Dökmen, Ü. (2003). *İletişim çatışmaları ve empati*. Ankara: Sistem.
- Ekici, F. Y. (2015). Okul Öncesi Eğitime Devam Eden Çocukların Sosyal Becerileri İle Aile Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(02), 1-33.
- Eğercioğlu, N. (2008). *Akran Kabulünü Etkileyen Faktörler: Cinsiyet, Yaş ve Sosyal Beceriler*. Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Erbay, E. (2008). *Okul öncesi eğitim alan ve almayan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin sosyal becerilere sahip olma düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Ergenç, B. (2016). *Anasınıfı öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin sosyal becerileri ve empatik eğitim düzeyleri üzerindeki rolü*. Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Ergin, T. (2014). Bireysel gelişimi farklı olan çocuklar. Ergin, H & Yıldız, A (Ed.), *Gelişim psikolojisi* (s. 261-290). Ankara: Nobel.
- Erler, Ö. (2011). *Ebeveyn kabul reddi ile 5-6 yaş çocukların sosyal beceri düzeylerinin arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Erten, H. (2012). *Okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş çocuklarının sosyal beceri, ekran ilişkileri ve okula uyum düzeyleri arasındaki ilişkilerin izlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Ertürk, G. (2013). *Öğretmen çocuk etkileşiminin niteliği ile çocukların öz düzenleme becerisi arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Ertürk Kara, H. G. & Gönen, M. (2015). Okul öncesi dönemdeki çocukların öz düzenleme becerisinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 11(4), 1224-1239.
- Goleman, D. (1995), *Duygusal Zeka*, (B. Seçkin Yüksel, Çev.), Varlık Yayınları Sayı: 852, 2005, İstanbul.
- Göktaş, İ. (2015). *Aile katılımı ve sosyal beceri eğitimi programlarına tek başına ve birlikte 4-5 yaş çocuklarının sosyal becerileri ve anne-çocuk ilişkileri üzerindeki etkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Gültekin Akduman, G., Günindi, Y. & Türkoğlu, D. (2015). Okul Öncesi Dönem Çocukların Sosyal Beceri Düzeyleri İle Davranış Problemleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(37), 673-683.
- Gündüz, G. (2015). *Self-regulation in Turkish preschoolers: Relations with family context abd socio. Emotional Competence*, Koç University.
- Gürüz, D. & Eğinli Temel, A. (2014). *İletişim Becerileri*. Ankara: Nobel.
- Heyman, M., Poulakos, A., Upshur, C., & Wenz-Gross, M. (2018). Discrepancies in parent and teacher ratings of low-income preschooler's social skills. *Early Child Development and Care*, 188(6), 759-773.

- Hosokawa, R. & Katsura, T. (2017). Marital relation ship, parenting practices, and social skills development in preschool children. *Child and adolescent psychiatry and mental health*, 11(1), 1-8
- Hu, B. Y., Fan, X., Wu, Z., LoCasale-Crouch, J., Yang, N., & Zhang, J. (2017). Teacher-child interactions and children's cognitive and social skills in Chinese preschool classrooms. *Children and Youth Services Review*, 79, 78-86.
- Huang, H., Liu, Y., & Chen, Y. (2018). Preservice preschool teachers' responses to bullying scenarios: the roles of years of study and empathy. *Frontiers in psychology*, 9, 1-13.
- İnci, M. A. (2014). *Baba tutumlarının anasınıfı ve ilkokul birinci sınıfa devam eden çocukların sosyal beceri gelişimlerine etkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kapıkıran, N. A., İvrendi, A. B. & Adak, A. (2006). Okul Öncesi çocuklarında sosyal beceri: Durum saptaması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(19), 19-27.
- Kara, H. G. E. & Gönen, M. (2015). Examination of Children's Self Regulation Skill In Terms of Different Variables/Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Öz Düzenleme Becerisinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 11(4), 1224-1239.
- Karaoğlu, H. (2016). *Okul öncesi dönem çocuklarının gelişim özellikleri ve sosyal beceri düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi, Mehmet Akif Ersoy Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel
- Kaya, G. (2013). *Parçalanmış şileye sahip çocukların sosyal beceri düzeylerinin çok boyutlu olarak incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kayılı, G. (2015). *Sosyal beceri eğitimi programı ile desteklenmiş montessori yönteminin anaokulu çocuklarının duyguları anlama ve sosyal problem çözme becerilerine etkisi*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Konya.

- Kurbet, H. (2010). *Anaokuluna devam eden çocukların duygusal düzenleme becerileri ile annelerinin empatik eğilim ve tutamlarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kurtulan, B. (2015). *Erken çocukluk döneminde (4-7 yaş) bilişsel becerileri ile sosyal beceriler arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Li, J. Hestenes, L. L. & Wang, Y. C. (2016). Links between preschool children's social skills and observed pretend play in outdoor child care environments. *Early Childhood Education Journal*, 44(1), 61-68.
- Liman, B. (2017). *Öz düzenleme beceri eğitim programının altı yaş grubu çocukların öz düzenleme becerilerine, sosyal duygusal davranışlarına ve sosyal becerilerine etkisinin incelenmesi*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya
- Lonigan, C. J., Allan, D. M. & Phillips, B. M. (2017). Examining the predictive relations between two aspects of self-regulation and growth in preschool children's early literacy skills. *Developmental psychology*, 53(1), 63-76
- Ogelman, H. G., Önder, A., Seçer, Z. & Erten, H. (2013). Anne tutumlarının 5-6 yaş çocuklarının sosyal becerilerini ve okula uyumlarının yordayıcı etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (29), 143-152.
- Oğuz, V. (2006). *Altı yaş grubundaki çocukların bakış açısı alma becerileri ile anne – babaların empatik becerilerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Oğuz, V. & Akyol, A. K. (2008). Perspective-Taking Skills of 6-Year-Old Children: Preschool Attendance and Mothers' and Fathers' Education and Empathetic Skills. *Perceptual and motor skills*, 107(2), 481-493.
- Ömeroğlu, E., Büyüköztürk, Ş., Aydoğan, Y. (2012). *Okul Öncesi Sosyal Beceri Destek Projesi Eğitim Kitapları Seti: Öğretmen Kılavuz Kitabı*. Fikriale Görsel İletişim Hizmetleri. ISBN:978-605-63300-0-1, Ankara.
- Önemli, M. & Yöndem, Z. (2012). Öğrenmede Öz Düzenlemeye Dayalı Psikoeğitim Grup Çalışmasının Öğrencilerin Motivasyonel İnançları ve Akademik Başarıları Üzerindeki Etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(1), 59-73.

- Özbey, S. (2009). *Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeğinin Geçerlik Güvenirlik Çalışması Ve Destekleyici Eğitim Programının Etkisinin İncelenmesi*. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara
- Özdemir Topaloğlu, A. (2013). *Etkinlik temelli sosyal beceri eğitiminin çocukların akran ilişkilerine etkisi*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Özdemir, D. A. (2012). *Bazı değişkenler açısından okul öncesi dönemindeki çocukların sosyal becerilerinin ve ailelerinin ebeveynliğe yönelik tutumları*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Özmen, E. (2010). *İzmir ilinde kaynaştırma öğrencileri ile çalışan okul öncesi öğretmenlerinin empatik eğilimleri ile tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Parsak, B. (2015). *Ebeveyn tutumları ile okul öncesi dönem çocuklarının davranış problemleri arasındaki ilişkide çocukların empati ve sosyal beceri düzeylerinin rolü*. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Aydın.
- Pekdoğan, S. (2011). *Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocuklardaki sosyal becerilerin bazı özellikler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Ponitz, C. C. McClelland, M. M., Matthews, J. S. & Morrison, F. J. (2009). A structured observation of behavioral self-regulation and its contribution to kindergarten outcomes. *Develop mental psychology*, 45(3), 605-619.
- Psikologlar ve Psikiyatristler Derneği. (2016). *Öz düzenleme* <https://www.ppd.com.tr/cocugun-sosyal-gelistimi/> sayfasından erişilmiştir.
- Rizkyanti, C. A. (2019). Has a Mother's Role been Substituted? A Study of Mother's Empathy toward their Young Children in Jakarta. *Advances in Social Sciences Research Journal*, 6(1), 527-536.
- Sarı, E. (2007). *Anasınıfına devam eden 5-6 yaş grubu çocukların, annelerinin çocuk yetiştirme tutumlarının, çocuğun sosyal uyum ve becerilerine etkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Sapsağlam, Ö. (2015). *Anasınıfına devam eden çocuklara uygulanan sosyal değerler eğitimi programının sosyal beceri kazanımına etkisinin incelenmesi. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.*
- Sosyal duygusal öğrenme akademisi (2015). *Öz düzenleme* <http://www.sdoakademi.com/oz-duzenleme> adresinden erişilmiştir.
- Stern, J. A., Borelli, J. L. & Smiley, P. A. (2015). Assessing parental empathy: A role for empathy in child attachment. *Attachment & human development*, 17(1), 1-22.
- Stenseng, F., Belsky, J., Skalicka, V. & Wichstrom, L. (2015). Social exclusion predicts impaired self - regulation: a 2 - year longitudinal panel study including the transition from preschool to school. *Journal of personality*, 83(2), 212-220.
- Ştefan, C. A., & Avram, J. (2019). Investigating Attachment Status Effects on Preschoolers' Empathic Perspective-Taking. In *Child & Youth Care Forum* (pp. 1-13). Springer US.
- Tanrıbuyurdu, E. F. (2012). *Okul öncesi öz düzenleme ölçeği geçerlik ve güvenirlik çalışması. Yüksek Lisans Tezi, Ankara.*
- Tanrıbuyurdu, E. & Yıldız, T. (2014). Okul Öncesi Öz Düzenleme Ölçeği: Türkiye Uyarlama Çalışması. *Türk Eğitim Derneği Eğitim ve Bilim* 176, 317-328.
- Tezel Şahin, F. & Cevher, F. N. (2007). Türk Toplumunda Aile-Çocuk İlişkilerine Genel Bir Bakış. 775-790.
- Tully, E. C., Donohue, M. R. & Garcia, S. E. (2015). Children's empathy responses and their understanding of mother's emotions. *Cognition and Emotion*, 29(1), 118-129.
- Turan, S. B. (2013). *60-77 arasındaki okul öncesi eğitim alan ve almayan çocukların matematik yeteneği ile sosyal becerilerinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.*
- Tutkun, C. (2012). *60-72 aylık çocukların sosyal becerilerinin anne ve öğretmen değerlendirmelerine göre incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.*
- Tutkun, C., Şahin, F. T., & Işıktekiner, S. (2016). Eğitim Bilimlerinde Yenilikler ve Nitelik Anlayışı. Dört-beş yaş çocuklarının öz düzenleme becerilerinin incelenmesi. *Pegem Akademi: (s. 459-474).Ankara.*

- Türkoğlu, D. (2013). *Okul öncesi çocuğu olan babaların, babalık rollerini algılamaları ile eşlerinden gördükleri desteğin çocuklarının sosyal beceri düzeylerine etkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Uçmaz Halıcıoğlu, İ. (2004). *Annelerin empati beceri düzeyi ile çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi. Ankara.
- Ulus, L. (2015). *Annelere uygulanan empati eğitim programının bağışlama ve empati düzeylerine etkisi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Uyar, Y. & Ateş, S. & Yıldırım, K. (2012). Öğretmen adaylarının okuduğunu anlama sürecinde kullandıkları öz düzenlemeye dayalı öğrenme becerileri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9 (18), 227-247.
- Uysal, A. (2014). *Anne destekli, anne desteksiz sosyal beceri eğitimi alan ve almayan okul öncesi çocukların sosyal beceri düzeyleri ve benlik kavramlarının karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Üredi, I. & Üredi, L. (2007) Öğrencilerin öz-düzenleme becerilerini geliştiren öğrenme ortamının oluşturulması, [Journal.yeditepe.edu.tr/index.php/eduz/article/view/37](http://journal.yeditepe.edu.tr/index.php/eduz/article/view/37), 2 (2).
- Polnarev, B. A. (2006). Dynamics of preschoolers self-regulation: viewed through the lens of conflict resolution strategies during peer free-play. (Doktora Tezi, The City University of New York), ProQuest Information and Learning Company. (UMI No. 3241978).
- Sayın, K. B. (2010). *İlköğretim Birinci Kademe Öğrencilerinin Empati Becerileri ile Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Smith-Donald, R., Raver, C. C., Hayes, T. & Richardson, B. (2007). Preliminary construct and concurrent validity of the Preschool Self-regulation Assessment (PSRA) for field-based research. *Early Childhood Research Quarterly*, 22(2), 173-187. <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0885200607000051> sayfasından erişilmiştir.
- Şepitçi, M. (2018). *Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 yaş çocukların öz düzenleme becerilerinin okul uyumu ile ilişkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Tatlı, S. (2014). *Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların anne-babalarıyla ve öğretmenleriyle olan ilişkilerinin sosyal beceri düzeylerine etkisi*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Topaloğlu, A. Ö. (2013). *Etkinlik temelli sosyal beceri eğitiminin çocukların akran ilişkilerine etkisi*. Doctoral dissertation, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Vural, D. E. (2006). *Okul öncesi eğitim programındaki duyuşsal ve sosyal becerilere yönelik hedeflere uygun olarak hazırlanan aile katılımlı sosyal beceri eğitimi programının çocuklarda sosyal becerilerinin gelişimine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Yener, P. (2014). *Okul öncesi eğitimi olan 60 ay ve üzeri çocukların sosyal beceri düzeyleri ile annelerinin çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Yılmaz, A. (2003). *Empati eğitim programının ilköğretim öğrencilerinin empatik becerilerine etkisi*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yılmaz, N. (2011). *Okul öncesi öğretmenlerinin iletişim becerileri, problem çözme becerileri ve empatik eğilim düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla.
- Yükler, S. (2015). *Etkili İletişimde Empati*. <https://www.makaleler.com/etkili-iletisimde-empati> sayfasından erişilmiştir.
- Williford, A. P., Vick Whittaker, J. E., Vitiello, V. E. & Downer, J. T. (2013). Children's engagement within the preschool classroom and their development of self-regulation. *Early Education & Development*, 24(2), 162-187.

EKLER

EK 1. Çocuklar İçin Genel Bilgi Formu

Anne-Baba Formu

Değerli Velimiz,

Aşağıdaki ölçekte okul öncesi dönemdeki çocuklarımızın sosyal becerilerini ne kadar iyi kullandıklarını belirlemeye yönelik ifadelere yer verilmiştir. Sizden, çocuğunuzun genel durumunu dikkate alarak aşağıda verilen ölçeği eksiksiz ve samimi bir şekilde doldurmanız beklenmektedir. Değerli katkılarınız için teşekkür eder, sağlıklı, mutlu günler dilerim.

1. Çocuğun Doğum Tarihi: _____ / _____ / _____

2. Çocuğun cinsiyeti: ( ) Kız ( ) Erkek

3. Çocuğun kardeş sayısı:

( ) Tek çocuk ( ) İki kardeş ( ) Üç kardeş ( ) Dört veya daha fazla kardeş

4. Çocuğun doğuş sırası:

( ) İlk çocuk ( ) Son çocuk ( ) Ortancalardan biri

5. Anne-babanın yaşı

Anne

Baba

1-25 yaş altı

( )

( )

2-26-29 yaş

( )

( )

3-30-34 yaş

( )

( )

4-35-39 yaş

( )

( )

5-40-45 yaş

( )

( )

6-46 yaş ve üstü

( )

( )

7. Anne babanın öğrenim durumu

Anne

Baba

1-İlkokul mezunu

( )

( )

2-Ortaokul mezunu

( )

( )

3-Lise mezunu

( )

( )

4-Üniversite mezunu

( )

( )

8. Anne babanın Mesleği**Anne****Baba**

1-Çalışmıyor

( )

( )

2-Memur

( )

( )

3-Emekli

( )

( )

4-Serbest meslek

( )

( )

5-Diğer (yazınız.....)

9. Aile Yapınız

1. ( ) Çekirdek Aile (Anne-baba ve çocuklar)

2. ( ) Geniş Aile (Büyük anne-baba, anne-baba ve çocuklar)

3. ( ) Parçalanmış Aile (Anne baba ayrı)

EK 2. Öz Düzenleme Ölçeği

ÖRNEK MADDE

BÖLÜM 1:Okul Öncesi Öz Düzenleme Ölçeği Kodlama Sayfası

Öğrenci No:

Değerlendiren Kişinin Adı:

Tarih:

A. DENGİ TAHTASI

Denge tahtasında yürüme süresi (saniye):

Alıştırma 1:-----
Alıştırma 2:-----
Alıştırma 3:-----

	Hayır	Evet
(Aşağıdakilerin her birini kodlayın)		
Olumludur/uygulayıcı ile ilişki kurar.	0	1
Karşı gelir/uygulayıcıyı görmezden gelir.	0	1
Etkinliği tamamlamayı reddeder.	0	1

NOTLAR

EK 3. Okul Öncesi Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği-OSBED

ÖRNEK MADDE

	Hemen Hemen Hiç	Nadiren	Bazen	Çoğu Zaman	Hemen Hemen Her Zaman
I. BAŞLANGIÇ BECERİLERİ (1-12)					
01. Selamlaşma: Başkalarıyla karşılaştığında sözle ya da bedeniyle selam verir mi?	1	2	3	4	5
02. Akranlarına ismiyle hitap etme: Akranlarıyla konuşurken isimleriyle hitap eder mi?	1	2	3	4	5

EK 4. Empati Beceri Ölçeği

ÖRNEK MADDE

Aşağıda altı durum ve her duruma ilişkin on iki tepki verilmiştir. Bu durumları ve bunlara ait tepkilerin her birini okuduktan sonra, her durum için, verilen on iki tepkiden sorun sahibine söylemeyi tercih edeceğiniz dört tepkiyi seçiniz ve işaretleyiniz. Katkılarınız için teşekkür ederiz.

I.Kişi (ev hanımı)

Yemek, çamaşır, temizlik, dikiş, alış-veriş, çocuklar... Bütün gün tek başıma koşturuyorum, yine de yetişemiyorum. Kendime ayıracak beş dakikam yok. Kendimi mutfakla banyo arasında hapsolmuş hissediyorum.

1. Ev işlerine yardım edecek bir yardımcı kadın tutmayı hiç düşündün mü?
2. Bütün bu işler günde kaç saatini alıyor?
3. Eşin hiç yardım ediyor mu?
4. Anladığım kadarıyla ev işleri sana çok ağır geliyor.
5. Ev işlerini yapan, dünyada bir tek sen değilsin, bu durumu böyle mesele yapmak doğru değil.
6. Haklısın, bu kadar iş insanı gerçekten bunaltır.
7. Bence senin problemin, işleri becerememen değil, işlerin çok olması.
8. Senin yerinde olsam, ben de bunalırdım.
9. Sanırım bunca iş karşısında kendini çaresiz ve yalnız hissediyorsun.
10. Sana katılıyorum, ev işleri gerçekten kolaydır.
11. Annem de (veya bir başka yakınınız), senin gibi sürekli ev işi yapmaktan bunalıyor.
12. Sanırım, bu kadar çok işi tek başına yapmak zorunda kalman seni öfkeliyor.

EK 5. Öz Düzenleme Ölçeği İzin Yazısı

Ezgi Fındık <ezgifindik@gmail.com>

7.12.2015 ☆

Alıcı: bana ▾

Rana hanım merhaba,
Buradan ölçeğe ilgili yazışabilirsiniz. Ben size ölçeğe ilgili metinleri ekte gönderiyorum. Metinleri incelerken rehber olması açısından biraz bilgi vereyim. Ölçek performansa dayalı bir ölçek. Yönergeler metninde bulunan tasklar çocukla uygulanırken bilgiler kodlama sayfasına kaydediliyor. Çocukla uygulamayı bitirdikten hemen sonra da Uygulayıcı Değerlendirme Formu kodlama sayfasındaki bilgilere göre dolduruluyor. Genel olarak bu şekilde özetleyebilirim.

Ölçeğin kullanımıyla ilgili ayrıntıları konuşmak, materyalleri göstermek ve uygulama videolarını izlemek için bir de görüşme yapmamız gerekiyor. Bunun için sizi okula davet edeceğim. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi'ndeyim ben. Size ne zaman uygun olur, ne zaman görüşebilirsiniz?

Sevgiler,
Ezgi.

6 Aralık 2015 22:42 tarihinde TULIN GULER YILDIZ <tulinguler@gmail.com> yazdı:

...

EK 6. Sosyal Beceri Ölçeği İzin Yazısı

Tez için izin ölçeği Gelen Kutusu x

rana başkal

Tezimde kullanmak üzere "OSBED Öğretmen Formunu"izininizle kullanmak istiyorum.Saygılarımla..

ARZU OZYUREK

5 Temmuz 2023

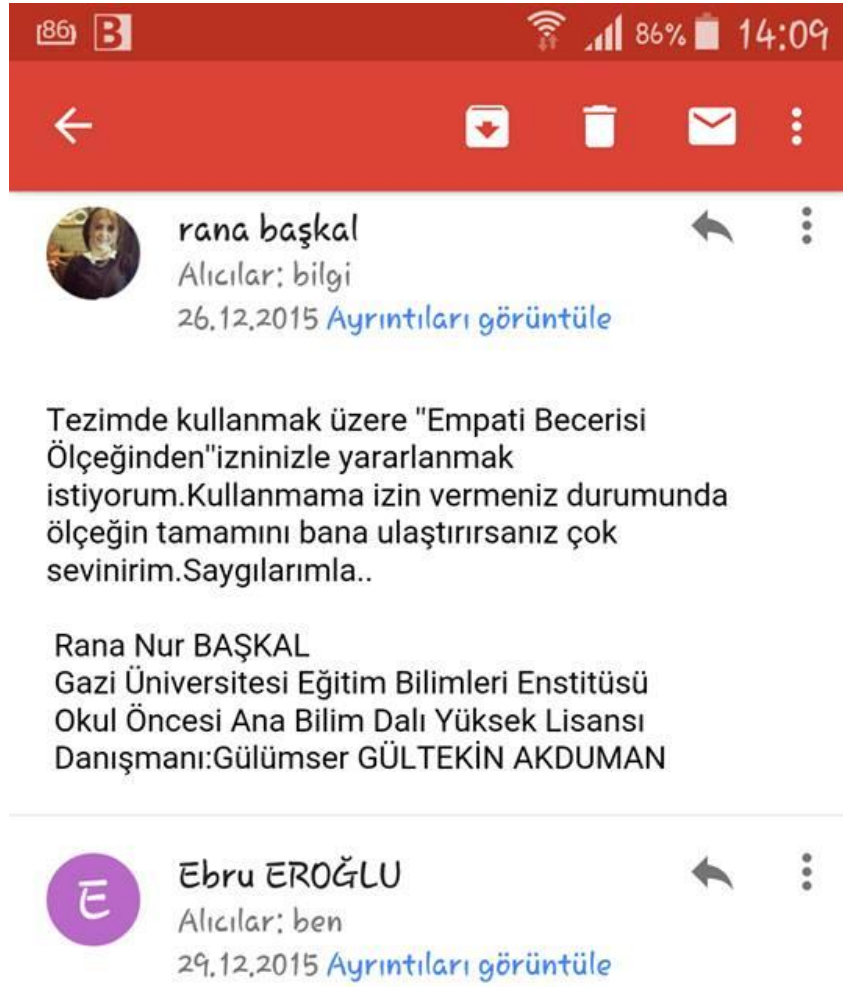
Alıcı: ben ▼

Etik kurallar çerçevesinde kullanmanızda sakınca yoktur. Gerekli bilgileri ilgili yayınlardan edinebilirsiniz. Başarılar dilerim.

Prof.Dr.Arzu ÖZYÜREK
Karabük Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Bl.
Demir Çelik Kampüsü/KARABÜK

Prof. Arzu OZYUREK (PhD)
karabuk University. Faculty of Health Sciences
Department of Child Development
Karabuk/Turkey

EK 7. Empati Beceri İzin Yazısı

Rana Hanım,

Kaynak göstererek ölçeği çalışmalarınızda kullanmanızda sakınca yoktur.

İyi çalışmalar

EK 8. Araştırma İçin Milli Eğitim Müdürlüğü İzin Yazısı

T.C.
ŞANLIURFA VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 26292541-602.04.01-E.4464418
Konu : Rana Nur BAŞKAL'ın
Uygulama İzin İsteği

02.03.2018

GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Rana Nur BAŞKAL'ın "Okul Öncesi Dönem Çocukların Öz Düzenleme ve Sosyal Beceri Düzeyleri ile; Annelerinin Empatik Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu tez çalışması için Müdürlüğümüz Suruç İlçesine bağlı ilköğretim anasınıflarında ve bağımsız anaokullarında tezinin uygulama isteği ile ilgili yazınız eki ilginin başvurusu değerlendirilmiş olup;

İlgili anketin eğitim öğretim faaliyetini aksatmadan, gönüllülük esasına dayalı olarak uygulanmasında herhangi bir sakınca görülmemiştir.

Bilgilerinize arz ederim.

Şerafettin TURAN
İl Milli Eğitim Müdürü

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR...